

BİLİMSEL EKSEN

SCIENTIFIC AXIS - НАУЧНЫЙ МЕРИДИАН

Kış-Bahar/Winter-Spring /Зима- Весна 2015 ▪ Yıl/Year/Год 4 ▪ Sayı/Number/Число 14

DÖRT AYDA BİR YAYIMLANAN ULUSLARARASI HAKEMLİ DERGİ

[İletişim-Arkeoloji-Sosyoloji-Felsefe-Tarih-Antropoloji-Etnoloji-Onomastik-Sanat Tarihi-Hukuk]

FOUR MONTH INTERNATIONAL PEER-REVIEWED JOURNAL

[communication- archeology -sociology- philosophy- history-anthropology- ethnology - onomastic-art history-law.]

РЕФЕРИРУЕМЫЙ ЖУРНАЛ ИЗДАВАЕМЫЙ ОДИН РАЗ В ЧЕТЫРЕ МЕСЯЦА

[Социальные науки- Археология- Социология- Философия- История- Антропология- Этнография- Ономастика- Искусствоведение- Юриспруденция]

ISSN: 1309-5811

Sahibi / Owner / Хозяин

Hayrettin İVGİN

Kültür Ajans Tanıtım ve Organizasyon Ltd. Şti. - Konur Sokak 66/7 Bakanlıklar-ANKARA
Tel: 0090.312 4259353 – bilimseleksendergisi@gmail.com

Sorumlu Yazı İşleri Md./ Associate Editor

Ответственный секретарь

Erhan İVGİN

Editörler Kurulu/ Editorial Board/

Руководитель работы

Hayrettin İVGİN

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Genel Koordinatör / Director / Директор

Erhan İVGİN

Redaktör/Redacteur/Редакция

Doç. Dr. Nezaket HÜSEYNOVA – Ayşe İKİZ

Yayın Kurulu/Editorial Board/Редакция

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY ▪ Dr. Yaşar KALAFAT ▪ Prof. Dr. Mehman MUSAOĞLU
Prof. Dr. Taciser ONUK ▪ Prof. Dr. İsmail PARLATIR ▪ Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Nail TAN ▪ Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN

Yazışma Adresi / Correspondance Adres / Адрес издательства

Kültür Ajans Ltd. Şti.

Konur Sokak No: 66/7 Bakanlıklar/ANKARA-TÜRKİYE

Tel.: 0090.312 425 93 53 (PBX) - Fax: 0090.312 419 44 43

E-mail: bilimseleksendergisi@gmail.com

www.bilimseleksen.com

Dil Danışmanları/Foreign Language Consultants/Советники по иностранным языкам

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ ▪ Doç. Dr. Çulpan Zaripova ÇETİN ▪ Yrd. Doç. Dr. Vedî ASKAROĞLU
Dr. Reşide GÜRSES ▪ Yalçın GÜLPINAR ▪ Atilla BAĞCI

Fiyatı / Price /

Стоимость

15 TL (Yurt içi / Domestic)

20 \$ / 15 Euro (Yurt dışı / Abroad)

Abone Bedeli / Subscription Price/ Стоимость

подписки

60 TL (Yurt içi / Domestic)

80 \$ / 60 Euro (Yurt dışı / Abroad)

Baskı Tarihi/ Press Date/ Год Издания

04 Mayıs 2015

Baskı / Pres / Типография

SAGE Yayıncılık Rek.Mat.San.Tic.Ltd.Şti.

Temsilcilikler / Representative / Представители

AZERBAYCAN

Doç. Dr. Nezaket HÜSEYNOVA

e-mail: nezaket_h@yahoo.com Tel: 00994503441135

AZERBAYCAN

Prof. Dr. Gülnaz ABDULLAZADE

e-mail: gabdullazade@rambler.ru Tel: 00994506737860

NAHÇIVAN ÖZERK CUMHURİYETİ

Akd. Prof. Dr. Ebulfez AMANOĞLU

e-mail: ebulfezamanoglu@yahoo.com Tel: 00994503218726

KAZAKİSTAN

Doç. Dr. Bakıtgul KULCANOVA

e-mail: bahit777@mail.ru Tel: 00787017314047

TÜRKMENİSTAN

Wezir AŞİRNEPESOW

e-mail: wezdip@gmail.com Tel: 0099365681139

KOSOVA

Dr. Taner GÜÇLÜTÜRK

e-mail: tanergucluturk@hotmail.com Tel: 0037744237570

RUSYA FEDERASYONU

Prof. Dr. Elfina SIBGATULLIONA

e-mail: alfine2003@yandex.ru Tel: 0079153847317

ÖZBEKİSTAN

Doç. Dr. Tahir KAHHAR

e-mail: tahirkahhar@gmail.ru Tel: 00998712241310

GÜRCİSTAN

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ

e-mail: roinkav@rambler.ru Tel: 00995599588461

TÜRKİYE

İbrahim İMER

e-mail: i.imer@hotmail.com Tel : 00905464912415

Bilimsel Eksen dergisinin yayın ilkelerine göre yazılarını yayımlatmak isteyenler,
yazışma adresine veya temsilcilerimize başvurmalıdırlar.

Articles submitted for publication will comply with the Publication Policy and the Submission Instructions for
manuscripts. For publication you can refer to adres or to our representative

Желающим публиковаться в журнале **Вселенная Культуры** следует оформлять материалы в соответствии
с требуемыми правилами и обратиться к указанному адресу или к местным представителям журнала

Kapak Resmi/ Cover Photo/Рисунок На Обложке

Kutadgu Bilig Yazarı Yusuf Has Hacıp (XI. yy.)

Danışma Kurulu
Advisory Board
Консультативный Совет

- Akd. Prof. Dr. İsa HABİBBEYLİ (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi/AZERBAYCAN)
- Akd. Prof. Dr. İsmayıl HACIYEV (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Nahçıvan Bölmesi/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK (Ankara Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN (Gazi Üniversitesi. Em./TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL (Cumhuriyet Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ahmet TAŞĞIN (Necmettin Erbakan Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK (Necmettin Erbakan Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Amanjol KALISH (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Asker KARTARI (Kadir Has Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Kurtuluş KAYALI (Ankara Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Aynur KOÇAK (Yıldız Teknik Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Bereket KARİBAEV (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN (Atatürk Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversite/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Gülnaz ABDULLAZADE (Üzeyir Hacıbeyli Bakü Müzik Akademisi/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Maarife HACIYEVA (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi/AZERBAYCAN)
- Prof. Dr. Madiyar ELEUOV (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Mahir NAKİP (Çankaya Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Mehmet DEMİRYÜREK (Hitit Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Metin EKİCİ (Ege Üniversitesi-/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Metin ERGUN (Ege Üniversitesi, Em./TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Muhtar KUTLU (Ankara Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Mustafa CEMİLOĞLU (Uludağ Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Nabijan MUHAMETHAN (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT (Niğde Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR (Hacettepe Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Nevzat GÖZAYDIN (Ankara Üniversitesi. Em./TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Nikolos AKHALKATSİ (Samtskhe-Javakheti Devlet Üniversitesi/GÜRCİSTAN)
- Prof. Dr. Nimetullah HAFİZ (Piriştina Üniversite Em. /KOSOVA)
- Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU (Hacettepe Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Reşat GENÇ (Gazi Üniversitesi. Em./TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ (Samtskhe-Javakheti Devlet Üniversitesi/GÜRCİSTAN)
- Prof. Dr. Sağıngali AYDARBAEV (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/KAZAKİSTAN)
- Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU (Selçuk Üniversitesi. Em. /TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Suphi SAATÇI (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Şeref BOYRAZ (Cumhuriyet Üniversitesi/TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Tacida HAFİZ (Piriştina Üniversitesi. em./KOSOVA)
- Prof. Dr. Taciser ONUK (Gazi Üniversitesi. Em. /TÜRKİYE)
- Prof. Dr. Telgoja JANUZAKOV (Ahmet Baytursunuly Dil Bilimi Enstitüsü/KAZAKİSTAN)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Üniversitesi. Em. / TÜRKİYE)
Prof. Dr. Tülay ER (Başkent Üniversitesi/TÜRKİYE)
Prof. Dr. Umay GÜNAY (Girne Amerikan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Prof. İsmail ÖZTÜRK (Dokuz Eylül Üniversitesi, Em./TÜRKİYE)
Doç. Dr. Bakıtgül KULCANOVA (El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Çulpan Zaripova ÇETİN (Kars Üniversitesi/TÜRKİYE)
Doç. Dr. Iryna M. DİRYGA (Ukrayna Bilimler Akademisi/UKRAYNA)
Doç. Dr. Nezaket HÜSEYNOVA (Bakü Devlet Üniversitesi/AZERBAYCAN)
Doç. Dr. Tahir KAHHAR (Devlet Cihan Dilleri Üniversitesi/ÖZBEKİSTAN)
Doç. Dr. Vasili MOSİAŞVİLİ (Samtskhe-Javakheti Devlet Üniversitesi/GÜRCİSTAN)
Yrd. Doç. Dr. Kenan KOÇ (Muğla Üniversitesi/TÜRKİYE)
Yrd. Doç. Dr. Mehmet KILDIROĞLU (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Yrd. Doç. Dr. Mitat DURMUŞ (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Yrd. Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Dr. Yaşar KALAFAT (Araştırmacı-Yazar/TÜRKİYE)

Dil Danışmanları/Foreign Language Consultants/Советники по иностранным языкам

Prof. Dr. Roin KAVRELİŞVİLİ (Samtskhe-Javakheti Devlet Üniversitesi/GÜRCÜSTAN)
Doç. Dr. Çulpan Zaripova ÇETİN (Kars Üniversitesi/TÜRKİYE)
Yrd. Doç. Dr. Vedi AŞKAROĞLU (Ardahan Üniversitesi/TÜRKİYE)
Dr. Reşide GÜRSOY (Ankara/TÜRKİYE)
Yalçın GÜLPINAR (Ankara/TÜRKİYE)
Atilla BAĞCI (Ankara/TÜRKİYE)

Not : Ada göre Alfabetik olarak sıralanmıştır.
Note : It is arranged in accordance with an alphabetical order.
К сведению : Следует в алфавитном порядке

* * *

Bilimsel Eksen Dergisi'ne, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı abonedir.

•

Ministry of Turkish republic Culture and Tourism is a subscriber to Scientific Axis Magazine

•

Министерство Культуры и Туризма Республики Турция является абонементом на журнал «Bilimsel Eksen» («Научный Меридиан»)

İÇİNDEKİLER/ CONTENT / СОДЕРЖАНИЕ

Editörden

From Editor

От Редактора

Hayrettin İvgin-Prof. Dr. Erdoğan Altınkaynak.....7

XX. Yüzyılın İlk Çeyreğinde (1900-1920 Yılları) Azerbaycan Demokratik Düşünce-sinde Sosyal-Siyasi Sorunlar

XX Əsrin Əvvəllərində (1900-1920-ci illər) Azərbaycan Demokratik Fikrində Sosial-Siyasi Problemlər

The Early Twentieth Century (1900-1920-Years) In Azerbaijan Democratic Plan Of Social And Political Issues

Начала XX Века (1900-1920- Лет) В Азербайджане Демократическая Плана Социально-Политическим Вопросам

Bağır Babayev.....9

Günümüz Demokratik Toplumlarda Hukuk ve Görevlerin Uyumluluğu

Combination Of Rights And Obligations As The Element Of Democracy

Слаженность Прав И Должностей В Современном Демократическом Обществе

Gaukhar Amangaliyeva- Berik Rasilov.....14

Disiplinlerarası Bir İçerik Analizi: Türkçe ve Tarih Derslerinde Uygulanan Münazara Tekniğinin Öğrenci Görüşlerine Yansıması

Interdisciplinary Content Analysis: Reflection Of Debate Technique On Students' Views

Анализ Междисциплинарного Содержания: Влияние Техники Диспутов На Мнение Учеников На Уроках По Истории И Турецкого Языка

Yrd. Doç. Dr. Tahir Gür-Yrd. Doç. Dr. Sefa Yıldırım.....22

Tarihten Bugüne Dek Türk-Gürcü Edebi İlişki Analizi

Turkish-Georgian Relations Of Literary Analysis Of Value Date Today

Анализ Истории Грузинско-Турецких Литературных Взаимоотношений С Древних Времён До Настоящего Времени

Gül Mükerrrem Öztürk33

Çanakkale Savaşlarında Şehit Olan Doğu Karadenizliler

The Martyr Of The Eastern Black Sea Who Have Died While Serving And Fighting In The Dardanelles War

Павшие В Битвах За Чанаккале Из Восточных Районов Причерномория

Yrd. Doç Dr. Nurhan Aydın- Bahar Şentürk40

Sivas' ta Faytonculuk

The Phaeton In Sivas

Профессия Извозчика В Сивасе

Nuran Baygöl.....63

Türk Dünyasının İlk Kadın Generali: Kurmancan Datka <i>The First Woman General In The Turkish World: Kurmanjan Datka</i> <i>Курманджан Датка: Первая Женица Генерал Тюркского Мира</i> Dr. Shurubu Kayhan	119
Türkçe ve Hintçe Arasındaki Semantik Sahte Eşdeğerlere Dilbilimsel Genel Bir Bakış <i>A Linguistic Overview Of Semantic False Friends Between Turkish And Hindi</i> <i>Лингвистический Обзор Семантических Ложных Друзей Между</i> Vipul Goswami	127
Kitap Tanıtımı/Book Reviews/Книга Отзывов:	
38. Icanas [38th International Congress Of Asian And North African Studies (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi)] Bildirileri ve Panelleri 33 Cilt Hâlinde Çıktı <i>Papers And Panels Presented At The International Congress Of Asian And North African Studies (Icanas) Have Been Published In 33 Volumes Case</i> <i>Изданы Статьи В 33-Х Томах 38-Го Международного Конгресса (Труды По Азии И Северной Африки)</i> Dr. Reşide Gürses	155

EDİTÖRDEN

Saygıdeğer Okuyucularımız,

Bilimsel Eksen dergisinin 14. sayısı ile sizlerin karşısındayız.

Dergimiz 5 yıla yaklaşan bir zaman süreci içinde, bilimsel niteliğini korumakta hatta giderek artırmaktadır.

Dergi, pek çok ülkelerin yükseköğrenim kurumları tarafından tanınmakta ve kabul görmektir. Bu ülkelerin yükseköğrenim üst kuruluşları da dergimizde yayımlanan yazılara puan vermekte ve taramaktadırlar.

Dergimizde bu sayıdan itibaren yer alacak makalelerin konuları [İletişim, arkeoloji, sosyoloji, felsefe, tarih, antropoloji, psikoloji, onomastik, sanat tarihi, hukuk] olarak belirlendi ve sınırlandırıldı.

Dergimiz, TÜBİTAK'ın "Dergipark" projesi kapsamında ULAKBİM'in bütün kurallarını yerine getirmekte ve uygulamaktadır.

Dergimizin internet sayfası etkin hale getirilmiş olup her isteyen www.bilimseksen.com sitesine girerek istediği makaleyi indirebilir ve yararlanabilir. Dergimizde bilimsel makalelerini yayımlatmak isteyenler sitemize girerek kurallara göre başvurularını yapabilirler. Makale yayımlatmak isteyenlerin "Yayın İlkeleri"ni çok dikkatli gözden geçirmelerini ve dergimizin ülke temsilcileriyle temasa geçmelerini salık vermekteyiz.

Bu sayımızda yayımlanan değerli makalelerin bilim dünyasına yararlı olacağını umuyor, çalışmalarınızda kolaylıklar ve başarılar diliyoruz.

Hayrettin İVGİN

Editör

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Editör

FROM EDITOR

Our esteemed readers,

We are meeting again with the 14th edition of *Scientific Axis* magazine.

For 5 years, our magazine has been keeping its scientific nature and also continue developing,

In many countries, the magazine is recognized by many higher education institutes. Higher education institutions of these countries rate and scan the articles published in our magazine too.

Since this edition, the article topics have been set and limited as; communication archeology sociology, philosophy, history, anthropology, ethnology, onomastic, art history, law.

Our magazine carries out the all rules of the ULAKBİM which is under the scope of TUBİTAK project named “Dergipark”

Our magazine's web page has been activated, so whoever wants, can visit this website www.bilimseleksen.com and download every kind of article. Also the people who want to publish his/her articles, can visit our webpage and send their articles according to our publication principles. We suggest the people wanting to have their articles published to carefully have a look at our “publication principles” and contact our country representative.

We hope that this edition’s articles will be beneficial to the world of science and we wish ease with your works and success for all of you.

Hayrettin İVGİN

Editor

Prof. Dr. Erdoğan ALTINKAYNAK

Editor

ОТ РЕДАКТОРА

Уважаемый читатель,

Перед Вами 14-ый номер журнала “Ось знаний”.

На протяжении пяти сохраняется продолжительность издания нашего журнала. С каждым номером отмечается тенденция повышения уровня публикации. Наш журнал распространяется во многих странах мира и высоко ценится ВУЗами этих государств. Наряду с этим опубликованные в нашем журнале статьи оцениваются высокими балами, как журнал академического уровня.

Начиная с этого номера, в нашем журнале публикуются статьи актуальные в области фольклора, языкознания, литературы, тюркологии, мифологии и музыки.

В нашем журнале соблюдаются все критерии ULAKBİLİM’a в рамках проекта “Dergipark” финансируемого TUBİTAK-ом.

Электронный адрес нашего журнала: www.bilimseleksen.com что даёт доступ к любой опубликованной статье. Желаящие публиковать научные статьи в нашем журнале, должны войти на наш электронный адрес и выслать статьи по указанным правилам. Просим строго соблюдать “Правила издания” и информировать представителей нашего журнала вашей страны.

Надеемся, что ваши статьи, опубликованные в этом номере нашего журнала, принесут пользу научному миру. Желаем удачи в вашей дальнейшей научной деятельности.

Профессор Хайреттин Ивгин

Редактор журнала

Профессор Доктор Эрдоган Алтынкаянак

Редактор журнала

**XX. YÜZYILIN İLK ÇEYREĞİNDE (1900-1920 YILLARI)
AZERBAIJAN DEMOKRATİK DÜŞÜNCESİNDE
SOSYAL-SİYASİ SORUNLAR**

**XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ
(1900-1920- Cİ İLLƏR) AZƏRBAYCAN
DEMOKRATİK FİKRİNDƏ SOSIAL-SİYASİ
PROBLEMLƏR**

**THE EARLY TWENTIETH CENTURY
(1900-1920- YEARS) IN AZERBAIJAN
DEMOCRATIC PLAN OF SOCIAL
AND POLITICAL ISSUES**

**НАЧАЛА XX ВЕКА (1900-1920- ЛЕТ) В АЗЕРБАЙДЖАНЕ
ДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ ПЛАНА СОЦИАЛЬНО-
ПОЛИТИЧЕСКИМ ВОПРОСАМ**

Bağır BABAYEV*

Öz

Makalede; Azərbaycan demoktarik düşüncesinin bir çox görkəmli mensuplarının ilmi mirasından söz edilmektedir. Onların devlet kuruluşu ve devlet yönetimi hakkındaki gelişkin bakışları not edilmektedir.

Halkın intibahında, milli şuurun, milli benliğine dönme ve uyanışında ünlü aydınların rollerinden söz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: demokratik düşünce, milli şuur, benliğe dönme, milli uyanış.

Öz

Məqalədə Azərbaycan demokratik fikrinin bir çox görkəmli nümayəndəsinin elmi irsindən söz açılır, onların dövlət quruluşu və dövlət idarəçiliyi haqqındakı mütərəqqi baxışları şərh olunur. Xalqın milli intibahında, milli şüurun, milli özünüdərk oyanışında məşhur ziyalıların rolundan bəhs olunur.

Açar Sözlər: demokratik fikir, milli şüur, özünüdərk, milli oyanış

* Nahçıvan Devlet Universitesi Öğretim Elemanı. Nahçıvan/AZERBAIJAN
(bagirbabayev59@mail.ru)

Abstract

Many well-known representative of the scientific heritage of the article refers to the idea of a democratic, progressive views on the state of the public administration structure and is interpreted. National renaissance, the national consciousness, awakening of national consciousness is known about the role of intellectuals.

Keywords: democratic opinion, national consciousness, self-consciousness, the national awakening

Резюме

Многие известный представитель научного наследия статьи относится к идее демократического, прогрессивными взглядами на состояние структуры государственного управления и интерпретируется. Национальное возрождение, национальное сознание, пробуждение национального самосознания, что известно о роли интеллигенции.

Ключевые слова: демократическое общественное мнение, национальное сознание, самосознание, национальное пробуждение

Cəmiyyətin yenilənməsi və müasirləşməsi uğrunda XIX əsrin sonlarından başlanan demokratik hərəkət XX əsrin ilk iki onilliyində daha geniş vüsət aldı. O, zamanın, milli-azadlıq hərəkətləri dövrünün coşğun, qaynar nəfəsini, müstəqilliyə, azadlığa qovuşmaq həsrətini bir ideya, qayə kimi fəaliyyətində daşıdı. Dövrün, zamanın gətirdiyi yeni ab- hava-milli özünüdərk fəlsəfi fikrə də hopdurulmuş oldu. Zamanın kəskin ideya-siyasi çarpışmalarını, dövrün danılmaz gerçək həyati həqiqətlərini, xalqımızın çoxmillilik ülvi, bəşəri mənəvi sərvətlərini və dəyərlərini özündə əks etdirən XX əsrin fəlsəfi, sosial- siyasi və əbədi-bədii fikri məhz fəaliyyətini işıqlı sabahlara doğru yönəltdi. Bununla da novatorluq baş verdi, o, daha dərin sosial məzmun və demokratik mahiyyət daşımağa başladı.

Beləliklə, bütün keçmiş və gələcək nəsillərimiz üçün böyük fəxrlə örnək ola biləcək çağdaş fəlsəfi düşüncə tariximizin silinməz yaddaşına, xalqımızın qəhrəmanlıq salnaməsinə qızıl hərflərlə parlaq səhifələrini yazmağa başladı. Məhz bu mənada da Azərbaycanın həyatından XX əsrin əvvəllərindəki demokratik fikrin qabaqcıl görkəmli xadimləri yeni bir qayə-amal ideya irəli sürdü. Bu, əsarətdəki xalqımızın, Vətənimizin zəruri olaraq öz azadlığına və müstəqilliyinə qovuşması ideyası oldu. Çünki bu xadimlərin azadfikirliliyi həmin dövr Azərbaycanın cəmiyyət həyatının sosial- siyasi və mənəvi inkişafında başlıca həlledici rol oynadı və bundan sonrakı inkişafa da xeyirli, əhəmiyyətli təsir göstərdi.

XX əsrin əvvəllərində kəskin sosial – siyasi ziddiyyətlər cəmiyyət həyatına olduqca ağır təsir göstərirdi. O, yeni inqilabi ideyalarla ağır- ağır nəfəs alırdı. Zamanında özünün vacib həllini gözləyən problemlər ortaya qoyuldu, onun müxtəlif həlli yolları irəli sürüldü. Məhz XX əsrin ilk iki onilliyi cəmiyyət həyatında indiyədək təsəvvürəgəlməz amansız mübarizələr, ideoloji çarpışmalar dövrü olub, sosial mühütdə milli şüurun-milli özünüdərk yaranmasına və formalaşmağa başlamasına münbit zəmin hazırladı. O, bununla sosial həyata- sosial mühitə və milli şüura inqilabi fırtınalar, sarsıntılar ab-havasını gətirdi, kütlələrə isə onu damla- damla, udum- udum içirtirdi. Odur ki, yeni ideyalar, yeni axtarışlar ,kəşflər dövrü olan XX əsr cəmiyyətin sosial həyatında baş vermiş köklü hadisələrin ibrət güzgüsü- bədii əksi idi. O, xalqı gələcəyə- istiqbala hazırlamaq və

yetişdirmək vəzifəsini irəli sürdü. Məhz həmin dövrün sosial, siyasi və fəlsəfi fikri ,xüsusilə də , demokratik ədəbi fikri milli qeyrət və inqilabi vətəndaşlıq idealları diqqəti cəlb etdi.

Elə bu mənada XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın fəlsəfi, sosial- siyasi və ədəbi – bədii fikrinin inkişafı, tərəqqisi və çiçəklənməsi dövrü kimi tarixin yaddaşında qalmaqdadır. Bu dövrdə xalqımızın tarixində özünə layiqli mövqe qazanmış, sərfəli yer tutmuş Cəlil Məmmədquluzadə , Mirzə Ələkbər Sabir , Üzeyir Hacıbəyov,Ömər Faiq Nəmanzadə və dövrün gerçəkliyini öz yaradıcılığında doğru- dürüst əks etdirən ,yaradıcılıq metoduna görə romantizm ədəbi məktəbinin zirvələrini fəth etmiş Məhəmməd Hadi, Hüseyn Cavid, Abbas Səhhət, Abdulla Şaiq kimi xadimlərin adları ıftixarla çəkilir. Bizlər də çox vacib və geniş bir problemi XX əsrin əvvəllərində (1900-1920 ci illər) Azərbaycan demokratik fikrində sosial- siyasi problemləri tədqiqatə cəlb edirik.

Bununla da, müstəmləkə əsarətində qalan xalqların qurtuluş üçün ayağa qalxması, inqilabi mübarizələr meydana atılması, milli-azadlıq hərəkatının başlanması dövrünün ədəbiyyatında real bədii ifadəsini tapmışdı. Odur ki, bu dövrün görkəmli yaradıcı xadimlərinin əsərləri haqlı olaraq, zamanın aynası- güzgüsü hesab edilir, digər tərəfdən isə, XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan demokratik fikrinin görkəmli xadimləri kapitalist münasibətlərinin coşğun inkişaf dövründə yaşamışlar. Əsərlərində isə cəmiyyət həyatının bir sıra problemlərinin düzgün həllini vermişlər. Bunların hamısı isə fəlsəfi fikir tariximizin qiymətli inciləridirlər.

Tədqiqatçıların fikrincə, XX əsrin əvvəllərinin sosial- siyasi, fəlsəfi fikrini, ictimai milli qeyrətlə və inqilabi vətəndaşlıq ideyaları ilə bağlı, motivləri cəzb edir (1,s.254). Onlar müstəmləkəçi Rusiya imperiyasının Azərbaycana gətirdiyi sosial bəlalarla barışmaq istəmir, onu pisləyir, rədd edir. O cür gerçəkliyin real “portretini” yaradırdılar. İnsanları öz real vəziyyətlərini, baş verən hadisələrə münasibətlərini anlamağa məcbur edirlər (2,s.107). Ona görə də belə mühitin yaramazlıqlarını və eybəcərliklərini açıb göstərir, ifşa edirdilər. Lakin vəzifələrini bununla bitmiş hesab etmir, ideyalarına uyğun başqa bir aləm arzusunda olduqlarını gizlətmirdilər. Xüsusilə də məhz romantik hərəkatın nümayəndələrinin “tarixi xidmətləri idi ki, bu cəmiyyətin eybəcərliklərinə birincilər srasında diqqət yetirmiş, onu tənqid etmişlər” (3,s.180).

Məhz bu səbəblərdəndir ki,onların yaradıcılıqları, haqlı olaraq dövrün, zamanın güzgüsü hesab edilir, çünki onlar əsərlərində yaşadıkları dövrün problemlərinin düzgün həllini vermişdilər. Onlar göstərirdilər ki, o dövrün kəndliləri torpaqsız və aztorpaqlı idilər. “Kəndçinin özlərini dolandırmağa və hökmətə xərc verməyə kafi qədər yeri yox idi” (4,s.27), ona görə də əkinçi adamlar , “nə qədər möhtacdırsa, bir o qədər onlara nəfərdir. Çünki zəhmətkeş, üzüqara möhtaclığın ucundan, burjuanın keyfi işdədiyi kimi işləyəcəkdir, bu möhtaclıq onu nökrəçiliyə məcbur edir” (4,s.35). Halbuki ,“Rusiyada nə qədər boş yer var idi və bu yerləri yerə möhtac olan kəndçilərə verməyib, yazıq kəndçidən xərc alırdılar” (4,s.35), çünki “torpaq xanların, nifuzlu mollaların, şahzadələrin və hər cür insafsız qoçamaqların əlindədir” (5.c.1,s.). Elə bu səbəbdən də “əkinçi və muzdur tər tökə-tökə yeri əkib ondan taxıl çıxaranda bütün bu taxılı aparıb mülkədarın anbarına yığır, özü də ailəsi ilə yenə ac qalır” (5, c, VI,s.24).

Azərbaycan demokratik fikrinin görkəmli xadimləri əzilən yoxsul, zəhmətkeş insanları tərənnüm edir, onları azad, sərbəst , xoşbəxt görmək arzusıyla vaxtını çoxdan keçirmiş, köhnəlmiş mürtəce quruluşu rədd edirdilər. Onların yaradıcılıqlarında bu insanlara olan rəğbət və mərhəmətdən doğan işıqlı sabahlara böyük bir ümid boylanırdı. Odur ki, işıqlı bir sabah ümidi ilə gözəl bir gələcəyə üz tutur, yeni bir aləmə can atır, köhnə dünyanın kökündən uçurulub- dağıdılmasını, qoparılıb atılmasını, səbrlə, intizarla gözləyirdilər. Bu

xadimlər inanırdılar ki, xalq oyanacaq, ayılıb haqqını dərk edəcək və gözəl bir gələcək üçün ayağa qalxacaqdı. Çünki onlar belə bir ictimai qüvvənin qalib gəlmək eşqini və əzmini duyurdular. Axı, zaman öz axarında dönmədən irəliyə -sabaha doğru inkişafdan geri dönmə deyildi. Bu səbəbdən də deyirdilər ki, “günlər dolanar, sular axar, zamanə təzələnər” (5, c, III, s.16), beləliklə də əzilənlər ayağa qalxar və “camaat bəzi işlərdən xəbərdar olar və dostu ilə düşməni tanıyıb haman yoğun dəyənəkləri sizin əlinizdən alar” (5, c, III, s.15-16).

Onlar əmin idilər ki, köhnə-mənfur idarəçilik tezliklə sarsılıb məhv ediləcək. Ona görə də gələcək gözəl bir aləmin mənzərəsini canlandırırdılar. Hamını da yüksəklərdə ədalət bayrağını dalğalandıracağı belə bir cəmiyyətin seyrinə səsləyirdilər, çünki bu həyatdakı eybəcərliklərdən tamamilə uzaq olan bir cəmiyyət olacaqdı. Belə ədalətli, humanist cəmiyyətə ehtiyac duyulurdu. Belə ki, orada insanın və şəxsiyyətin azadlığı və hüquq bərabərliyinə təminat olacaqdır. Bu ,onların yaradıcılığında qırmızı xətlə keçən və daha yüksəklərə qaldırılan bir ideya idi. Onlar bununla özlərindən əvvəlki ideya sələflərinin baxışlarını- ideya irsini daha da yeniləşdirir, zənginləşdirirdilər. Cəmiyyətdəki ədalətsizliklərə, bərabərsizliyə qarşı yüksək pafosla üsyan edir, şəxsiyyət azadlığını,hiquq bərabərliyini ilhamla tərənnüm edirdilər. Eləcə də, mütləqiyyəti, despotik idarəçilikdə hər cür ictimai bəlaları, azadlıq və demokratiyanın qəddar düşmənlərini qamçılıyırdılar.

Azərbaycan demokratik fikri insanların şəxsiyyət azadlığını buxovlayan cəhalətin, mənəvi ətalətin qaranlıq boğucu mühitində azadlığa “müntəzir dayanan” millətin tezliklə xilas və nicat yolunda zorakı yollara baş vurmasının vacibliyini alqışlayırdı. Buradakı romantik cəbhədəkilər isə xilas yolu kimi nəzərlərini elmə, marifə yönəldirdilər. Belə hesab edirdilər ki, demokratik, ədaləti azad cəmiyyətdə insan azadlığı Vətənin, millətin azadlığı ilə sıx vəhdətdədir. Ona görə ki, azad vətəndaşlar müstəqil , azad Vətəndə - demokratik hiquq və azadlıqlara söykənən azad cəmiyyətlərdə yaşaya bilərlər. Bu səbəbdən də onlar bəzən real mühütdən çox kənarlaşıb uzaqlaşırıdılar, ən böyük idealları saydıqları şəxsiyyətin azadlığı axtarışına çıxaraq, tamamilə başqa sənət- məkan , asimana, səmaya, haqqa doğru üz tutur, azad aləmlərə uçmağı,daima yüksəlməyi düşünürdülər.

Azərbaycan demokratik fikrinin görkəmli nümayəndələrinin idarəçilik prinsipləri, hakimiyyət problemi haqqında baxışları daha çox aktualdır. Bu xadimlərin ideya irsi dövlət quruluşu və dövlət idarəçiliyi haqqındakı mütərəqqi baxışlarla zəngindir. Onlar çarizmə və mütləqiyyətə, əsarətə və köləliyə qarşı mübarizədə xalqına möhkəm arxalanmaqla amansız, qanlı çarpışmalardan geriye bir addım belə atmamışdılar. Bununla da,onlar xalqı,milləti əsl xalq hakimiyyəti, xalq idarəçiliyi- demokratik respublika yaradılması uğrunda qələbəyə səsləmiş, bu mübarizədə onun xilaskar yol göstərəni olmuşdur. Bu dövrdə yeni bir ideya ortaya qoyulmuşdu. Məhz milli- azadlıq mübarizələrinin coşğun dövründə sürətli inkişaf yolunda olan Azərbaycan demokratik fikri cəmiyyətin real həyatından törəyən problemlərin həlli yollarını tapmağa çalışırdı. Çünki XX əsrin əvvəllərində yeni bir ideya ortaya çıxmışdı. Buna səbəb cəmiyyətin coşğun inkişaf sürəti və xalqın milli intibahı, milli şüurun, milli özünüdərk oyanışı idi. Bunlar da milli azadlığa real zəmin yaradırdı.

Azərbaycan demokratik fikri tarixində üç cür dövlət quruluşunun – idarə üsulunun mövcud olduğunu açıqlayırdı: mütləq monarxiya, konstitusiyalı monarxiya və respublika. Tarixdə mövcud olan mütləqiyyət monarxiyalarının mahiyyəti açıqlanır, idarəçiliyin bir şəxsə mənsubluğu, vətəndaşların hər cür hiquq və azadlıqlardan məhrum edildiyi göstərilirdi. Çox qədim zamanlardan “bir dəstə zalım özlərinə bir başçı qərar verib minmişdilər camaatın boynuna və nəfəs almağa da izin vermirdilər” (5,c.IV,s. 200). Monarxiya “qulluq və ağalığ əsası üzərində qurulmuşdu” (4, s. 68), “yox böylə iki dilli, yaman üzlü cəfakar” (6,s.30). Bu quruluşun köhnəlmiş təbiəti xalqa zidd idi,“idarə köhnə,

bəşər köhnə, kainat köhnə” (7, c. II. s.24) idi. Onlar da “biz Vətən viranəsini ədl ilə abad istərik” (8, c. I. s. 161),-deyirdilər. Odur ki, demokratik fikir nümayəndələri məsrutə idarəçiliyi – konstitusiyalı dövlət istəyirdilər. Bununla da xalq- millət “hökuməti- məsrutə və yaxud camaatın öz nümayəndələri vasitəsilə dövlət işlərində iştirak edirdi” (4,s.52), “məsrutəli dövlətlərdə bütün dövlət idarəsində məqsəd əhaliyə olduqca artıq mənfəət yetirib ehtiyacını rəf etməkdir” (4,s.146). Xalqın özünün seçdiyi millət vəkilləri “millətin dərdinə dərman oldu” (6,s.260). Bununla “padşahdan hesab- kitab istəyirlər və qoymurlar vəzirlər məmləkəti özbaşına satsınlar” (5,c.III.s.184).

Azərbaycan demokratik fikri xalqın yeni cəmiyyətdə yaradacağı respublika quruluşunu aqlışlayırdı. “Cumhuriyyət üsulu- mocibincə məmləkətin idarəsi camaatın öz ixtiyarındadır. Camaat dedikdə Vətənin sahibidir” (5,c.VI.s.36). “Yəni millət işi millət əlinə, verilib, məsələ asan oldu” (6.s.261). Deməli, xalq hakimiyyəti demokratik seçki sisteminə əsaslanır, xalq millət vəkillərini seçir, “millət məclisi” yaradır. Burada “millətin özü öz ehtiyacını, öz həyatını, öz hüququnu qanıb, öz aralarından həmiyyətli, məlumatlı vəkillər seçib məclis təşkil edirlər” (9.s.100).

Respublika- Cumhuriyyət quruluşunda dövlət hakimiyyətinin strukturu açıqlanırdı, onun palataları- ali qanunverici orqan kimi milli məclisin işinin təşkili, onun səlahiyyətləri göstərilirdi. Xalqın orada seçki yolu ilə dövlət başçısını seçməsi- ümumixalq səsverməsinin mexanizmi verilirdi. Demokratik seçki sisteminin həyata keçirilməsi şəraitinin vacibliyi vurğulanırdı. Bu seçki sisteminin əsasında dayanan ümumiseçki hıququ təmin olunur. Bütün vətəndaşlar qanun qarşısında bərabərdir, heç kəs seçki sistemindən kənarda qalmır, “yəni məmləkətdə yaşayan nüfusun cəmişi seçkidə iştirak etməlidir, bilatəfavüti – sinif, cins, din” (5.c.VI.s.37) ,“seçki məxfi olsun”(4.s.34).

Deməli, respublika quruluşunun -“Cumhuriyyət idarə üsulunun” demokratik seçki sistemi ümumi, bərabər, müstəqim, gizli səsverməni, yəni dövlətin Əsas Qanununun – Konstitusiyasının başlıca prinsipləri kimi təsbit etməlidir. Bu qanunlar isə özlüyündə cəmiyyətin və demokratik dövlət quruculuğunun möhkəmləndirilməsinə və inkişafına yönəldilirdi. Bunlar xalqın yaratdığı demokratik cəmiyyətidir. Onun üzvləri xalqdır, bütün zəhmətkeşlərdir. O, xalqın arzu və istəklərinin ifadəçisidir.

ƏDƏBİYYAT

Qarayev Yaşar. Meyar şəxsiyyətdir. Bakı. Yazıçı .1988. 456 səh.

Веслиев И.О. Литературный портрет. Баку, Элм.1986. 160 səh.

Ахмедов Э.М. Философия азербайджанского просвещения. Баку Азернешр, 1983. 291 səh.

Насибəyov Üzeyir. Seçilmiş əsərləri. Bakı. Yazıçı. 1985. 653 səh.

Məmmədquluzadə Cəlil. Əsərləri. 6 ciliddə I-IV cilidlər. Bakı. Azərnəşr. 1983-1985

Sabir Mirzə Ələkbər. Həphəpnəmə. Bakı. Yazıçı. 1980. 557 səh.

Şaiq Abdulla. Əsərləri. Beş ciliddə. I-V cilidlər. Bakı. Azərnəşr. 1966-1978.

Hadi Məhəmməd. Seçilmiş əsərləri. I cilid. Bakı. Elm. 1979.

Nemənzadə Ömər Faiq. Seçilmiş əsərləri. Bakı. Yazıçı. 1992.536 səh

GÜNÜMÜZ DEMOKRATİK TOPLUMLARDA HUKUK VE GÖREVLERİN UYUMLULUĞU

COMBINATION OF RIGHTS AND OBLIGATIONS AS THE ELEMENT OF DEMOCRACY

СЛАЖЕННОСТЬ ПРАВ И ДОЛЖНОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ДЕМОКРАТИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ

Gaukhar AMANGALIYEVA * - Berik RASILOV**

Öz

Makalede günümüz demokratik toplumdaki hukuk ve görevlerin uyumluluğu ayrıca kendi aralarındaki tesiri ele alınacaktır. Yazara göre, demokrasi çoğunlukla hukukların yerine getirilmesi ve ne kadar görev varsa bu görevlerin sırayla gerçekleşmesidir. İnsanın doğal haklarına uygun doğal görevleri de mevcuttur. Bu iki temel sıkı bağlı olmakla beraber bir birini denkleştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: demokrasi, hukuk, görev, kendi aralarındaki ilişki, bilanço, hukuk şuuru, hukuk medeniyeti.

Abstract

This article reveals the questions of combination and interaction of rights and obligations in a modern democratic society. According to the author, the establishment of real democracy largely depends on the rights implementation and how clearly and consistently obligations are fulfilled. Natural rights of man propose natural obligations, and both of these principles are designed interact and balance each other.

Keywords: democracy, rights, obligations, interaction, balance, legal culture and legal consciousness

Түйіндеме

Мақалада қазіргі демократиялық қоғамдағы құқықтар мен міндеттердің үйлесу және өзара ықпалдасу мәселесі қарастырылады. Автордың пікірінше, нағыз демократияны орнықтыру көбіне құқықтардың қаншалықты толық жүзеге асырылуы

* LL.M, docent, member of the “Intercultural Communication” laboratory, Head of the “Law” department, Almaty Management University, Almaty/KAZAKHSTAN

** Senior teacher, member of “Mediation and Conflict” laboratory, Head of the methodic council of the department, Almaty Management University Almaty/ KAZAKHSTAN

мен қаншалықты міндеттердің ретімен орындалуына байланысты. Адамның табиғи құқықтарына сәйкес табиғи міндеттері бар. Осы екі негіз өзара байланыса отырып, бірін бірі теңгеріп тұруы тиіс.

Кілт сөздер: демократия, құқық, міндеттер, өзара байланыс, баланс, құқықтық сана, құқықтық мәдениет.

Combination of rights and obligations can be called as one of the most important modern issues. It affects the most important aspects of human society, and state. So, this problem has a long philosophical history and has been studied by many eminent scientists. However, it cannot be said that this problem has already got some final decision. This is due, in particular, with the fact that the rapid changes occurring in the modern world bring the new aspects of this problem.

Changes in the political and legal system of the society, the attempt to build democracy in our country cause us to appeal to this issue, but from the point of view of modern man, who has separated from many naive metaphysical views of former times and is ready to look at this problem from the perspective of the modern human Sciences and philosophy, where the problems of rights and obligations are first and foremost specific problem of life in specific socio-historical conditions.

It appears that the combination of rights and obligations is particularly acute in our country as in recent years political and social sphere face the spirit of irresponsibility and complete unwillingness to think about the consequences of their steps.

Democracy is impossible without rights and obligations. Moreover, obligations particularly strengthen democracy; they make it more durable and sustainable. If everybody had only rights and did not bear any responsibilities, democracy would be self-destructed. Russian scientist I. A. Ilyin believed that “obligations and taboo strengthen the mass consciousness, and loyal use of rights and powers”(Ilyin I.A. 1993: 23—24).

Obligations are the necessary condition for optimal interaction between state, law and identity. Without this component, there can be neither balanced political and legal system nor effective legal regulation, clear and reasonable order nor other manifestations of state and public life. Obligations is the key to the proper functioning of the constitutional institutions, management of social and industrial processes, stability maintenance, discipline and stability in the society.

Legal obligation is a statutory measure of a socially necessary behavior as well as the type (line) of behavior. It is the imperative form of social regulation, based on the “force” the beginning, i.e. the possibility of state enforcement. Obligations are expressed in both personal and universally valid interests. Interest of an empowered is satisfied via obligation in any relationships.

Obligation is also in the interests of the legally binding person, and ultimately reveals aims and objectives of the entire political and legal system. Without these tools any society would become a loose and unmanaged anarcho-syndicalist. Obligations give civil stability to the state which is equivalent to the ecological balance.

The forced moment and imperative moment distinguish a legal obligation from the subjective rights. Common value and order must be protected by power. And it does not contradict democracy. Democracy is not only human rights and freedoms, but responsibil-

ity as well.

Correlation of rights and obligations creates a balanced state of society, in other words - the most favored for everyday life of people. This combination expresses a reasonable balance between the interests of all members and constituents of society, promotes harmony, understanding and social compromise between them. This is – a mean of harmonizing the interests of the state and the individual, as well as the interests of the citizens in their relations with each other. Another way is difficult to achieve the desired social effect.

Correlation of rights and obligations creates the balanced society, in other words – a regime of the most favored daily life of people. Such combination expresses a reasonable balance of interests of all members and the compound part of the society, promotes concord, understanding and social compromise between them. This is – a mean of harmonizing state and individual interests, as well as the interests of the citizens in their relations with each other. Thus, it is difficult to achieve the desired social effect.

Legal obligation is a type and measure of public-purposeful, rational, useful, objectively conducted behavior that invokes to bring order and “pacification” into the life. It is a legitimate bar against a chaos, self-will, disorganization, destruction and interference into the normal development of any society.

Obligation is closely connected with the subjective law and they are paired, interdependent meanings. It is known, that any legal norm bears representative and binding character, at the same time it provides both possible and proper behavior. Obligation is a method of securing right, condition of their reality and effectiveness. If the subjective law is a field of power and freedom of and individual, while legal obligation is a field of necessity and subordination. Duty-bearers must understand and be aware of their “lack of freedom” and connectivity for the commonwealth.

Functional purpose of legal obligations is in their correspondence to the subjective rights to run their part of work in the common mechanism of legal regulation, to direct the activities of individuals in the right direction, when social purpose is in the creation of proper legal awareness and legal culture of citizens, it serves as a disciplining factor, strengthens law and order in the society.

All these functions are closely connected and closely interdependent, moreover, they are functioning simultaneously. Any subjective rights can be practically realized via one's obligations and vice versa obligations suppose one's rights to require their execution. These categories are inconceivable being out of correlation with each other. They can act together but not separately. Obligations are the reverse side of rights.

The principle of combination of rights and obligation were reflected in the UN Universal Declaration of Human Rights (10.12.1948). The declaration proclaimed that: “Everyone has duties to the community in which alone the free and full development of his personality is possible” (art.29, point1), the fulfillment of rights and obligations of a person requires the following: “In the exercise of his rights and freedoms, everyone shall be subject only to such limitations as are determined by law solely for the purpose of securing due recognition and respect for the rights and freedoms of others and of meeting the just requirements of morality, public order and the general welfare in a democratic society” (art.29, point2).

International pact on civil and political rights fixes that: “An individual has duties to other individuals and to the community to which he belongs to”. Coming from these general provisions, states strengthen a more detailed list of obligations in their legislation for the proper conditions and national interests. In this regard, the matter is not only about

the obligations of citizens, but also about the obligations of governments, officials and other structures.

Principle of unity of rights and obligations, come from the liability of a state and a citizen, a society and an individual. In general, any human community is based on these beginnings. No matter how this famous postulate is known, and it is true that there are no rights without duties, no duties without rights.

It is understandable that obligations extend not only to citizens but also to the state itself, its agencies, officers, and management structure. Especially it is in touch with the creation of conditions for the realization of natural human rights. Constitution of the Republic of Kazakhstan explains: "Human rights and freedoms in the Republic of Kazakhstan shall be recognized and guaranteed in accordance with this Constitution" (art.12, point.1). It expresses the most important feature of a democratic state and civil society.

At the beginning of the civilization development, no any differences were defined between the rights and obligations; in the views of people and their daily lives rights and obligations were "merged" together.

"For an Indian, - as F. Engels wrote - there was no a question of right or obligation in the matter of public affairs, blood revenge or payment of ransom. This question would be as ridiculous for him as the question whether food, sleeping or hunting are deemed to be a right or obligation" (Marx K. 159). But then these concepts were clearly divided.

In the legal sciences, all rights and obligations are named as the subjective ones that means belonging of private, individual rights to subjects. They give the opportunities for subjects to run different activities, satisfaction of their interests, use of proper social values, and to make claims both for other (obliged) persons and for organizations.

At that, subjective and claimed character is not only in civil, proprietary, economic and social rights, but also in political and personal freedoms as speech, press, assembly, meetings, marches, demonstrations, expression of belief, etc. "In its essence - as B.A. Kistyakovskiy wrote - political and personal freedom are subjective public rights; they mainly characterized by individualization and the very relationship with a person that make up the main feature of any subjective right" (Kistyakovskiy B.A. 1916: 499).

Subjective right is defined in the theoretical and practical jurisprudence as the measure of possible (allowable, permissible) behavior of a person guaranteed by law. Legal obligation is a measure of obligatory (required, prescribed) behavior.

The core of the subjective right is the legally provided opportunity; while the core of obligation is the legally provided necessity. One who bears opportunities is called affirmatively authorized by law; while one who bears obligations is called as legally bind. The first can perform certain actions; the second is obliged to fulfill them. There are two poles of mutual legal communication - legal relations, and ultimately - the two sides of democracy, and human community.

In its essence the subjective right is a proper legal opportunity. This opportunity is multidisciplinary and aggregative. It includes at least four elements:

- 1) possibility of a positive behavior of the empowered, i.e. the right for own actions;
- 2) ability to require the appropriate behavior from the legally obliged person, i.e. the right for other people's actions;
- 3) ability to appeal to the state enforcement in the event of default by the opposing side of their duties (claim);

4) opportunity to use this right on the basis of certain social benefits.

Dependently of the character and stage of realization of this or that subjective right the first place can be given to one of the given above opportunities, as a rule to the first one. All four components in their unanimity are the content and structure of the subjective right as the general meaning. It serves as the mean of satisfaction of interests of affirmatively authorized by law that is the bearer and owner of this right.

The structure of legal obligation corresponds to the subjective right structure (is its reverse side), that is also of four elements:

1) necessity to perform certain actions or to refrain from them;

2) the need for the legally obliged person to be under the report to the affirmatively authorized by law;

3) the necessity to be responsible for the failure of these requirements;

4) the necessity not to make obstacles for the other party to use those benefits.

Concretization of rights and obligations, disclosure of their legal nature, and the mechanism of action is important to show the effectiveness and value of democracy itself, and the political system. In other words, the reality of democracy depends largely on how fully law is implemented and how clearly and consistently duties are performed by these interdependent categories. In isolation, they are unable to achieve their goals, and to fulfill their functions.

The problem of unification of rights and obligations is a problem of matching personal, social and collective interests, and their harmonization. This unity, according to N.V. Vitruk: "...not necessarily visible at the level of legislation, but it is easily found in the immediate realization of the rights and duties" (Vitruk N.V. 1984: 9). At the same time, he notes that the stages of their realization match together. That is, they are in close cooperation in practice than in theory.

Ethics of obligation should not be forgotten, because it contains not only legal, but also moral, social duty of a citizen, his relationship with others. "Moral education teaches people to understand their obligations before each other" (Plekhanov G.V. 1957: 678).

Legal requirements - are at the same time the moral command, although the latter, of course, is much broader and are not covered fully by the law. Obligations have only the minimum requirements of the society to the individual.

Hegel defines the obligation of man before himself, family, state and other people. It is stressed that all of them are "connected, and correlative, otherwise the whole would disintegrate" (Gegel. 1973: 61). Whole means a complex of interrelations between the mentioned subjects. Obligations permeates the entire social body from top to bottom and back, and make it healthier and stabilized, they prevent "war of all against all" (Hobbes).

The problem of unity (a combination) of rights and obligations is multidisciplinary. It is possible to identify a number of factors in it: historical, socio-political, philosophical, legal, moral, psychological, and others. Only some of these links are mentioned here. However, it is clear that rights and obligations as independent categories, "doomed" to close "cooperation" in the regulation of social relations. "Correlation of subjective rights and obligations axiomatic for the philosophy of law, general theory of law and legal sciences"

We can say about the unity of rights and obligations in three main aspects: the socio-

political, legal and special dialectical. Such division in some meaning is arbitrary, but is useful for the analysis. These aspects are closely interlinked, complete each other, and each of them contains elements of other. They reflect the diversity of unity, its complexity and diversity.

Unfortunately, obligations are rather less studied than rights in the modern legal sciences. Thus, these categories are less expanded in the public and private consciousness – they are simply “forgotten”. There is no definite classification of obligations, while in proper and general legal relationships they are presented in the same amount as rights. Excessive interest to the rights and pushing obligations off into the background, as well as when rights must be fulfilled in any way, has a negative impact both on an individual and on society. Such phenomenon is in the real life today. Imbalance between obligatory and possible mostly brings to the infringement of law.

Sources correctly note, “An appeal to the epistemological, historical and constitutional origins of a man and citizen responsibilities has a significant theoretical, cognitive and practical significance” (Ebzeyev B.S 1992: 64). It is necessary to understand the genesis, evolution and further development of these phenomena.

As it is known, together with the famous Declaration on Human Rights of 1989 the French Covenant adopted the Declaration on Human Obligation in the same year. Together with other provisions it proclaimed:

“Do not cause others what you do not want to suffer from others; create permanent good weal that you want to get”. At the same obligations as well as rights are declared as natural coming from the nature of man. It again demonstrates the fact that the rights and obligations have the same roots.

Rights and obligations, freedom and obligation are the main axiom of normal vital life of people. It is rational, fair, and democratic. Violation of this principle, in general, is a social anomaly. Obligations are the list of requirement presented to an individual by the state.

The running Constitution reflects rather weak the obligations of citizens. It contains only the necessity to observe the Constitution and laws, pay taxes, respect the state symbols, to preserve nature and the environment, to care for natural resources, historical and cultural heritage, to perform military service, and to defend the Republic of Kazakhstan (Art. 34 - 38).

Meanwhile, the other obligations are specified in the above mentioned International Covenants on Human Rights, but, for some reason, they were not included into our Constitution. It is the known retreat from the accepted standards. Obligations are also presented wider and meaningfully in the constitutions of modern foreign states. Obligations as a disciplinary force is not less necessary than rights

Sharp imbalance between the rights and obligations fixed in the Constitution explain that if the first cover all areas of human activity, the latter mainly associated only with the maintenance of public order. And it is basically right. However, it means that in practice the obligations invisibly “accompany” all rights directing them to the relevant legal relationships, i.e. to the process of realization. Otherwise, the rights can be transferred into the “empty sound”. Then, all obligations are the meaning of rights ensuring.

It does not mean that in this or that normative legal act “in pair” with every proper law there must be the obligation – frequently it is simply meant. But the most important, socially significant obligations would be useful to fix in the main law of the country and the pop-

ulation of the country must know and obey these obligations strictly. It does not hurt the legal consciousness of the society. “Subjective law without the proper legal liability becomes the “legal blank” because it cannot be guaranteed by state” (Alekseyev S.S 1972: 321.).

Rights and obligations fix the system of interrelation of state and individual, based on democratic principles. Rights and obligations fix not only the standards of behavior that state defines as purposeful and meaningful for the normal vital activity, they also reveal the main principles of relationships between an individual and state (Asheulov A.T. 2001:42).

Prevailing opinion shows that the great amount of obligations is a sign of a totalitarian state. This is partly true. At the same time, no any “normal” society can be out of obligations, and their volume depends on many factors: national traditions, development of democracy, the level of political and legal culture, etc.

In the proper circumstances of modern Kazakhstan and in order to enhance the organizing principles, the obligation of citizens could be expanded and brought into a more harmonious combination with rights. There must not be sharp discrepancies and inconsistencies between these two poles. It must be remembered that both rights and obligations are the essential elements of democracy.

According to I.A. Ilyin: “People who do not bear their obligations are not able to run them; people who do not know their power, arbitrary exceed them or cowardly yield to force; people who do not recognize taboo can easily forget discipline or find themselves in legal insanity” (Ilyin I.A. 1993: 24).

P.I. Novgorodtsev a prominent Russian lawyer expressed this idea: “Pretentions and obligations come out from the very notion of identity. Entering into communion with themselves alike, a person cannot deny its rights otherwise than by denying its own essence and own rights. It brings a duty of mutual recognition and respect. In principle, public obligations are imposed to a person by means of own law, its own inherent desire for an ideal norm” (Novgorodtsev P.I. 1991: 111).

Natural human rights also assume natural duties of an individual, and both of these matters must closely interact and counterbalance each other. Obligations is the other end of the “democratic axis” which provides the maintenance of reasonable balance of interests in the society. Cicero wrote that ordered life is impossible without it (Cicero. 1903: 7).

Such need follows from the objective requirements of joint life of people, countries, peoples, their civilized relationships, maintenance of a world law, order and justice. Since none of the developed democracies could manage with obligations.

REFERENCES

1. Alekseyev S.S. Problemy teorii prava. T. 1. Sverdlovsk, 1972. S. 321.
2. Asheulov A.T. Konstitutsionoye pravo Respubliki Kazakhstan: Uchebnik. Almaty, KazGUA, 2001. S.42.
3. Vitruk N.V. Sochetaniye obshchestvennyh i lichnyh interesov v pravakh i obyazanostyakh grazhdan SSSR // Sovetskoye gosudarstvo i pravo. 1984. № 9.
4. Vinogradov P. G. Ocherki po teorii prava. M., 1915. S. 17.
5. Gegel. Raboty raznykh let. T. 2. M., 1973. S. 61.

6. Ebzeyev B.S. Constitutsiya. Demokratiya. Prava chelveka. Moscva—Cherkesk, 1992. S. 64.
7. Kistyakovskiy B.A. Socialnye nauki I pravo. M., 1916. S. 499.
8. Ilyin I.A. O sushnosti pravosoznaniya. M., 1993. S. 23—24.
9. Marx K., Engels F. Soch. T. 21. S. 159.
10. Novgorodtsev P.I. Ob obshchestvennom ideale. M., 1991. S. 111.
11. Plekhanov G.V. Izbrannye filosofskiye proizvedeniya: T 5.M., 1957. T. 3. S. 678.
12. Ciceron. Ob obyazonnostyakh. SP6. 1903. S. 7.

**DİSİPLİNLERARASI BİR İÇERİK ANALİZİ:
TÜRKÇE VE TARİH DERSLERİNDE UYGULANAN
MÜNAZARA TEKNİĞİNİN
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE YANSIMASI**

**INTERDISCIPLINARY CONTENT ANALYSIS:
REFLECTION OF DEBATE TECHNIQUE
ON STUDENTS' VIEWS**

**АНАЛИЗ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО СОДЕРЖАНИЯ:
ВЛИЯНИЕ ТЕХНИКИ ДИСПУТОВ НА МНЕНИЕ УЧЕНИКОВ
НА УРОКАХ ПО ИСТОРИИ И ТУРЕЦКОГО ЯЗЫКА**

Yrd. Doç. Dr. Tahir GÜR* - Yrd. Doç. Dr. Sefa YILDIRIM**

Öz

Bu çalışmada Türkçe ve Tarih derslerinde uygulanan münazara tekniğinin faydalarının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu nitel araştırmada çalışma grubu Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesinde eğitim alan 160 öğrenciden oluşmuştur. Ders ve konulara uygun münazaralar yapıldıktan sonra öğrencilerin yazdığı kompozisyonlarla veriler toplanmıştır. Toplanan kompozisyonların incelenmesi ile elde edilip listelenen öğrenci fikirleri kodlanıp gruplandırılmıştır. Bu kodlama ve gruplamalar üç alan uzmanınca da incelenmiş ve onaylanmıştır. Daha sonra bu veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Verilerin analizinde yüzde ve frekanslardan faydalanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, münazara tekniği, dersle ilgili bilgi artışının yanında öğrencilerin iletişim becerilerini de artırmaktadır. Bu beceriler arasında, eleştirel düşünme ve dinleme, organizasyon becerileri, tartışma, değerlendirme, işbirliği vb. sayılabilir. Okullarda derslere, konulara ve öğrencilerin seviyesine uygun, sınıf içi ve daha geniş boyutlu münazaraların yapılması öneriler arasında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarih eğitimi, Türkçe eğitimi, münazara, eskiçağ tarihi, çağdaş dünya tarihi.

Abstract

In this study, it is aimed to reveal the benefits of the debate techniques used in Turkish and history lessons according to students' opinions. In this qualitative study, the study

* Gaziantep Üniversitesi Öğretim Üyesi. GAZİANTEP/TÜRKİYE (tahirgur@yahoo.com)

** İbrahim Çeçen Üniversitesi Öğretim Üyesi. Ağrı/TÜRKİYE

group consisted of 160 students in Gaziantep University and Agri Ibrahim Çeçen University. The data were collected with the compositions written by students after the debates formulated for lessons. Students' ideas were listed by analyzing the compositions then grouped and coded. This coding and grouping were approved and finalised by three experts from the fields. Then the data were analyzed by the content analysis method. In the analysis of the data percentage and frequency was utilized. According to the results obtained from the study, students improve their communication skills and increase their knowledge. These skills include critical thinking and listening, organizational skills, discussion, evaluation, collaboration, and so on. Using debate technique appropriately in classroom and wider context is suggested.

Keywords : history education , Turkish education , debate, ancient history , modern world history

GİRİŞ

Güncel eğitim uygulamalarına bakıldığında geleneksel öğretmen temelli anlayışın yerine, öğrenciyi temele alan felsefe ve görüşlerin öne çıktığı görülür. Bu bağlamda öğrencilerin daha aktif olarak sürece katıldıkları, öğrencilerin bireysel özellik ve düşüncelerinin de süreçte önemli olduğu anlayış ve yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu çerçevede içinde yer alan tartışma yönteminin içinde yer alan tekniklerden biri olan münazara çok eski tarihlerden beri çeşitli alanlarda ve değişik şekillerde uygulanmıştır (Branham, 1991). “Bir hakem heyeti önünde iki grubun savundukları fikirleri ve haklılıklarını söz ve mantıkla kanıtlama çabası” şeklinde tanımlanan bu teknik, antik Yunanda ve diğer birçok medeniyette din, felsefe, eğitim, hatta toplumla ilgili günlük (savaş, ceza, hapis gibi) işler ve çeşitli konularda uygulanmıştır (Branham, 1991).

Münazara öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştiren bir öğretim tekniğidir (Darby, 2007; Kennedy, 2007). Eleştirel düşünme; öğrencilerin analiz, tartışma, düşünce geliştirme, sentez, değerlendirme ve uygulama becerilerini ve bunların davranışları kılavuzlamasını kapsar (Wang, Woo, & Zhao, 2009, p. 97). Öğrenciler bunların yanında zevk alarak yapılan münazaralarda hayatın diğer alanlarında da lazım olan becerileri ya da kullanabilecekleri birikimleri kazanırlar (Carini, Kuh, & Klein, 2006; McGraw-Hill, 2009; Tessier, 2009). Ayrıca öğrencilere konulara farklı açılardan bakış açıları geliştirmelerini sağlayarak, bilimsel bilgi elde etme konusunda da yardımcı olur (Budesheim & Lundquist, 1999, p. 109). Eleştirel ve bilimsel düşünme becerilerini geliştirmek, onlar için aldıkları birçok dersten daha değerlidir. Bu becerileri kazanabilecekleri en iyi tekniklerden bir olan münazara tekniği de bu açıdan çok önemlidir (Lunneborg & Wilson, 1985; Galloway, 2007).

Münazara üst seviye öğrenmeyi ve eleştirel düşünmeyi geliştirmenin yanında eleştirel okuma ve bunun sonunda eleştirel yazma becerilerini de geliştirir (Scott-Young & Samson, 2008, p. 40). Bunların yanında; empati, açık görüşlülük, tolerans, problem çözme, sorumluluk alma, işbirlikçi öğrenme, araştırma yapma, ilgili dersin konularına ait bilgi dağarcığını ve bilişsel becerileri (Tessier, 2009; Bellon, 2000; Galloway, 2007; Snider & Nissen, 2003) geliştirir.

Münazara akran etkileşimin en üst seviyede olduğu tekniklerden biridir. Bu teknikle akran etkileşimi içinde sayılan akran değerlendirmesi, akran düzeltmesi, akran dönütleri ve akran koçluğu şeklinde alan yazında geçen akranlar arası işbirlikli öğretimin tüm çeşitleri görülür. Bilindiği gibi akran etkileşiminin öğrenmeyi olumlu yönde geliştirdiğine ilişkin birçok çalışma (Liou ve Peng, 2009; Lundstrom ve Baker, 2009; Min, 2006; Vass, Littleton,

Miell ve Jones, 2008) vardır. Bu çalışmalardan hareketle akran etkileşim ve işbirliği ile eğitimde niteliğin artacağı, öğrencilerin yeni fikirler ve bakış açıları geliştirebileceği söylenebilir.

Münazarada tekniği kullanılırken dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır. Öncelikle tartışılacak konu ve katılımcılar dikkatle seçilmelidir. Özellikle sınıf içi münazaralarda konular öğrencilerin araştırabileceği, tartışabilecekleri, onların dikkatini çekebilen ve onları geliştirebilecek konulardan seçilmelidir. Grupla seçilirken birlikte çalışabilecek öğrenciler seçilmelidir. Grup içi ve grupların organizasyonu da bu çerçevede düzenlenmelidir. Daha sonra sınıf hem öğrenciler hem de sahne olarak münazaraya hazırlanmalıdır. Bu hazırlıklardan sonra münazara her grubun önce kendi konularının takdimi, sonra karşı grubun konusuna karşı geliştirdikleri ataklar ve onların ataklarına cevap verdikleri bölüm olmak üzere iki ana kısımdan oluşur. Münazaralardan sonra ise değerlendirme yapılır ve hangi grubun galip geldiği ilan edilir. Ancak sınıf ortamında öğretmenin katılımcıları ayrı ayrı değerlendirmesi, bir grubun galip ilan edilmesinden daha çok tercih edilir (Hoover, 1965).

Münazara bugün birçok alanda kullanılan bir öğretim tekniğidir. Kendi alanlarında bu tekniğin kullanımına dair uygulama şekilleri ve bakış açıları sunan bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Tıp (Moody-Corbett, 1996); ekonomi (Vo ve Morris, 2006); siyasal bilgiler (Omeliheva, 2006); eğitimde (Randi, 2004); Sziarto, McCarthy ve Padilla, 2014); psikolojide (Moeller, 1985); eczacılıkta (Hanna vd. 2014). Bu örnek çalışmalar ve buraya alınmayan birçok çalışma ile bu tekniğin, çeşitli alanlarda kullanılabilecek bir teknik olduğu ortaya çıkmıştır.

Önem

Bu araştırmada üniversite seviyesinde Türkçe ve Tarih derslerinin bazı konularında kullanılan münazara tekniğinin öğrenciler açısından faydalarına ilişkin bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Genelde eğitim ve öğretim uygulamalarında alınan sonuçlarla şekillenen münazara ile ilgili alan yazına bu çalışma ile iki yönden katkı yapılacağı düşünülmüştür; 1) iki farklı derste kullanılarak disiplinler arası bir bütünlük sağlanarak değerlendirme yapılması 2) öğrenci bakış açısıyla bu tekniğin faydaları ortaya konulması.

Amaç

Bu çalışmada üniversite seviyesindeki Tarih ve Türkçe derslerinde kullanılan münazara tekniğinin faydalarına ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın problemi şu şekildedir: Münazara tekniğinin Türkçe ve Tarih derslerindeki katkılarına ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır? Buna paralel olarak alt problemler şu şekildedir:

Türkçe ve Tarih derslerinde Münazara tekniğinin faydalarına ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır?

Bu görüşlerin arasında derslere göre ne gibi farklılaşmalar vardır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde, betimsel- nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme, doküman analizi ve içerik analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 39). Bu bağlamda nitel araştırmacı gözlem, görüşme ve dokümanlardan yola çıkarak

kavramları, anlamları ve ilişkileri –kendi bağlamında- açıklayarak araştırmasını yapar. (Merriam, 1998). Araştırmada toplanan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizi toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan tema ve boyutların ortaya çıkarılmasında kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011)

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın çalışma grubundaki öğrenciler Gaziantep Üniversitesi Nizip Eğitim Fakültesi öğrencisi olan ve 2013-2014 dönemi güz döneminde Türk Dili I ve Dilbilim dersini alan 74 öğrenci ile Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencisi olan ve 2013-2014 güz döneminde çeşitli tarih dersleri alan 86 öğrencidir. (Bilim Tarihi, Çağdaş Dünya Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi)

Bu kompozisyonlardan 50 tanesi içindeki görüşler belirlenip kodlandıktan sonra üç alan uzmanı -E.H.(Gaziantep Üniversitesi, K. B.(Gaziantep Üniversitesi) ve T.D.(Cumhuriyet Üniversitesi)- ile tekrar incelenmiş ve uzmanlar ile % 82 oranında – görüşlerin belirlenmesinde- ilgililişim olduğu tespit edilmiştir

Süreç

Öğrencilere öncelikle münazara tekniği hakkında bilgi verilip konu ve gruplar yine onlarla birlikte araştırmacı/ öğretmenleri ile birlikte belirlenmiştir. Her grup 5 veya 6 kişi olacak şekilde düzenlenmiş ve 6 haftalık zaman içinde münazaralar gerçekleştirilmiştir. Her münazara sonunda ders öğretim elemanı/araştırmacı tarafından grup üyelerine dönütler verilmiştir.

Münazaralarda tartışılacak konular, dersin programına uygun olması, araştırma gerektirmesi ve münazaraya uygun olması ölçütleri göz önüne alınarak seçilmiştir. Türkçe dersi için belirlenen münazara konuları şunlardır:

Dillerin birbirine üstünlüğü vardır/yoktur.

Yazılı dil önemlidir/sözel dil önemlidir.

Yaşanılan çevre dil eğitiminde daha etkilidir/ okul daha etkilidir.

Dil becerilerinin gelişiminde genetik önemlidir/ eğitim daha etkilidir.

Dil sosyal eylemleri gerçekleştirilir/ sosyal eylemlerle dil gerçekleştirilir.

Dil canlıdır/ canlı değildir.

Dil ile ilgili kurallar değişkendir/ değişken değildir.

Dil üründür/süreçtir.

İçerik daha önemlidir/ biçim daha önemlidir.

Yeni kelimeleri üretenlerden almalıyız/ kendimiz karşılığını üretmeliyiz.

Tarih dersleri için belirlenen münazara konuları şunlardır:

Modern batının gelişimi açısından Rönesans hareketleri mi önemlidir? Yoksa Reform hareketleri mi?

Objektif tarih yazıcılığı açısından resmi belgeler mi önemlidir? Yoksa dönemin dergi, gazete ve bültenleri gibi resmi olmayan belgeler mi önemlidir?

Objektif tarih yazım anlayışı mı gereklidir yoksa resmi ya da amaçlı tarih yazımı mı gereklidir?

Milli tarih bilincinde dinler tarihi metinlerinden faydalanılmalı/ Göz ardı edilmelidir.

Kimlik Oluşumu açısından Eskiçağ Tarih ve Kültür Medeniyetleri çalışmaları mı önemlidir? Yoksa yakın Dönem çalışmaları mı?

Doğunun Rönesansı mı çok daha hümanisttir, yoksa batının Rönesans ve Reform hareketleri mi?

Tarih bilincinin oluşumu açısından Tarih mi önemlidir Tarih Felsefesi mi?

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması açısından İstanbul'un Fethi mi önemlidir? Yoksa Malazgirt Savaşı mı?

Mısır Medeniyetini Dünya'yı çok etkiledi yoksa Sümerler mi?

Ulusal tarih bilinci mi önemlidir yoksa modern tarih bilinci mi?

Bu konular çerçevesinde yapılan münazaralardan sonra öğrencilere münazara tekniğinin onlar üzerindeki etkilerini konu alan kompozisyonlar yazdırılmıştır. Bu kompozisyonlardan 50 tanesi içindeki görüşler belirlenip kodlandıktan sonra üç alan uzmanı - E.H.(Gaziantep Üniversitesi, K. B.(Gaziantep Üniversitesi) ve T.D.(Cumhuriyet Üniversitesi)- ile tekrar incelenmiş ve uzmanlar ile görüşlerin belirlenmesinde- % 82 oranında korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Tüm kompozisyonlar okunup incelendikten sonra görüşlerin gruplamaları yine aynı alan uzmanları ile birlikte uzlaşılarak yapılmıştır.

Veri toplama ve analiz

Veriler çalışma grubunu oluşturan öğrencilere münazara tekniğinin onlar üzerindeki etkilerini konu alan kompozisyonlar yazdırılarak toplanmıştır. Bu kompozisyonlar araştırmacılar tarafından incelenmiş ve içeriklerindeki fikirler kodlanıp sınıflandırılmıştır. Bu kodlama ve gruplamalar üç alan uzmanına da gönderilmiş ve onların yaptığı gruplama ve kodlamalarla araştırmacılar arasında %82 oranında örtüşme olduğu tespit edilmiştir.

Gruplama ve kodlamalardan sonra bunların yüzde ve frekansları belirlenmiş ve bunlara göre analizler yapılmıştır. Öğrencilerin çoğunluğu kompozisyonlarında birden fazla görüş bildirdiğinden, öğrenci sayısı yerine görüş sayısı temel alınarak yüzde ve frekans dağılımları belirlenmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada iki farklı derste uygulanan münazara tekniğinin katkılarına ilişkin öğrenci görüşleri araştırılmıştır. Bu bağlamda tekniği uygulamasında sonra öğrencilere yazdırılan kompozisyonlar değerlendirilerek veriler ortaya çıkarılmıştır. Aşağıda önce her ders için ayrı ayrı görüşler ve gruplamalar verilmiş, en sonda ise her iki dersin öğrencilerinin birlikte değerlendirmeleri verilmiştir.

Tablo 1. Münazara tekniğinin Türkçe dersindeki katkılarına ilişkin öğrenci görüşleri

Görüşler	Frekans	Yüzde
Dil ile ilgili ama karşıt görüşleri öğrendim.	44	14
Toplum önünde konuşma becerim gelişti.	38	12
Tartışma kültürüm gelişti.	24	8
Toplum önünde konuşma heyecanım azaldı.	24	8
Kendimi ifade becerim gelişti.	22	8
Nasıl konuşulması gerektiğini öğrendim.	19	6
Özgüvenim arttı.	13	4
Tartışma becerim gelişti.	12	4
Dile olan ilgim arttı.	12	4

Bilgim arttı.	11	4
İşbirliğinin önemini anladım.	10	3
Arkadaşlarımla iletişimim arttı.	10	3
Takım çalışmasını denemiş oldum.	9	3
Kendimi değerlendirdim.	9	3
İyi dinlemenin önemini anladım.	9	3
Eksikliklerimi gördüm.	8	3
Konuşma stresim azaldı.	7	2
Düşüncelerimi organize etmeyi öğrendim.	7	2
Verimli dinlemeyi öğrendim.	6	2
Eleştirel dinleme yapmayı öğrendim.	6	2
Hiç faydası olmadı.	6	2
Streslendim.	5	2
Toplam	317	100

Türkçe dersini alan öğrenciler, derste uygulanan münazara tekniğinin katkılarına ilişkin 317 görüş belirtmişlerdir. Tablo 1. bu görüşlerin frekans ve yüzdeleri belirtmektedir. Buna göre öğrencilerin %96 gibi bir çoğunluğu münazara tekniğinin faydalı olduğunu belirtmiştir. Öğrenci görüşlerinin %14 gibi bir oranı münazaranın “dil ile ilgili karşıt görüşleri öğrenme” konusunda etkili olduğunu, %12 gibi bir oranı ise “toplum önünde konuşma becerisine” katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Bunları % 8 gibi bir oranla “tartışma kültürünü geliştirdiğini, toplum önünde konuşma heyecanının azaldığına ve kendini ifade etme becerilerinin” geliştiğine dair görüşler takip etmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi görüşlerin sadece yaklaşık %3 gibi bir oranı bu tekniğin faydasız ya da olumsuz etkisinin olduğu şeklindedir

Tablo 2. Münazara tekniğinin Türkçe dersindeki katkılarına ilişkin öğrenci görüşlerinin gruplandırılması

Gruplar	Görüşler	Fre-kans	Yüzde
İletişim becerileri	Toplum önünde konuşma becerim gelişti. Toplum önünde konuşma heyecanım azaldı. Kendimi ifade becerim gelişti. Nasıl konuşulması gerektiğini öğrendim. Tartışma becerim gelişti. Arkadaşlarımla iletişimim arttı. Konuşma stresim azaldı. İyi dinlemenin önemini anladım. Eleştirel dinleme yapmayı öğrendim. Verimli dinlemeyi öğrendim.	178	56

Dersle ilgili bilgi ve bakış açısı	Dil ile ilgili ama karşıt görüşleri öğrendim. Dile olan ilgim arttı. Bilgim arttı.	67	21
Öğrenme ile ilgili diğer beceriler	Özgüvenim arttı. Düşüncelerimi organize etmeyi öğrendim. İşbirliğinin önemini anladım. Takım çalışmasını öğrendim. Kendimi ve arkadaşlarımı değerlendirdim. Eksikliklerimi gördüm	61	20
Diğer	Hiç faydası olmadı, streslendim.	11	3
Toplam		317	100

Tablo 2.'de Türkçe dersinde münazara tekniğinin katkılarına ilişkin görüşlerin üç alan uzmanı ile yapılan gruplamaya göre dağılımları verilmiştir. Buna göre Türkçe dersindeki öğrencilerin görüşlerinin yarısında fazlası (% 56) münazara tekniğinin sözlü iletişim becerilerini geliştirdiğine" ilişkindir. Bu görüşlerin % 21 gibi bir oranı, "münazaranın dersle ilgili bilgilerin artırdığına dairdir. Bunları "öğrenme ile ilgili diğer beceriler" % 20 gibi bir oranla takip etmiştir. % 3 gibi bir oran ise "faydasız ya da olumsuz etkilere sahip olduğuna" ilişkindir.

Tablo 3. Münazara tekniğinin tarih dersindeki katkılarına ilişkin öğrenci görüşleri

Görüşler	Frekans	Yüzde
Tarihe bakış açım değişti/gelişti.	94	18
Tarihi olaylara farklı bakabildim.	86	17
Tarihi olaylara yorum yapabiliyorum.	48	9
Toplum önünde konuşma becerim gelişti	28	6
Toplum önünde konuşma heyecanım azaldı	23	5
Tarihe olan ilgim arttı	22	5
Kendimi ifade becerim gelişti	20	4
Nasıl konuşulması gerektiğini öğrendim	17	3
Özgüvenim arttı.	16	3
Tartışma becerim gelişti	16	3
Düşüncelerimi organize etmeyi öğrendim	15	3
Bilgim arttı	15	3
İşbirliğinin önemini anladım	14	3
İyi dinlemenin önemini anladım	12	2
Arkadaşlarımla iletişimim arttı	12	2

Takım çalışmasını öğrendim.	12	2
Kendimi ve arkadaşlarımı değerlendirdim	12	2
Eleştirel dinleme yapmayı öğrendim	11	2
Eksikliklerimi gördüm	11	2
Verimli dinlemeyi öğrendim	10	2
Konuşma stresim azaldı	6	1
Hiç faydası olmadı	6	1
Toplam	510	100

Tablo 3. Tarih dersinde münazara tekniği kullanımının katkılarına ilişkin öğrenci görüşlerini göstermektedir. Buna göre öğrenci görüşlerinin %44 gibi bir oranı “tarihe ve tarihi olaylara bakış açılarının değiştiğini/geliştiğini ve yorum yapabilme” konusunda gelişimlerine katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Bunları % 9 ve % 6 ile “toplum önünde konuşma becerisinin artması ve toplum önünde konuşma heyecanının azalması” takip etmiştir. Tabloya göre tarih dersi öğrencilerinin görüşlerinin tamamına yakını münazara tekniğinin bu derste kullanımının faydalı olduğu şeklindedir.

Tablo 4. Münazara tekniğinin tarih dersindeki katkılarına ilişkin öğrenci görüşlerinin gruplandırılması

Gruplar	Görüşler	Frekans	Yüzde
Dersle ilgili bilgi ve bakış açısı	Tarihe bakış açım değişti/gelişti. Tarihi olaylara farklı bakabildim. Tarihi olaylara yorum yapıbiliyorum. Tarihe olan ilgim arttı. Bilgim arttı	253	50
İletişim becerileri	Toplum önünde konuşma becerim gelişti. Toplum önünde konuşma heyecanım azaldı. Kendimi ifade becerim gelişti. Nasıl konuşulması gerektiğini öğrendim. Tartışma becerim gelişti. Arkadaşlarımla iletişimim arttı. Konuşma stresim azaldı. İyi dinlemenin önemini anladım. Eleştirel dinleme yapmayı öğrendim. Verimli dinlemeyi öğrendim	151	30
Öğrenme ile ilgili diğer beceriler	Özgüvenim arttı. Düşüncelerimi organize etmeyi öğrendim. İşbirliğinin önemini anladım. Takım çalışmasını öğrendim. Kendimi ve arkadaşlarımı değerlendirdim. Eksikliklerimi gördüm	100	19

Diğer	Hiç faydası olmadı	6	1
Gruplar	Frekans	Yüzde	
İletişim becerilerini geliştirir.	329	40	
Dersle ilgili bilgiyi artırır ve bakış açılarını geliştirir.	320	39	
Öğrenme ile ilgili diğer becerileri geliştirir.	161	20	
Diğer	18	1	
Toplam	827	100	
Toplam		510	100

Tablo 4. Tarih dersinde uygulanan münazara tekniğinin katkılarına ilişkin öğrenci görüşlerinin, uzmanlarla yapılan gruplamaya göre dağılımları verilmiştir. Buna göre görüşlerin yarısı münazara tekniğinin “dersle ilgili bilgi ve bakış açısı” bakımından katkı yaptığı şeklinde ortaya çıkarken, %30 gibi bir oran ise “iletişim becerilerine” katkıda bulunduğu işaret etmektedir. % 19’luk bir oran ise “öğrenme ile ilgili diğer beceriler” açısından katkısı olduğunu belirtirken, görüşlerin %1 gibi bir oranı ise faydasının olmadığını belirtmiştir.

Tablo 5. Münazara tekniğinin çalışma grubunun bütününe göre katkıları.

Gruplar	Frekans	Yüzde
İletişim becerilerini geliştirir.	329	40
Dersle ilgili bilgiyi artırır ve bakış açılarını geliştirir.	320	39
Öğrenme ile ilgili diğer becerileri geliştirir.	161	20
Diğer	18	1
Toplam	827	100

Tablo 5. ise çalışmaya katılan tüm öğrencilerin görüşlerinin gruplara göre dağılımını vermektedir. Buna göre öğrencilerin belirttiği görüşlerin tamamına yakını münazara tekniğinin katkılarına işaret etmektedir. Görüşlerin %40 ve %39 gibi birbirine yakın oranlarda “münazara tekniğinin iletişim becerilerini geliştirdiğini, bilgi artışı ve bakış açısı kazandırdığını” işaret etmiştir. Yine görüşlerin %20 gibi bir oranının da öğrenme ile ilgili diğer becerileri geliştirdiği şeklinde ortaya çıkmıştır.

Öğrenci görüşlerinin dağılımları derslere göre karşılaştırıldığında; Tarih dersi öğrencilerinin değerlendirmelerinde münazara tekniğinin kullanımı ve katkılarına ilişkin, daha çok dersle ilgili bilgilere ve bakış açılara vurgu yaptıkları(% 50) görülmüştür (Tablo 4.). Öte yandan Türkçe dersi öğrencilerinin ise Tablo 2. de görüldüğü gibi “iletişim becerilerine katkıları” açısından inceleyen görüşlere yoğunlukla (%56) yer verdikleri görülmektedir. Kısaca Tarih dersi öğrencileri dersle ilgili bilgi ve bakış açısı, Türkçe dersi öğrencileri ise iletişim becerileri açısından değerlendirmeler yapmışlardır.

Sonuçlar

Bu çalışmada münazara tekniğinin uygulanmasının Türkçe ve Tarih dersini alan öğrencilere olan katkısı araştırılmıştır. Bu amaçla için bu teknik bu derslerde kullanılmış ve öğrenci görüşleri kompozisyonlarla toplanıp, içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Bu bağlamda sonuçlar şu şekilde çıkmıştır:

Öğrenciler münazara tekniğinin -seçilen ders ve konularda- hem iletişim becerilerini hem de dersle ilgili bilgi ve becerilerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Görüşler bölümler arası karşılaştırmayla incelendiğinde ise; Tarih bölümü öğrencileri bilgi artışı üzerinde –yoğunlukla- dururlarken, Türkçe bölümü öğrencileri iletişim becerileri üzerinde durmuşlardır. Buradan öğrencilerin değerlendirmelerine eğitim aldıkları bölümde öğrendikleri derslerin etkilerinin olduğunu ya da bakış açılarını farklılaştırdığını göstermiştir.

Sonuç olarak münazara; öğrencilerin ders ya da konuyla ilgili bilgilerini artırmasının yanında onların iletişim, tartışma, araştırma, kendini değerlendirme, işbirlikli öğrenme gibi alan yazında nitelikli ve çağdaş eğitimin amaçlarından kabul edilen açılardan geliştiren bir tekniktir.

KAYNAKÇA

Branham, Robert James,(1991) Debate and critical analysis. New Jersey. Lawrence and Erlbaums associates

Hanna, L., Barry, J., Donnelly,R., Hughes,F., Jones, D., Lavery,G. Parsons, C., Ryan, C. P. (2014) Using Debate to Teach Pharmacy Students About Ethical Issues American Journal of Pharmaceutical Education 2014; 78 (3)

Hoover, Kenneth H. (1965) The Debate: Valid Teaching Method? The Clearing House, Vol. 40, No. 4 (Dec., 1965) 232-235

Moeller, T. K.(1985) Using Classroom debates in teaching developmental Psychology Teaching of Psychology Vol.12 no.4 207-209

Min, H. T. (2006). The effects of trained peer review on EFL students' revision types and writing quality.*Journal of Second Language Writing, 15*, 118–141.

Sziarto K. M., McCarthy L. ve Padilla N. L. (2014) Teaching critical thinking in world regional geography through stakeholder debate, Journal of Geography in Higher Education, 38:4, 557-570, DOI: 10.1080/03098265.2014.958658

Randi, D. (2004) Developing "Real-World Intelligence": Teaching Argumentative Writing through Debate *English Journal*; Sep 2004; 94, 1

Omeliheva, M. Y.(2006) Global Politics on Trial: Using Educational Debate for Teaching Controversies of World Affairs *International Studies Perspectives* (2006) 7, 172–186.

Vo, Han X ve Morris, Richard L (2006) Debate as a Tool in Teaching Economics: Rationale, Technique, and Some Evidence *Journal of Education for Business*; Jul/Aug 2006; 81, 6

Moody-Corbett,F. (1996) Debate: a tool for teaching graduate students. *Advances in Physiology Education* 271:S45

Schauer, D.K ve Beyersdorfer, J.M (1992). Building active readers through **debate** *Journal of Reading*; Sep 1992; 36, 1

Bellon, J. (2000). A research based justification for debate across the curriculum. *Argumentationand Advocacy* 36(3), 161-173.

Budesheim, T. L., & Lundquist, A. R. (1999). Consider the opposite: Opening minds through inclass debates on course-related controversies. *Teaching of Psychology*, 26(2), 106-110.

Carini, R. M., Kuh, G. D., & Klein, S. P. (2006). Student engagement and student learning: Testing the linkages. *Research in Higher Education*, 47(1). doi: 10.1007/s11162-005-8150-9

Darby, M. (2007). Debate: A teaching-learning strategy for developing competence in communication and critical thinking. *Journal of Dental Hygiene*, 81(4), 1-10.

Galloway, R. (2007). Dinner and conversation at the argumentative table: Reconceptualizing debate as an argumentative dialogue. *Contemporary Argumentation and Debate*, 28, 1-19.

Kennedy, R. (2007). In-class debates: Fertile ground for active learning and the cultivation of critical thinking and oral communication skills. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 19(2), 183-190.

Liou, H. C. ve Peng, Z. Y. (2009). Training effects on computer-mediated peer review. *System*, 37, 514-525.

Lundstrom, K. ve Baker, W. (2009). To give is better than to receive: the benefits of peer review to the reviewer's own writing. *Journal of Second Language Writing*, 18, 30-43.

Lunneborg, P. W., & Wilson, V. M. (1985). Would you major in psychology again? *Teaching of Psychology*, 12(1), 17-20.

McGraw-Hill. (2009). Using taking sides: Approaching the classroom with taking sides. *Contemporary Learning* Retrieved May, 2010, from

<http://www.dushkin.com/usings/guide/method3.mhtml>

Merriam, S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Jossey-Bass.

Scott-Young, C., & Samson, D. (2008). Project success and project team management: Evidence from capital projects in the process industries. *Journal of Operations Management*, 26(6), 749-766.

Snider, K. F., & Nissen, M. E. (2003). Beyond the body of knowledge: A knowledge-flow approach to project management theory and practice. *Project Management Journal*, 34(2), 4-12.

Tessier, J. T. (2009). Classroom debate format: Effect on student learning and revelations <https://www.marcamarca.com.tr/practica-1333-brands.aspx> about student tendencies. *College Teaching*, 57(3), 144-152.

Wang, Q., Woo, H., & Zhao, J. (2009). Investigating critical thinking and knowledge construction in an interactive learning environment *Interactive Learning Environment*, 17(1), 95-104.

Vass, E., Littleton, K., Miell, D. ve Jones, A. (2008). The discourse of collaborative creative writing: peer collaboration as a context for mutual inspiration. *Thinking Skills and Creativity*, 3, 192-202.

Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TARİHTEN BUGÜNE DEK TÜRK-GÜRCÜ EDEBİ İLİŞKİ ANALİZİ

TURKISH-GEORGIAN RELATIONS OF LITERARY ANALYSIS OF VALUE DATE TODAY

АНАЛИЗ ИСТОРИИ ГРУЗИНСКО-ТУРЕЦКИХ ЛИТЕРАТУРНЫХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ С ДРЕВНИХ ВРЕМЁН ДО НАСТОЯЩЕГО ВРЕМЕНИ

Gül Mükerrerem ÖZTÜRK*

Öz

Gürcistan Türkiye ve Kafkasya için jeopolitik statüsünden dolayı hayati öneme sahiptir. Ancak bu iki ülke arasındaki edebi ilişkiler yakın geçmişe dayanmaktadır.

Gürcü Edebiyatı Türk toplumuna daha geç dönemlerde erişebilme fırsatı bulmuştur. 1940 yılında Niyazi Ahmet Banoğlu Gürcü edebiyatıyla ilgilenmiş fakat onun bu çabaları yeteri kadar dikkat görmemiştir. Ahmet Melaşvili “Gürcistan” adlı bir kitap yayınlamıştır. Bu kitapta okuyuculara Gürcistan ve Gürcü edebiyatıyla ilgili bilgilere yer verilmektedir. Bugün Gürcü-Türk edebi ilişkilerini geliştirme girişimi Türkiye’de yayınlanan Mamuli, Çveneburi ve Pirosmeni dergileri sayesinde ortaya çıkmıştır. Türkiye tarihi, Türk dili ve edebiyatı her zaman için Gürcistan’da da ilgi odağı olmuştur. Türk edebiyatının Gürcü okuyucularla erken tanışması, Tiflis Devlet Üniversitesi ve Doğu Bilimleri Enstitüsündeki tanınmış Türkologların hizmetleri sayesinde ortaya çıkmıştır. Bu bilim adamları, Türkçenin gramer kurallarını, Türkçe ve Gürcü arasındaki ilişkileri, Gürcücede kullanılan Türkçe kelimeleri, Türk dili ve şivesine girmiş Gürcüce kelimeleri, Gürcistan’da yaşayan Türklerin ağız ve şivelerini ve yine Türkiye’de yaşayan Gürcülerin halk dilini Türk arşiv kaynaklarındaki dilsel açıdan ve Orhun yazıtlarının dilini incelemişlerdir.

Sonuç olarak, 1990’lardan sonra Türkiye’nin Eski Sovyet cumhuriyetleri, özellikle komşu devletlerle ilişkilerinde yeni dönem başlamıştır. Bu ilişkiler sadece ekonomik ve siyasi değil, aynı zamanda bugün iki ülke arasındaki kültürel ve edebi ilişkilerin geliştirilmesinde de önemli rol oynar. Bu sayede ikili ilişkilerin edebi boyutu geliştirilirken diğer taraftan iki ülke toplumunun birbirini daha yakından tanımlarına katkıda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkolog, Mamuli, Çveneburi, Pirosmeni, Gürcü Edebiyatı.

* Batum Shota Rustaveli Devlet Üniversitesi Gürcü Dili ve Edebiyatı Bölümü, Edebiyat Bilimi
Doktora Öğrencisi/GÜRCİSTAN
(gul.m18@hotmail.com)

Abstract

Turkish-Georgian relations go back a long way but literary relations between these countries have started recently. Georgian readers make acquainted with Turkish literature thanks to the services of known Turcologists at Tbilisi State University and Institute Of Oriental Sciences. These scientists have researched Turkish grammar rules, relationships between Turkish and Georgian, Turkish words used in Georgian, Georgian words used in Turkish, Turkish people living in Georgia and their accent and dialect, Georgian living in Turkey etc. However Georgian Literature has reached Turkish society lately. Although Niyazi Ahmet Banoğlu was interested in Georgian Literature in 1940, his attempt didn't draw enough attention. In 1969 "Güneş'i Görüyorum" written by Nodar Dumbadze was translated from German to Turkish.

Nowadays the attempt of spreading Turkish- Georgian culture relations has started with Çveneburi Journal.Çveneburi is a bimonthly journal which is published in Turkish Republic for Turkish being interested in Georgian and envisioned for Georgian living in Turkey. Georgian was always interested in Turkish language, history and literature and their interest continues. Numerous monographies, thesis, essays, researches, Turkish words used in Georgian, Turkish- Georgian history and literary relations, Turkish- Georgian idioms topology have been written according to Turkish language properties. "Vephisyaosani (Kaplan Poslu Şövalye)" written by Şota Rustaveli was translated into Turkish by Prof.Dr. Bilal Dindar in 1991. But this translation is not directly from Georgian, but Azerbaijani and French. Dada Gorgud Epic and literal works about lives of Köroğlu, Celalettin Rumi, Yunus Emre, Muhammet Fuzuli Nafî, Ahmet Haşim, Mihri Hatun, Mehmet Emin, Yakup Kadri, Sabahattin Ali, Tevfik Fikret, Hayrullah Efendi, Fakir Baykurt, Suat Derviş, Ruhi Bağdadi and other well-known authors and poets have been translated into Georgian.

Today, mutually translating works of writers and poets from both countries is important in developing cultural and literary relationships between these countries. Thus on the one hand cultural dimension of bilateral relations is developed; on the other hand, both societies know each other well.

Keywords: Caucasus, Mamuli, Georgians in Turkey, Pirosmani, Georgian, Literature .

Резюме

Турецкие читатели познакомились с грузинской литературой только в последние несколько лет. В 1940 году Ниязи Ахмет Баноглу проявил интерес к грузинской литературе, однако его труды не получили достойного признания. Ахмет Милашвили опубликовал книгу «Грузия», где дал сведения о Грузии и грузинской литературе. Сегодня развитие грузинско-турецких литературных взаимосвязей обязано таким журналам, как «Мамули», «Чвенебури» и «Пиросмани». История Турции, турецкий язык и литература всегда были в центре интереса в Грузии. Знакомство грузинских читателей с турецкой литературой произошло благодаря трудам известных тюркологов, работающих в Тбилисском государственном университете и Институте Востоковедения.

В 1990 году началась новая эпоха во взаимосвязях Турции с советскими республиками, особенно с соседними. Эти взаимосвязи были не только на уровне политики и экономики, но и культуры и литературы.

Ключевые слова: Кавказ, Мамули, Чвенебури, Пиросмани, грузинская литература.

Giriş

Gürcü edebiyatı Türk toplumuna daha geç dönemlerde erişebilme fırsatı bulmuştur. Gürcü edebiyatıyla ciddi temaslar 1960 yılından itibaren baş göstermiştir. 1968 yılında Ahmet Melaşvili “Gürcistan” adlı bir kitap yayınlamıştır. Bu kitapta okuyuculara Gürcistan ve Gürcü edebiyatıyla ilgili bilgiler yer almaktadır. 1969 yılında ise Gürcü yazar Nodar Dumbadze’nin “Güneşi Görüyorum” eseri Mehçure Karaören tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Mehçure Karaören daha sonra Gürcüceden çevrilen Nodar Dumbadze’nin diğer eserlerinin Türkçesi üzerine de çalışmıştır. Bunlardan “Sonsuzluk Yasası” ve “Kukaraça” 1990 yılında yayınlanmıştır. “Ben, Ninem, İliko ve İlarion“, “Güneşli Gece” ve “Beyaz Yapraklar” eserleri üzerinde de çalışmaya devam etmektedir. Ahmet Özkan Melaşvili 1973 yılında Gürcü edebiyatının önemli yazarlarından olan Aleksandre Yazbeki’nin “Mzağö ile Elguca”² adlı eserini Türkçeye çevirmiş ve yayınlamıştır. Bugün Gürcü-Türk edebi ilişkilerini geliştirme girişimi Çveneburi dergisiyle başlamıştır. Çveneburi dergisi Türkiye’de yayınlanan, Türkiye’de yaşayan Gürcüler ve Gürcistan’la ilgilenen Türkler için iki ayda bir yayınlanan bir dergidir. İlk sayısı 1977 yılında Türkçe olarak ve Türkiye’de yaşayan Gürcü kültür temsilcileri önderliğinde Stockholm’de yayınlanmıştır. Derginin editörü Ahmet Özkan Melaşvili’dir. O yıllarda derginin 2. ve 3. sayısı çıkmıştır ve daha sonraki yıllarda da 4. ve 5. sayısı yayınlanmıştır. 1979 yılında da Ahmet Melaşvili tarafından 6. ve 7. sayısı yayınlanmıştır. Bu sırada Ahmet Melaşvili, Çveneburi dergisinde Gürcü edebiyatının önemli yazarlarından Şota Rustaveli’nin Vephisyaosani (Kaplan Poslu Şovalye) adlı eserinin birkaç bölümünü çevirerek yayınlamıştır. 5 Haziran 190 yılında ölümünden sonra Çveneburi dergisinin yayını durmuştur. Ölümünden 13 yıl sonra derginin yeniden yayınlanması için birtakım girişimler olmuştur.

Çveneburi³ dergisi; hem şair, hem yazar hem de tercüman için Gürcistan ile bağlantı kuran işlevdedir. “Çveneburi” ismi “bizden” anlamındadır. Gürcistan’da yaşayan Müslüman Gürcülere verilen isimdir. Buradan hareketle derginin başlığı bu şekilde oluşmuştur.

Derginin içeriği çok kapsamlıdır. Okuyucular Gürcü edebiyatıyla, Gürcü halk bilimiyle, sanatıyla, kültürüyle, tarihiyle, etnografyasıyla, sosyal ve ekonomik durumuyla ilgili bilgilerle karşılaşmaktadır. Ayrıca çocuklar içinde Gürcü çocuk yazarlığından hikâyelere ve şairlerin şiirlerine yer verilmiştir. Bu dergiyle Gürcistan ile Türkiye arasındaki ilişkiler daha da gelişmeye başlamıştır. Derginin edebiyat kısmını da ele alırsak Fahrettin Çiloğlu’nun “5. Yüzyıldan Bugüne Kadar Gürcü Edebiyatı” adlı yazısı yer almaktadır. Ayrıca Ahmet Melaşvili’nin “Svaneti Destinleri” adlı çalışmasının Türkçe çevirisine de yer verilmiştir. Akaki Tsereteli, Nikoloz Barataşvili, Galaktion Tabidze, Ana Kalandadze, Otari Çiladze, Tamaz Çiladze gibi önemli Gürcü yazarlarının şiirleri Hasan Çelik Türkçeye çevirmesiyle dergide yayınlanmıştır.

Çveneburi dergisinden sonra Türkiye’de yayınlanan “Mamuli” dergisidir. İstanbul’da Ocak 1997- Mayıs 1998 yıllarında Türkçe olarak beş sayısı yayınlanmıştır. Bu dergide yine Çveneburi dergisinin devamı niteliğindedir. Dergide Gürcistan ve Kafkasya’ya ait yazılar ve makaleler yer almaktadır. Ayrıca Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi’nden Kafkasya hakkındaki bölümlere de yer verilmiştir. Gürcü bilim adamı Şuşana Putkaradze, Levan Cioşvili ve Tina Sioşvili’nin İstanbul’da Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünde verdikleri seminer metinlerini de yayınlamıştır.

1997 yılında İsmail Yergüz’un Gürcü edebiyatının romantik şiir öncüsü Nikoloz Barataşvili’nin “Sevgilim” ve “Dostlarıma” adlı şiirini Türkçe’ye çevrisi, Gürcü yazar K.Salia’nın

¹ MELAŞVİLİ Ahmet, “*Gürcistan*”, Bursa Yayınları, 1968.

² KAZBEKİ Aleksandre, “*Mzağö ile Elguca*”, Çeviren: Ahmet Özkan Melaşvili, İstanbul Yayınları, 1973.

³ “*Çveneburi*” dergisi, İstanbul, 1993 Yılı.

Bedi Kartlisa dergisinden önemli Gürcü yazar İlya Çavçavadze hakkındaki yazıyı Fransızcadan Türkçeye çevirisi, önemli Gürcü yazarlardan Şota Rustaveli ve “Kaplan Poslu Şovalye”(vephisyaosani) eserini Türkçeye çevirisi, Gürcü yazar Aleksandre Kazbeki hakkındaki makale çevirisi, “Bedi Kartlisa”dergisinde Gürcü yazar Akaki Tsereteli adlı yazıyı Fransızcadan Türkçeye çevirerek “Mamuli” dergisinde yer almıştır.

Yine 1997 yılında dergide Fahrettin Çiloğlu’nun Gürcü yazar Otar Çiladze’nin şiirlerini Türkçeye çevirisi, Gürcü yazar Galaktion Tabidze’nin şiirlerinin Türkçeye çevirisi, Köroğlu’nun Gürcü versiyonunun Türkçeye çevirisi yer almaktadır.

1990 yılında Mamuli dergisinde Ali Altun’un Gürcü yazar Nodar Dumbdze’nin “Sonsuzluk Yasası” adlı eserinin Türkçeye çevirisi yayınlanmıştır.

Mamuli dergisinden sonra “Pirosmani” dergisi Türkiye’de Türkçe ve Gürcüce iki dili olarak 2007 yılının Temmuz ayında yayınlanmaya başlamıştır. Bu güne kadar 21 sayısı çıkmıştır. Bu derginin editörlüğünü Fahrettin Çiloğlu ve Şenol Taban yapmaktaydı. Son sayısı 2010 yılında çıkmış ve ekonomik sebeplerden dolayı yayınlanması sona ermiştir. Bu dergide diğer iki kültürel dergi gibi Gürcü sanatı, Gürcü edebiyatı, Gürcü kültürü, Gürcü dili üzerine konular içermektedir. Bu dergide İbrahim Goradze’nin Türkçeye çevirdiği Yusuf Pağava’nın “Sönmeyen Ocak” adlı eseri, Gürcü yazar Miheil Cvahişvili’nin “Şeytan Taşı” adlı eserinin Türkçe çevirisi, Gürcü yazar Simon Kvarani’nin “Büyük Savaşçı – Giorgi Saakadze” adlı eserini Türkçeye çevirisi yayınlanmıştır.

Dergide Hayri Hayrioğlu Gürcü masallarından “Tembel Adam”(1983) ve “Güneşin Kızı” (1986) eserleri Türkçeye çevirisi yayınlanmıştır. Fahrettin Çiloğlu yine dergide Gürcü bilim adamı İvane Caiani’nin “Borkça Mektupları” adlı eserini Türkçeye çevirerek yayınlanmıştır. Bu eser Müslüman Gürcülerle yaşadığı dönemdeki durumları ve oradaki halkla ilgili bir kitaptır.

Doktor Mehmet Arif İsmetade tarafından “Sinatle” yayınevinde 2002 yılında “Gürcü Köyleri” adlı kitabı yayınlanmıştır. Bu iki kitapta Türkiye’de yaşayan Gürcüler hakkındaki izlenimlerini ele almaktadır.

Fahrettin Çiloğlu Abdul Mikaladze’nin “Açara’dan Mektuplar” adlı eserini Gürcüceden Türkçeye çevirmiştir. 1987 yılında İstanbul’da yayınlanan Nodar Dumbadze’nin “Sonsuzluk Yasası” eserini Ali Altun Gürcüceden Türkçeye çevirmiştir. Ali Altun Gürcistan’da Gürcü dili ve edebiyatı bölümünü bitirmiş Türkiyeli Gürcülerdendir.

Gürcü yazar Pridon Halvaşi’nin “En Sonunda”⁴ adlı eserini 1988 yılında Fakir Baykurt ve Abdurrahman Çetinkaya Türkçeye çevirmiştir.

Prof. Dr. İlyas Üstünyer’in “Gürcü dili ve Edebiyatı Üzerine okumalar” adlı eseri 2010 yılında yayınlanmıştır. Ayrıca “Kaf Dağının Güney Yüzü Gürcistan” ve “Gürcistan’da Türk Edebiyatı Üzerine Çalışmaları Lisansüstü Tezler” adlı kitabı da yayınlanmıştır.

Gürcü yazar İlia Çavçavadze’nin şiirlerini, Fahrettin Çiloğlu, Osman Nuri Mercan, Tahsin Saraç, Hasan Çelik, Asmat Japaridze (Yolcunun Mektupları) Türkçeye çevirmişlerdir. Ali Altun İlia Çavçavadze’nin “Rahip” adlı şiirini Türkçeye çevirmiş ve Gürcü yazar Akaki Tsereteli’nin “Hoca” şiirini de Türkçeye çevirmiştir.

Önemli Gürcü edebiyatı yazarı Şota Rustaveli’nin “Kaplan Poslu Şovalye” adlı eserini 1991 yılında Prof. Dr. Bilal Dindar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Fakat bu tercüme doğrudan Gürcüden değil Azerbaycan Türkçesi ve Fransızca tercümelerden çevrilmiştir.

⁴ PRIDON Halvaşi, “*Eninde Sonunda*”, Çeviren: Fakir Baykurt-Abdurrahman Çetinkaya, 1988.

İlia Çavçavadze'nin "Mum" adlı şiirini Hüseyin Uygun Türkçeye çevirmiş ve Cumhuriyet-Kitap' da yayınlanmıştır. Türkiye tarihi, Türk dili ve edebiyatı her zaman için Gürcistan'da da ilgi odağı olmuştur. Bugün de aynı ilgi devam etmektedir. Çok sayıda monografi, tezler, makaleler, bilimsel araştırmalar, Türk dilinin özellikleri ve Türk diline girmiş Türkçe kelimeleri, Gürcü-Türk tarihi ve edebi ilişkileri hakkında yazılar yazılmıştır.

Türk edebiyatı, Tiflis Devlet Üniversitesi ve Doğu Bilimleri Enstitüsündeki tanınmış Türkologların hizmetleri sayesinde ortaya çıkmıştır. Bu bilim adamları, Türkçenin gramer kurallarını, Türkçe ve Gürcü arasındaki ilişkileri, Gürcücede kullanılan Türkçe kelimeleri, Türk dili ve şivesine girmiş Gürcüce kelimeleri, Gürcistan'da yaşayan Türklerin ağız ve şivelerini ve yine Türkiye'de yaşayan Gürcülerin halk dilini Türk arşiv kaynaklarındaki dilsel açıdan ve Orhun yazıtlarının dilini incelemişlerdir.

Gürcü Türkologlar Tiflis Devlet arşivinde bulunan Osmanlıca kaynakları dilsel açıdan öğrendiler ve ilginç monografileri yayınladılar. Arşivde korunan 18. yüzyıla ait Türk dili kitabı, Gürcü alfabesiyle yazılmış "Köroğlu" ve Kur'anı Kerim'in Gürcüce versiyonlarını ve daha başka çeşit kaynakları bu şekilde incelemişler. Türkçe-Gürcüce ve Gürcüce-Türkçe sözlükler, konuşma kılavuzları ve kitapları oluşturdular. 2001 yılında iki ciltlik Türkçe-Gürcüce sözlüğü ve Türkçe-Gürcüce deyimler yayımlanmıştır. Türk edebiyatına değinecek olursak "Dede Korkut Kitabı", "Köroğlu" destanı, Celalettin Rumi'nin, Ruhi Bağdadi'nin Yunus Emre'nin, Muhammet Fuzuli'nin, Nefi'nin, Ahmet Haşim'in, Mihri Hatun'un, Mehmet Emin'in Yakup Kadri'nin Sabahattin Ali'nin, Tevfik Fikret'in, Hayrullah Efendi'nin, Fakir Baykurt'un, Haldun Taner'in, Suat Derviş'in ve başka ünlü yazar ve şairlerin hayatını ve şiir sanatını öğrenmişlerdir. Gürcüceye yapılan çevirilere olarak Türk masallar, Nasrettin Hoca'nın Fıkraları, "Dede Korkut" kitabını, Nazım Hikmet'in şiirlerini, Sabahattin Ali'nin, Ömer Seyfettin'in, Orhan Hançerlioğlu'nun, Haldun Taner'in "İstanbul'a Yağmur Yağıyordu" eserlerini, ayrıca Aziz Nesin'in, Suat Derviş'in, İsa Necati'nin, Reşat Nuri Güntekin'in, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun, Ahmet Haşim'in, Bekir Yıldız'ın, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın, Adalet Ağaoğlu'nun, Oktay Rıfat'ın, Orhan Pamuk ve diğer ünlü yazarlarını gösterebiliriz.

KAYNAKÇA

TÜRKÇE VE GÜRCÜCE YAYINLANMIŞ EDEBİ ESERLER

BAYKURT Fakir, "*Çilli Kadın*", Çev.: İbrahim Gorgadze, Batum 1982.

CAVALİDZE Elizbar, "*Ruhi Bağdadi: Yaşam, Dünya Görüşü*", Lirik Şiiri/ Doğu Bilimleri Enstitüsü, Tiflis 1968, s. 172.

CAVALİDZE Elizbar, "*Fuzuli*", Tiflis 1972

CAVALİDZE Elizbar, "*Türkçe Şiir Sanatı*", Yönetmen: A. Silagadze, E. Sarişvili: Tiflis 1988, s. 430.

CAVALİDZE Elene, "*Türkçe Sembolizm Tarihi için(Ahmet Haşim'in şiir anlayışı için)*", Doğu Bilimleri Enstitüsü, Dil ve Edebiyat, Tiflis 2006, s.243.

"*Mükemmel Ayna*" Türk Halk Masalları Çev.: E. Gudiaşvili; L. Gudiaşvili, Tiflis 1961, s. 126.

CİKİA Sergi, "*Türkçe Okuma Kitabı*", Tiflis 1971.

CİKİA Sergi, "*Türkçe Okuma Kitabı*", Tiflis 1965, s. 1-2..

ÇİLOĞLU Fahrettin, “*Sınırdışı Düşünceler*”, Çev.: Lela Dadianma, Nana Kaçarava, Mirian Maharadze, Artanuci Yay., Tiflis 2006, s. 150.

ÇLAİDZE Lia, “*Köroğlu Destanı’nın Gürcüce versiyonu*”, Tiflis 1978.

DERVİŞ Suat, “*Fosforlu Cevriye*”, Çev.: Nana Canaşıa, Tiflis 1967, s. 248.

“*Dede Korkut Kitabı*”, Çev.: Elizbar Cavalidze ve Giorgi shayulaşvili, Gürcistan 1987, s.191.

EMRE Yunus(1240-1320), “*Düşüncenin Doruk Noktası*”, Çev.: İmid Mamedli, Redaktör: Mayvala Gonaşvili, Tiflis 1996, s.91.

“*Fıkralar ve Hoca Nasrettin*”, s. შაბბარათოვის გამოცემა, Kutaisi 1926, s.15.

Reşat Nuri, “*Çalkıuşu*”, Çev.: Nana Gvarişvili, Batum 1961, 161

GÜNTEKİN Reşat Nuri, “*Tanrı Misafiri*”, Çev.:Sergi Cikia, “*არმაღანო*,, dergisi, Doğu yazarlığı örnekleri. Tiflis 1965, s. 219-227

GÜNTEKİN Reşad Nuri, “*Bir Gümrük Kaçakçılığı*”, Çev.: Viktor Çikaidze, “*არმაღანო*,, dergisi, Doğu yazarlığı örnekleri. Tiflis 1988, s. 195-198.

GÜNTEKİN Reşat Nuri, “*Tehdit*”, Çev.: Maka Sonia, ” *არმაღანო*,, dergisi, Doğu yazarlığı örnekleri. Tiflis 1988, s.189-193.

HİKMET Nazım,” *Şiirler*”, Batum 1956, s. 124.

HİKMET Nazım, “*Yaşam İyi şeydir, Arkadaş*”, Çev.: Guram Batiaşvili, Tiflis 1983, s. 199.

KANIK Adnan Veli, “*Yüksek Toplum*”, Çev.: Mzia Gurgenidze; “*არმაღანო*“ dergisi. Doğu yazarlığı örnekleri, Tiflis 1988, s. 202-205.

KEMAL Orhan, “*Kötü yol*”, Çev.: Nana Gvarişvili, Batum 1974.

KEMAL Orhan, “*Hanımın Çiftliği*”, Çev.: İbrahim Goradze, Batum, Açara 1978, s. 276.

KEMAL Orhan, “*El Kızı*”, Çev.: İbrahim Goradze ve Niko Baraidze, Batum 1990, s. 399.

KEMAL Yaşar, “*İnce Memed*”, Çev.: Niko Baramidze ve İbrahim Goradze, Tiflis 1986.

NESİN Aziz, “*Futbolcular Kralı*”, Çev.: G.Batiaşvili, Tiflis 1987, s. 184

NESİN Aziz, “*Adamı Zorla Deli Ederler*” Çev.: Osiko Gvarişvili, Batum Açara 1994, s. 164

NESİN Aziz, “*Ah Biz Eşeklerimiz*”, Çev.: Osiko Gvarişvili, Yön: Nugzar Caparidze]-Batum 1998, s. 190

PAMUK Orhan, “*Gizli yüz*”, Çev.: Tamar Alpanidze, Tiflis 2008, s. 112.

PAMUK Orhan, “*Beyaz Kale*”, Çev.: Ketevan Tomaradze, Tiflis 2008, s. 218.

PAMUK Orhan, “*Cevdet Bey ve Oğulları*”, Çev.: Nana Canaşıa, 2009.

PAMUK Orhan, “*Sessiz Ev*”,Çev.: Lia Çlaidze, 2012.

PAMUK Orhan, “*Kara Kitap*”,Çev.: Nana Canaşıa, 2013.

PAMUK Orhan, “*Masumiyet Müzesi*”, Çev.: Ekaterine Axvlediani.

SABAHATTİN Ali, ”*Doğum Belgesi*”, Çev.:Nodar Canaşıa,Tiflis 1961.

SABAHATTİN Ali, ”*Kurt ve Kuzu*”, Çev.: Nodar Canaşıa, Tiflis 1961;

SABAHATTİN Ali, ”*İçimizdeki Şeytan*”, Çev.:Guram Batiaşvili,Tiflis 1972.

SABAHATTİN Ali, “*Sıcak Su*”, Çev.:Venera Cangidze, Tiflis 1988, s.198-202.

ÇANAKKALE SAVAŞLARINDA ŞEHİT OLAN DOĞU KARADENİZLİLER

THE MARTYR OF THE EASTERN BLACK SEA WHO HAVE DIED WHILE SERVING AND FIGHTING IN THE DARDANELLES WAR

ПАВШИЕ В БИТВАХ ЗА ЧАНАККАЛЕ ИЗ ВОСТОЧНЫХ РАЙОНОВ ПРИЧЕРНОМОРИЯ

Yrd. Doç Dr. Nurhan AYDIN* - Bahar ŞENTÜRK**

Öz

Birinci Dünya Savaşı tüm Dünya’da önemli olduğu gibi Osmanlı Devleti içinde büyük önem arz etmekteydi. Günümüzde de Osmanlı Devleti’nin mirasçısı ve yepyeni bir siyasi devlet olan Türkiye içinde aynı önemi taşımaktadır.

Bu savaş sırasında Osmanlı Devleti birçok cephede savaşıyor ve birçok şehit vermiş ve önemli kayıplar yaşamıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Çanakkale Cephesi’nde müthiş kahramanlıklar gösterilmiş ve binlerce askerimiz şehit olmuştur. Yapılan başarılı savunma ile Çanakkale’nin geçilmesi önlenmiş ve İstanbul’un İtilaf Devletlerinin eline geçmesi engellenmiştir.

Bu çalışmada Doğu Karadeniz Bölgesi’nde ki altı il olan Trabzon, Giresun, Rize, Bayburt, Gümüşhane ve Artvin illeri ile bu illerin ilçeleri araştırılarak şehit olanların bilgileri incelenmiştir. Kayıtlarda şehitlerin doğum yılı, ölüm yılı, doğum yerleri, ölüm yerleri, isimleri ve rütbeleri esas alınarak inceleme yapılmıştır. Çalışma sırasında Milli Savunma Bakanlığı’nın Şehitlerimiz adlı 5 Ciltlik kitabı ve birçok kaynaktan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: I. Dünya Savaşı, Çanakkale Cephesi, Gelibolu, Arıburnu, Anafartalar, Deniz Savaşları, Şehitler .

Abstract

The First World War was very important for the Ottoman Empire as it being for the whole World. In our days, It has the same importance for Turkey which is the inheritor of the Ottoman EMpire and it is a completely new country.

* Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. Kars/TÜRKİYE

** Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Anabilim Dalı T.C Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi. Kars/TÜRKİYE

During this war, as the Ottoman Empire fought in different battle front, a lot of soldiers fell martyr. During the First World War, they showed great heroism and thousand of our soldiers died while fight at Dardanelles Front. They save country with their great defence and they prevent the Allies to capture İstanbul.

The purpose of this study is to investigate and analyse the information about the martyr of the six cities of the Black Sea Region (Trabzon, Giresun, Rize, Bayburt, Gümüşhane, Artvin and their towns.) Researching is done through analysing the documents about martyr and their year of birth, year of death, place of birth, place of death, their name and their military rank. During this study, making use of five volume of our martyr book of Ministry of Defence and many other books.

Keywords: First World War, Dardanelles front, Gallipoli, Arıburnu, Anafartalar, Seawarfare, Martyr.

ÇANAKKALE SAVAŞI'NDA ŞEHİT OLAN DOĞU KARADENİZLİLER

Çanakkale'nin Tanımı

Çanakkale; bu derin ve dalgalı boğaz, daha doğrusu bir deniz kolundan çok kuzeydoğudan güneybatıya doğru akan büyük bir nehre benzeyen bu dar geçit, birbirine bağladığı denizler ve âlemler itibarıyla bütün dünyada benzersiz bir önem taşımaktadır. Marmara'yı; Avrupa ile Asya arasında uzanan bu güzel denizi, adalar denizine birleştiren Çanakkale iki önemli kıta ile iki büyük iç denizin eksenlerinin kesişme noktası üzerinde, doğu yollarına hakim ve batı ticareti ve düşünce akımları için çekici bir medeniyet merkezi olan İstanbul'un sağlam bir kilididir. (Albayrak-Özyurt 2006: 221)

Çanakkale Boğazı 70 km uzunluğundadır. Ortalarında, Anadolu tarafından, nara burnu adı verilen bir çıkıntı iki sahili yakınlaştırır. Bundan sonrası, yani boğazın hemen hemen kalan yarısı, Marmara'ya açılmaya başlar. Gelibolu Yarımadası'nın bir terlik gibi Ege Denizi'ne uzandığını gözümüzün önüne getirirsek, Doğusunda Boğaz, Batısında Saroz Körfezi uzanır. Yarımada'nın uç kısmı Seddülbahir Bölgesi adını alır. (Topçu 2005: 28)

Osmanlı Devleti'nin Savaş Girişi

Savaşın patlak verdiği ilk günlerde tarafsızlığı başarabilen Osmanlı İmparatorluğu, savaş öncesinde çeşitli ittifak arayışları içerisinde girerek olası tehlikeleri azaltmaya çalışmıştı. Avrupa'da savaşın başladığı Temmuz ayına çok ihtiyaç duyduğu bir ittifak ve güçlü bir müttefikten yoksun olarak giren Osmanlı İmparatorluğu savaşın tüm sıkıntılarını daha ilk günden itibaren üzerinde hissetmeye başladı. Savaşın başlamasıyla birlikte zor durumda kalan İttihad ve Terakki yönetimi, savaşın ilk günlerinde Almanya ile imzaladığı gizli ittifak antlaşması ile mevcut durumun yarattığı sıkıntıları kendisi açısından en aza indirmeye çalıştı. (Yumuşak 2006: 26)

Türk-Alman İttifak Muahedesi (2 Ağustos 1914):

Tarafeyni akideyn, Avusturya Macaristan ile Sırbistan arasında tahaddüs eden ihtilafı hazıra karşı kati bitaraflık muhafazasını deruhte eder.

Rusya, Avusturya-Macaristan aleyhine fiili tedabiri askeriye ve müdahale ederek böylece Almanya'nın da harbe duhulünü mecburi kılarca bu husus Türkiye'nin de harbe iştiraki için sebep teşkil edecektir.

Hali harpte Almanya, heyeti ıslahiyesini Türkiye emrinde ipka edecektir. Buna mukabil Türkiye dahil bu heyeti ıslahiyeye harbiye nazırı hazretleriyle heyeti ıslahiye reisi hazretleri

arasında doğruca tekr  r edecek esasta tevfikana ordunun sevki idaresi hususunda fiili bir nüfus itasını temin eder.

Tehdide maruz kalacak Osmanlı topraklarını Almaya lüzumunda silahla müdafaa eylemeyi taahhüt eder.

Her iki İmparatorluğu ihtilafat-ı hazıradan tevell  t edebilecek ihtilata karşı siyanet maksadıyla akdedilmiş olan itilaf zirde isimleri muharer murahaslar tarafından imzası akabinde meri olacak ve mütekabil taahh  dat-ı m  masile ile 31 Kanunuevvel 1934 (1918) tarihine kadar hükmü devam edecektir.

Balada tespit edilmiş olan tarihten altı ay evvel tarafeyni aliyeyni akideyn tarafından bir ihbar vaki olmadığı taktirde muahedenin ahkamı yeniden beş sene daha meri olacak.

Bu muahede haşmetl   Almanya İmparatorluğu ve Prusya Kralı Hazretleriyle Osmanlı İmparatoru Hazretleri tarafından tasdik edilecek ve m  saddak nüshalar tarih-i imzadan bir ay zarfında teati olunacaktır.

Bu muahede gizli tutulacak ve ancak tarafeyni   liyeyni akideynin arasında bilittifak neşredilecektir.

Bu anlaşma metni belge olarak bulunamamış ancak böyle olduğu bilinmektedir.(Dünya Savaşları Ansiklopedisi 1988: 72-73)

Kabine   yelerinden ısrarla saklanan bu anlaşma, çok açıktır ki Sadrazam'ın ve Harbiye Nazırı'nın iradesi dahilindeydi. Yani Osmanlı İmparatorluğu   oktan harbe girmişti. (Topçu 2005: 17) İngiltere'nin Türk gemilerini rehin tutması, kamuoyunda İngilizlere karşı derin bir nefrete sebep olmuştu. Savaş gemisi ihtiyacımızın başka ülkelerden karşılaması için kamuoyu baskısı oluşturuldu. Bu olaylar tazeliğini koruduğu bir sırada yeni bir olay gelişti. (Yılmaz 2001: 213) 10 Ağustos 1914'de iki alman zırhlısı Goeben ve Breslau'nın, Akdeniz'de İngiliz harp gemilerinin   n  nden kaçarak Çanakkale Boğazı girişine gelmeleri ve Almanların isteği sonucu Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın emri ile Marmara'ya alınması birçok olayın tayin edici unsuru oldu. Birinci olarak Osmanlı Devleti bu gemilerden doğan sendromlarla harbe girecek, ikinci olarak Çanakkale Savaşları'nın miladını da bunlar yaşayacaktır. (Kocabaş 2005: 18-19)

Goeben ve Breslau'nun satın alındığının açıklanması gemideki Alman personelinin durumunun İtilaf devletleri tarafından tartışma konusu yapılmasına neden oldu. Özellikle Osmanlı sularında karşılaştıkları İngiltere ve Fransız ticaret gemilerini Alman bayrağı şekli iken kontrol etmeleri baskıların artmasına neden oldu ve Osmanlı bir kez daha tarafsızlığını açıklamak zorunda kaldı. (Yumuşak 2006: 32) Gemilerin adları Yavuz ve Midilli olarak değiştirildi, gemilere Türk bayrağı çekildi hatta daha ileri gidilerek Alman askerlerine Türk askeri elbiseleri ve fes giydirildi. (Yılmaz 2001: 213)

Osmanlı Devleti 9 Eylül'de kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırdığını açıkladı ve Osmanlı donanmasını eğitme işini üzerine almış olan İngiliz heyeti İstanbul'u terk etti. Böylece ordu gibi, donanmanın da yönetimi ve ıslahatı Almanlara verildi. Bütün bunlara rağmen İmparatorluk savaşa girmiyor, Sait Halim Paşa, ekonomik zorlukları   ne sürüyor, İstanbul tarihi boyunca gördüğü en yoğun diplomasi trafiğine sahne oluyordu. (Topçu 2005: 21)

İçin esasına bakılırsa, Osmanlı Devleti'nin harbe girmesine Sultan Reşat, Sadrazam, Kabinede Enver, Talat ve Cemal Paşalar hariç bütün bakanlar ve kamuoyu karşı idi. Harbe girişin senaryosu adı geçen üç paşa ile Almanlar arasında yazılıp sahneye konmuştu. Özellikle Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa, harpte Almanların galip geleceğine inanıyor bu galibiyetten faydalanarak, Osmanlı İmparatorluğunu diriltmek ve b  y  tmek emelleri taşıyordu. Bu emelledir ki, 25 Ekim 1914'de Donanma Komutanı Amiral Souc-

hon'a gizli emir vererek donanmanın Karadeniz'e çıkarak Rus filosunu bulup ona ateş ederek harbi başlatmasını istiyordu. Souchon'da zaten öteden beri bu uğurda hükümetinden Türkiye'yi savaşa sokmak için aldığı emir üzerine sabırsızlanıyordu. 26 Ekim'de donanma ile Karadeniz'e çıktı. Rus filosunu bulamadığından, 29 Kasım'da Rusların Odesa ve petrol limanı Novorossisky'i bombalayarak zayıtsız 1 Kasım'da İstanbul Boğazı'na döndü. Rusya, Türkiye'ye 1 Kasım'da harp ilan etti. Müttefikleri harbe girince İngiltere ve Fransa'da 5 Kasım'a kadar Türkiye'ye harp ilan ettiklerini açıkladılar. Böylece Osmanlı Devleti de I. Dünya Savaşı'na dahil oldu. (Kocabaş 2005: 22-23)

Çanakkale Cephesini Açılmasında İtilaf Devletleri'nin Gayesi

İtilaf Devletlerinden her biri şu sebeplerden dolayı Çanakkale Savaşı'nı açmayı uygun görmekteydiler.

Rusya: Savaş hedefi olan İstanbul'u almak, müttefikleriyle hızlı ve güvenli bir ulaşım sağlamak, Kafkasya'yı tehditten kurtarmak.

İngiltere: İstanbul'a Ruslardan önce girmek ve daha sonra İstanbul'u vermemenin çarelerini düşünmek. Rusya'yı savaşa devam edebilecek kadar beslemeyi sağlamak Türk ihtiyat kuvvetlerini boğazlara çekerek Mısır'ı bir şekilde saldırıdan kurtarmak ve Türklerin Irak kuvvetlerini takviye etmelerine imkan bırakmamak.

Fransa: Siyasi yakınlaşmaların gerektirdiği hususlardan ayrılmamak mecburiyeti ve bunun yanı sıra Rusya'yı desteklemeye imkan bularak Almanları ezebilmek düşüncesi

Her üçünün de şu diğer ortak gayeleri vardı: İslamiyet'in merkezi sayılan İstanbul'u doğrudan tehdit etmek ve Osmanlı'yı saf dışı bırakmak. (Albayrak 2006: 18)

Osmanlı İmparatorluğunun Savaş Öncesi Nüfusu 1914

ÜLKE	RAKAMLAR
Almanya	65.000.000
İngiltere	45.000.000
Fransa	39.000.000
Osmanlı İmparatorluğu	22.000.000
Etnik Türkler	12.000.000 ¹

Çanakkale Savaşı Hazırlıkları

Dünya Savaşı'nda Sarıkamış Harekatı'nın hemen hemen tamamlandığı bir sırada Çanakkale önlerine gelmiş olan İtilaf donanması Sarıkamış'ta Rusların sahip olduğu gibi kolay bir başarı edeceklerini sanmışlardı. Türk kumandanları ise yine Sarıkamış olayını hatırlayarak eğer Çanakkale'de de Türk ordusu benzer bir durumla karşılaşırsa Anadolu'da Türklük Davasının temelli biteceğini gayet iyi biliyorlardı. Almanya ile yapılan protokole göre Çanakkale ve Boğazların savunması Alman Generali Liman Van Sanders'e verilecekti. (Yılmaz 2001: 206)

¹ Edward J. ERICKSON, **Size Ölmeyi Emrediyorum (Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu)**, Kitab Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 33.

Avrupa Devletleri'nin Hazırlıkları

İngilizler, boğazları ele geçirmek için donanmanın yeterli olacağına inanıyorlardı. Bahriye Nazırı Churchill, kısa bir süre içinde Çanakkale Boğazını geçerek İstanbul'a girebileceğine inanmıştı. (Uğurluel 2003: 28)

Fransa bir tümen, İngiltere ise üç tümen verecek bunlar boğazın önündeki adalara toplanacak bu esnada kuvvetli müttefik filosu Boğaz'a saldırarak açacak, bunun üzerine bu tümenler karaya çıkarak boğaz kıyılarındaki hattı işgal edecekler. Filo ise İstanbul'a gidecek ve bunun İstanbul'da görünmesiyle Osmanlı Hükümeti düşecek, Rusya ise bu sırada Odesa çevresindeki 7. Ordusunun büyük kısmıyla karadan ve bir kısım kuvvetiyle Burgaz ve Varna'dan karaya çıkarak Romanya ve Bulgaristan üzerinden belki bunlarla birlikte Trakya'ya yürüyecek ve Osmanlı Hükümeti'nin işini bitirecekti. (Albayrak 2006: 20-21)

Osmanlı Devleti'nin Hazırlıkları

Boğaz muharebelerindeki savunma sisteminin 3 Kasım 1914 tarihinden sonra kesin bir hal aldığını söylemek yanlış olmaz. Gerçekte Haziran 1914'te Almanlardan oluşan bir tahkim heyeti, Boğazdaki ağır bataryaları incelemiş, işe yaramayanları saf dışı bırakmıştır. Batarya adetini 32 bölükten 22 bölüğe indirme ve savunma merkezini Boğaz'ın iç kısmına alma kararı vermiştir. Gelibolu bölgesindeki idari teşkilatlanma hususu bir yana bırakılırsa boğazlara ve savaş alanlarına topçu birliklerinin taşınmasına oldukça önem verilmiştir. Başkomutanlığın 18 Aralık 1914 tarihli emri ile Hadımköy'den yola çıkan 120/130'luk topçu taburu Çanakkale'ye gelmiş 8. Topçu alayının emrine girerek Üvecik ve Geyikli bölgesinde mevzilendirilmiştir. (Özdağ 2014: 299-304)

Boğaz Savaşları sırasındaki en son durum:

Bolayır kıstağının kuzeyinde 5. Tümen: 9 tabur, 7 süvari bölüğü, 6 batarya (I. Ordu Emrinde)

Ordu emrindeki 3. Kolordu: 7., 9. ve 19. Tümenler: 25 tabur, 7 süvari bölüğü, 13 batarya (Yarım Adada)

Seyyar jandarma birlikleri: 13 tabur, 4 batarya (Anadolu Tarafında)

Genel Karargah emrinde 6. Tümen: 9 tabur, 6 batarya(Ezine'de) (Albayrak 2006: 20)

3 Kasım bombardımanının hemen ardından 4 Kasım 1914 tarihinde, 3. Kolordu karargahı Çanakkale'ye nakledilmiştir. (Özdağ 2014: 308)

ÜÇÜNCÜ ORDUNUN FİİLİ GÜCÜ 4 TEMMUZ 1915

Birlik	Güç
Lazistan Müfrezesi	6.836
9. Kolordu	11.338
10. Kolordu	4.887
11. Kolordu	5.624
2. Nizami Süvari Tümeni	1.710
3. İhtiyat Süvari Tümeni	1.248
5. Kuvvet-i Seferiye	4.745
1. Kuvvet-i Seferiye	7.500
36. Piyade Tümeni	5.403
Van Jandarma Tümeni	2.500
Bağdar Alayı	560
TOPLAM	52.351²

TÜRK KUVVETLERİNİN DAĞILIMI NİSAN 1915

TRAKYA	KAFKASYA
1. Ordu	3. Ordu
1. Kolordu: 1.- 2. Piy. Tüm.	9. Kolordu: 17.- 28.- 29. Piy. Tüm.
2. Kolordu: 4.- 5.- 6., Piy. Tüm	10. Kolordu: 30.- 31.- 32. Piy. Tüm.
4. Kolordu: 10.- 12. Piy. Tüm.	11. Kolordu: 18.- 33.- 34. Piy. Tüm.
20 Piy. Tüm., 1. Suv. Tugayı	36. Piy. Tüm
2. Ordu	2. Süvari Tümeni
5. Kolordu: 13.- 14.- 15. Piy. Tüm.	3. İhtiyat Süvari Tümeni
6. Kolordu: 16.- 24.- 26. Piy. Tüm	Van İhtiyat Süvari Tugayı
	Van Jandarma (Piy.) Tüm.
	1. Kuvvet-i Seferiye
	5. Kuvvet-i Seferiye

² ERİCKSON, *Size Ölmeyi Emrediyorum (Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu)*, s. 146. Bu rakamlar Erzurum Kale garnizonu ile ikmal hattında bulunan birlikleri içermemektedir.

GELİBOLU	MEZOPOTAMYA	SURİYE
5. Ordu	6. Ordu	4. Ordu
3. Kolordu: 7.- 9. 10 Piy. Tüm.	35. Piy. Tüm	8. Kolordu:8. 10. 23. 25. 27. Piyade Tümeni
15. Kolordu: 3.- 11. Piy. Tüm.	Geçici Piy. Tüm	<u>12. Kolordu: 38. Piy. Tüm</u>
5. Piy. Tüm.		
Bağımsız Süvari Tugayı		
ARABİSTAN –YEMEN	3. ORDU EMRİNE	
7. Kolordu: 21.- 22. 39.- 40. Piy. Tüm.	KAYDIRILMAKTA OLAN	
	37. Piyade Tümeni ³	

TÜRK KUVVETLERİNİN DAĞILIMI YAZ SONLARI 1915

TRAKYA	KAFKASYA
1. Ordu	3.Ordu
1. Piy. Tüm.	9. Kolordu:17.- 27.- 28. Piy. Tüm.
20. Piy. Tüm	10. Kolordu: 30.- 31.- 32 Piy. Tüm.
1. Süvari Tugayı	11. Kolordu: 18.- 33.- 34. Piy. Tüm.
2. Ordu	2. Nizami Süvari Tümeni
6. Kolordu: 16.- 24. -26. Piy. Tüm.	3. İhtiyat Süvari Tümeni
Oluşum Halinde: 14. Kolordu, 16. Kolordu	Van Jandarma(Piy.) Tüm.
Oluşum Halinde: 43.-44.-47.-48. Piy. Tüm.	1. Kuvvet-i Seferiye
	5. Kuvvet-i Seferiye
	36. Piy. Tüm.
	<u>37. Piy. Tüm.</u>
GELİBOLU	SURİYE-FİLİSTİN

³ Edward J. ERICKSON, **Size Ölmeyi Emrediyorum! (Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu)**, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 120., Koyu yazılmış birlikler yeni oluşturulan birlikleri, altı çizilmiş olanlar Aralık 1914'ten sonra konuşlanması değiştirilmiş olanları temsil etmektedir.

5. Ordu	4. Ordu
1. Kolordu: 2.-3. Piy. Tüm.	8. Kolordu: 23.-24.-27. Piy. Tüm.
(15. Kol. Ordu ile Birleştirilmiş)	12. Kolordu: 41.-42.-46 Piy. Tüm.
2. Kolordu: 4.-5.-6. Piy. Tüm.	
3. Kolordu: 7.- 8.-9.-19. Piy. Tüm.	
4. Kolordu: 10.-11.-12. Piy. Tüm.	
5. Kolordu: 13.-14.-15. Piy. Tüm.	
25. Piy. Tüm.	
MEZOPOTAMYA	ARABİSTAN-YEMEN
6. Ordu	7. Kolordu: 21.-22.-39.-40. Piy. Tüm.
13. Kolordu: 35.-38. Piy. Tüm.	
18. Kolordu: 45. Piy. Tüm. ⁴	

Çanakkale Deniz Savaşları

3 Kasım 1914 tarihinde gün doğumuyla birlikte İmroz ve Merkep Adaları arasında bir kruvazör, iki torpido ve iki denizaltının ilerlediği görülür. Biraz sonra saat 06.35'te Limni taraflarından önde İngilizlerin İndefatigable, İndominable, Fransızların Soufren ve Vertiye zırhlıları birinci hatta kol nizamında ve bunların ardından da 1500 metre aralıkta biri Defence diğeri Weymouth sisteminde iki kruvazör ikinci hatta, altı torpido ile daha gerisinde eski sistem bir İngiliz zırhlısı da üçüncü hatta olmak üzere on sekiz parçadan oluşan bir filo Boğaz'a yaklaşmaya başladı. Saat 06.55'te amiral bayrağını taşıyan İngiliz savaş gemisinin 12 kilometreden ilk ateşi açması üzerine dört zırhlı birden giriş yönünü ateş altına aldılar. Saat 07.05'te Ertuğrul ve Orhaniye bataryaları karşı ateş açtılar. İlk ateşten itibaren mermilerin İndefatigable ile İndominable arasına pek yakın düşmesi üzerine saat 07.12'de düşman ateş keserek Saroz Körfezi yönüne doğru çekilmeye başladılar. Bu saldırıdan sonra 19 Şubat 1915'e kadar ara verildi. (Albayrak-Özyurt 2006: 28) Boğazın zorlanması ile beraber Çanakkale Cephesi ile haberler hep basını gündeminde birinci sırayı işgal ediyordu. (Tuncoku 2003: 23)

3 Kasım bombardımanı, İngiltere'nin Akdeniz Başkomutanı Amiral Limpus'un itirazlarına rağmen Amirallik I. Lordu Winston Churchill'in emri ile yapılmıştı. Bombardımandan Kumkale zarar görmedi. Seddülbahir'deki cephaneye isabet eden bir mermi dehşetli bir patlamaya sebep olarak cephanelikteki ağır topların hemen hepsinin tahribine yol açtı. (Kocabaş 2005: 33)

Bu aradan sonra ilk ateş 19 Şubat 1915'te açıldı. Bunu 25, 27 Şubat taarruzları izledi. (Topçu 2005: 28) 7-8-9-10 Mart günleri Boğaz dahilinde savaş ilk defa olmak üzere merkez (Çanakkale-Kilitbahir) grubumuza intikal ediyordu. (Albayrak-Özyurt 2006: 35)

⁴ ERICKSON, *Size Ölmeyi Emrediyorum (Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu)*, s. 148., Koyu renkle gösterilen birlikler yeni kuruluşları, altı çizili olan birlikler ciddi şekilde eksik kadrolu birlikleri göstermektedir.

17 Mart 1915'te Amiral Carden yerine Amiral De Robeck donanma komutanlığına atanmıştır. Bu atama ile 18 Mart 1915'te gerçekleştirilecek plan uygulamaya konuluyordu. Plana göre; Müsterek armada, 18 Mart 1915 sabahı 3 deniz görev kuvvetinden oluşacaktı. Filonun en güçlü gemilerinden olan birinci deniz görev kuvvetine bizzat Amiral De Robeck tarafından komuta edilecekti. (Yumuşak 2006: 66)

18 Mart 1915 saat 11. 15'te Swiftsure zırhlısı ilk mermisini Halileli sırtlarına attı ve İn-tepe grubunun karşılık vermesi ile beraber zaferlerle bitecek ola bu büyük savaşın ilk aşaması da başlamış oldu. Saat 11.55'te Lord Nelson ve Agamemnon Drednot kruvazörleri Kilitbahir grubuna bombardımana, saat tam 12.00'de Swiftsure zırhlısı Dardanos bataryası ile boğuşmaya başladı. Artık savaş her iki taraf içinde geri dönülmez bir yol açmıştı. (Al-bayrak-Özyurt 2006: 40-41)

18 Mart'tan on gün önce 7-8 Mart gecesi Erenköy Koyu'na kıyaya paralel 26 mayın döşeyen Nusret Gemisi savaşın kaderini etkileyen en önemli hamleyi gerçekleştirdi. (Göncü-Aldoğan 2006: 18) Düşman gemileri bu mayınlara çarparak batmışlardır.

18 Mart 1915 günü boğaza giren 40 kadar gemiden 3'ü batırılmış sekizi ağır hasar almıştır. İngiliz ve Fransızların askeri kaybı 800, Türk ve Alman asker kaybı ise 90 kişidir. O gün Türk tabyalarına atılan 600 top mermisine karşı bu kayıp sayısı çok azdır. (Bilgin 2006: 200)

Çanakkale Kara Savaşları

18 Mart mağlubiyetinin acısını çıkartmak ateşi ile yanan müttefik sefer kuvvetleri kendilerine yeniden çekidüzen vermek için soluğu İskenderiye'de almışlardı. (Uluç-Kepir 1955: 15) Düşman 18 Mart'ta sarsılan prestijlerini kurtarmak için General Hamilton'un Başkomutanlığında Akdeniz seferi kuvvetleri adı altında kuvvetler toplamaya başladılar. İngiliz, Fransız tümenlerinden başka Avustralya ve Hint tugayı ile kuvvetlerinden oluşan kuvvetlerin toplamı 75 bine ulaşmıştı. Türklerde Liman Van Sanders'i 5. Ordu Komutanı olarak görevlendirmişti. (Akşit 1974: 19)

25 Nisan sabahı Seddülbahir bölgesine çıkarılan 29.'uncu İngiliz tümeni daha önce tespit yaptıkları beş çıkış yerine çıkartma yaptılar. Bunlar Hisarlık, Ertuğrul Koyu, Tebe Koyu, İkiz Koyu ve Sığındere Kumsalları idi. (Altıntaş 1999: 15)

İtilaf Devletleri ikinci cepheyi Arıburnu'nda açmıştı. Buradan Türk Ordusunun arkasına geçerek en kısa yoldan Gelibolu Yarımadası'nı istila etmek istiyorlardı. Bu maksatla 25 Nisan sabahı 7 muhrip himayesinde 3. Avustralya tugayına ait 1500 kişilik örtü kuvveti çıkacak, arkasından esas birlikler karaya ayak basarak tutunacaklardı. Arıburnu'nda Anzaklar bulunuyorlardı. Bunların hedefi Conkbayırı ve Kocaçimen tepelerini ele geçirip boğazın en dar yerinden Eceabad tabyalarına ulaşmaktı. (Altıntaş 1999: 16) Ayrıca General Hamilton 28 Nisan da I. Kirte, 1-3 Mayıs taarruzlarında II. Kirte, 4 Haziran da III. Kirte Muharebelerine başlamıştır. (Akşit 1974: 29-48)

Seddülbahir cephesinin kanlı taarruzlarında bir şey elde edemeyen İtilaf Devletleri, daha kısıtlı hedefli hareketlere giriştiler (Kanlıdere-Kerevizdere-Zığındere). (Yılmaz 2005: 123)

Liman Van Sanders 8 Ağustos gecesi aldığı bir kararla Mustafa Kemal Paşa'yı Suvla-Anafartalar Birleşik komutanlığına tayin etti. Şimdi bölgede araziye çok iyi bilen, üç aydan beri orada gece gündüz savaşmış olan yetenekli bir asker vardı. Mustafa Kemal Paşa saldırının ana çizgilerini tahmin edebiliyordu. İngilizler hedeflerine varmadan onlardan önce tepeden saldırmayı planlıyordu. Öylede yaptı. İngiliz birliklerinin pek çok subayı öldü. Binlerce kayıp veren askerler darmadağın oldu. Sonrasında Conkbayırı Muharebeleri adıyla

bilinen hücum gerçekleşti. İtilaf Devletleri istemeyerek de olsa verdikleri büyük kayıplar sonrasında geri çekilmeye başladılar. (Topçu 2005: 59-61)

Çanakkale Savaşları'nın Sonuçları

Çanakkale Muharebeleri incelendiğinde, gerek müttefik kuvvetler gerekse Türk kuvvetlerinin yaptığı bazı hatalar tespit edilmiş ve bu hatalardan çıkarılan sonuçlar ve alınan dersler, daha sonraki savaşlarda kullanılacak tecrübeler olarak ortaya konmuştur. Müttefik devletler karar vericilerinin, genel savaşın en geç bir yıl içinde biteceği yanılgıları, 1915 yazında Çanakkale geçilemeyince anlaşılmış, bu durumda Boğazların hâkimiyeti sorunu, daha da önem kazanmış ve ileride, İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve savaş süresince yapılan görüşmelerde, daima göz önünde bulundurulmuş bir faktör olmuştur. Çanakkale Cephesi'ndeki gelişmeler, Balkanlardaki devletlerin tarafsız kalmaları ya da hangi tarafta yer alacakları konusundaki kararlarında da önemli bir etken olmuştur. Bu suretle Bulgaristan merkezî devletler safında yer alırken İtalya ve Romanya bir süre daha savaş dışı kalabilmiş, Yunan Kralı Konstantin, Başbakan Venizelos'un Yunanistan'ı müttefik devletler yanında harbe sokmak konusundaki ısrarlarına karşı durabilmiştir. Çanakkale Muharebelerinin en önemli etkilerinden birisi de Rusya'da yaşanmış; müttefiklerin başarısızlığı, Birinci Dünya Savaşı'nın uzamasına, Rusya'daki sosyal ve siyasal bunalımların artmasına, dolayısıyla Rus Çarlığı'nın yıkılmasına ve sonucu olarak Bolşevik rejiminin iktidara gelmesinde birinci derecede etkili olmuştur. (Ünalp-İlhan 2013: 21)

Ayrıca belirtilmesi gereklidir ki söylenen iddiaların aksine Çanakkale Savaşı boyunca ne İtilaf ordusu ve donanması ne de Almanların yönetimindeki Osmanlı ordusu günümüzde anlaşıldığı biçimde kimyasal silah olarak nitelendirilebileceğimiz herhangi bir savaş malzemesi kullanmamışlardır. (Çanakkale 1915, 2010: 42)

Birinci Dünya Harbi'nde Çanakkale Savaşları adı geçen harbin en büyük ve kaybı en yüksek olan savaşlarından birisi olmuştur. Taraflardan ortalama 500.000 kişinin katıldığı bu savaşta 1.000.000 kişi savaşmıştır. Türk Genelkurmay'ının kayıtlarına göre, Türk kaybı 210.000- 218.000'dir. Bunun 57.263'ü şehit, geri kalanı yaralı, esir ve kayıptır. İngilizler 410.000, Fransızlar 79.000 asker göndermişlerdir. İngiliz kaybı 205.000, Fransız kaybı 47.000'dir. (Kocabaş 2005: 134-135)

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA ŞEHİT OLAN DOĞU KARADENİZLİLER

CEPHELER	Giresun	Rize	Trabzon	Artvin	Gümüşhane	Bayburt
Çanakkale	111	87	156	3	39	21
Kafkas	388	147	397	147	166	176
Irak	80	20	92	1	29	7
Galiçya	6	2	9	-	-	-
Filistin	12	5	11	1	1	3
Arabistan	3	-	1	-	-	-
Romanya	1	-	8	-	1	-
Makedonya	-	-	2	-	-	-
Belirsiz	56	15	73	3	5	3

Toplam	631	276	749	155	241	210
---------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

GENEL TABLO	
ER	353
RÜTBELİ	42
BELİRSİZ	22
TOPLAM	417

I. Dünya Savaşı Sırasında Çanakkale Cephesi'nde şehit olan ilk Doğu Karadenizli Üsteğmen Trabzonlu Ahmet Oğlu Rahmi Efendi 3. Kolordu, 26. Alay, 2 Bölüğe bağlıydı. Trabza da Kozyatağı'nın keşif memuru iken 10.11.1914 tarihinde şahadete ermiştir. Son şehidimiz ise Bayram Oğullarından 1894 doğumlu Tirebolu'lu Hüseyin oğlu Hasan'dır. Mekteb-i Harbiye Hastanesinde 24.09.1919 tarihinde şahadete ermiştir.

ÇANAKKALE CEPHESİNE KATILAN DOĞU KARADENİZLİLERİN GENEL DURUMU

GENEL TABLO				
İLLER	ER	RÜTBELİ	BELİRSİZ	TOPLAM
TRABZON	132	17	7	156
RİZE	79	5	3	87
GÜMÜŞHANE	29	8	2	39
GİRESUN	93	8	10	111
BAYBURT	18	3	-	21
ARTVİN	2	1	-	3
TOPLAM	353	42	22	417

ÇANAKKALE CEPHESİNE KATILAN DOĞU KARADENİZLİLERİN RÜTBELERE GÖRE TABLOLARI

RÜTBELİ ASKERLERİN DAĞILIM TABLOSU							
Rütbeler	Trabzon ⁵	Rize ⁶	Gümüşhane ⁷	Giresun ⁸	Bayburt ⁹	Artvin ¹⁰	Toplam
K.Yüzbaşı	1	-	-	-	-	-	1
Yüzbaşı	3	1	-	-	-	-	4
Üsteğmen	4	1	1	1	-	-	7
Teğmen	3	-	1	-	2	-	6
Y.Subay	-	1	-	2	-	-	3
Başçavuş	-	1	-	-	-	-	1
Çavuş	3	-	1	3	-	-	7
Onbaşı	3	1	5	2	1	1	13
Toplam	17	5	8	8	3	1	42

DOĞUM YERLERİNE GÖRE TABLOLAR						
	Trabzon	Rize	Gümüşhane	Giresun	Artvin	Bayburt
Doğum Yerleri Bilinen	87	85	38	3	2	5
Doğum Yerleri Belirsiz	69	2	1	108	1	16

TRABZON						
İLÇELER	Sürmene	Of	Vakfıkebir	Akçaabat	Maçka	Merkez ve Diğer

⁵ T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Şehitlerimiz, C.V., Ankara, 1998, Trabzon ile ilgili Tüm tablo bilgileri 26-47. Sayfaların incelenmesi ile oluşturulmuştur.

⁶ T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Şehitlerimiz, C.IV., Ankara, 1998, Rize ile ilgili Tüm tablo bilgileri 322-331. Sayfaların incelenmesi ile oluşturulmuştur.

⁷ T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Şehitlerimiz, C.III., Ankara, 1998, Gümüşhane ile ilgili Tüm tablo bilgileri 86-93. Sayfaların incelenmesi ile oluşturulmuştur.

⁸ T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Şehitlerimiz, C.III., Ankara, 1998, Giresun ile ilgili Tüm tablo bilgileri 64-85. Sayfaların incelenmesi ile oluşturulmuştur.

⁹ T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Şehitlerimiz, C.II., Ankara, 1998, Trabzon ile ilgili Tüm tablo bilgileri 4-11. Sayfaların incelenmesi ile oluşturulmuştur.

¹⁰ T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Şehitlerimiz, C.I., Ankara, 1998, Artvin ile ilgili Tüm tablo bilgileri.

SAYI	20	27	8	11	6	15
-------------	----	----	---	----	---	----

RİZE						
İLÇELER	Hamşin	Pazar	Çayeli	Fındıklı	Ardaşen	Merkez
SAYI	1	14	2	1	1	66

GÜMÜŞHANE					
İLÇELER	Şiran	Köse	Kelkit	Kale	Merkez ve Diğer
SAYI	6	2	6	1	23

GİRESUN						
İLÇELER	Tirebolu	Alucra	Şebinkarahisar	Çamoluk	Görele	Merkez ve Diğer
SAYI	9	36	25	6	14	18

ARTVİN			
İLÇELER	Murgul	Hopa	Merkez ve Diğer
SAYI	1	1	

BAYBURT		
İLÇELER	Aydınlıktepe	Merkez ve Diğer
SAYI	1	4

LAKAPLARINA GÖRE TABLOLAR						
	Trabzon	Rize	Gümüşhane	Giresun	Artvin	Bayburt
Lakapları Bilinen	41	30	9	36	1	2
Lakapları Belirsiz	115	57	30	75	3	19

ŞEHİT OLDUKLARI YERLERE GÖRE TABLOLAR						
	Trabzon	Rize	Gümüşhane	Giresun	Artvin	Bayburt
Hastanede Şehit	26	14	8	17	0	4

Olanlar						
Muharebe, Savaş Meydanı vs.	124	71	27	88	3	16
Şehit Olduğu Yer Belirsiz	6	2	4	6	0	1

BABALARIYLA AYNI İSMİ TAŞIYIP ÇANAKKALE CEPHESİNE KATILAN DOĞU KARADENİZLİLER					
Trabzon	Rize	Gümüşhane	Giresun	Artvin	Bayburt
1	1	0	3	0	0
Mustafa Oğlu Mut-safa	Mehmet Oğlu Meh-met		Osman Oğlu Osman Emin Oğlu Emin Ahmet Oğlu Ahmet		

İSİM DAĞILIM TABLOLARI							
GÜMÜŞHANE		RİZE		GİRESUN		TRAZON	
İSİM	SAYI	İSİM	SAYI	İSİM	SAYI	İSİM	SAYI
Mehmet	5	Abdullah	3	Şevki	2	Ahmet	13
Mustafa	3	Hasan	3	Mustafa	8	Abdullah	3
Ahmet	1	Cemal	3	Osman	8	Ali	9
İsmail	2	Ali	5	Ömer	2	Hasan	15
Nuri	2	Ahmet	5	İsmail	4	Hüseyin	10
Hüseyin	2	Hüseyin	2	Mamut	2	İbrahim	3
Temel	2	İbrahim	5	Mehmet	11	İlyas	3
Hasan	2	Mehmet	11	Hasan	7	İsmail	8
ARTVİN		Murat	2	Hüseyin	6	Mehmet	10
Şakir	1	Mustafa	3	İbrahim	5	Mustafa	13
İshak	1	Ömer	4	Ali	4	Osman	7
Mehmet	1	Yakup	3	Emn	3	Ömer	4
BAYBURT		İsmail	7	Ahmet	9	Recep	3
Mustafa	3	İshak	2	Abdullah	4	Salih	4
Mehmet	2	Yusuf	2	Halil	4	Yusuf	5

ÇANAKKALE CEPHESİNE KATILAN RÜTBELİ DOĞU KARADENİZLİLER
GİRESUN

Lakap	Baba Adı	Adı	Sınıf	Rütbe	Doğum Yılı
	Arif	Şevki Efendi	Piyade	Üsteğmen	1881
Yakupoğulları	Abdulkadir	Tahsin	İhtiyat	Yd.Sb. Adayı	1890
Gönüllüoğulları	Halil	Mustafa	Topçu	Onbaşı	1893
	Mustafa	Raşit	Piyade	Çavuş	1893
Gülcüoğulları	Hasan	Mahmut	Topçu	Onbaşı	1890
	Durmuş	Mehmet	Piyade	Çavuş	1877
	Mustafa	Halil		Çavuş	1877
	Ömer	Halil İbrahim	İhtiyat	Yd.Sb. Adayı	1888
RİZE					
	Hol	Derviş Ali	-	Başçavuş	-
	Salih	Cemal Efendi	İhtiyat	Yd.Sb. Adayı	1894
Musaoğulları	Hasan	Mahmut	-	Onbaşı	-
	Ali	İshak Efendi	-	Yüzbaşı	-
	Mehmet	İsmail Efendi	-	Üsteğmen	-
ARTVİN					
Şefikoğulları	Şefik	Mehmet	-	Onbaşı	1892
GÜMÜŞHANE					
	Mehmet	Hüseyin Zihni	-	Üsteğmen	-
	Mustafa	Salih Fevzi	Topçu	Teğmen	1888
	İbrahim	Musa	-	Onbaşı	1891
	Aziz	Hüseyin	Piyade	Onbaşı	1885
Yakupoğulları	Hasan	Şükrü	Nizamiye	Çavuş	1870
	İbrahim	H. İbrahim	-	Onbaşı	1891
	Ahmet	Hasan	Piyade	Onbaşı	1891
	İbrahim	Mehmet	Piyade	Onbaşı	1891
BAYBURT					

Mansuroğulları	Hasan	Osman	Piyade	Onbaşı	1892
-	-	Mustafa Efend	-	Teğmen	-
	Hasan Fahri	Mehmet Hilmi	-	Teğmen	1893
TRABZON					
	Hasan	Ahmet Kamil	-	Yüzbaşı	-
	Abdullah	Ahmet Nuri	-	Üsteğmen	-
	-	Ali Efendi	Piyade	Üsteğmen	-
	Besim	Celal Efendi	-	Teğmen	-
	Şakir	Haşim Efendi	Piyade	Yüzbaşı	1878
Bekiroğulları	Osman	Hüseyin	Sıhhiye	Çavuş	1887
Topaloğulları	Hasan	İbrahim	-	Çavuş	1882
	Mustafa	Kazım Efendi	-	Yüzbaşı	-
Hacıistemoğlu	Hüseyin	Mehmet	İtfaiye	Onbaşı	1891
	Hasan	Mehmet Celal	Piyade	Çavuş	-
	Rıza	Murtaza Efendi	Topçu	Teğmen	1893
	İbrahim	Mustafa Efendi	-	Üsteğmen	1876
	Salih	Mustafa Efendi	-	Teğmen	1876
Hacıoğulları	Süleyman	Mustafa Rıfat	-	K.Yüzbaşı	1880
Salihoğulları	İsmail	Ömer	Nizamiye	Onbaşı	1888
	Ahmet	Rahmi Efendi	-	Üsteğmen	-
	Osman	Şaban	-	Onbaşı	1883

ÇANAKKALE CEPHESİNDE ŞEHİT OLAN DOĞU KARADE-NİZLİLERİN YAŞ BİLGİ TABLOSU			
YAŞ	ŞEHİT SA-YISI	YAŞ	ŞEHİT SAYISI

18	1	31	15
19	4	32	21
20	2	33	15
21	15	34	10
22	16	35	14
23	22	36	11
24	40	37	6
25	21	38	9
26	29	39	5
27	21	40	2
28	20	41-42	6
29	16	43-44-45	2
30	15	B. Olmayanlar	76

ÇANAKKALE CEPHESİNDE ŞEHİT OLAN DOĞU KARADENİZLİLERİN YAŞ BİLGİ TABLOSU						
YAŞ	ARTVİN	BAYBURT	GİRESUN	TRABZON	RİZE	GÜMÜŞHANE
17	-	-	-	-	-	-
18	-	-	1	-	-	-
19	-	-	4	-	-	-
20	-	-	1	-	1	-
21	-	-	2	8	5	-
22	-	2	4	5	4	1
23	-	4	6	6	5	1
24	-	2	5	18	3	12
25	1	-	6	9	5	-
26	-	1	9	13	5	1
27	-	1	6	3	10	2
28	-	-	9	7	1	2
29	-	-	5	5	3	3
30	-	1	7	4	2	1
31	-	1	6	5	3	-

32	-	1	5	11	2	2
33	-	2	3	5	1	4
34	-	-	3	1	4	1
35	-	1	3	8	1	2
36	-	-	4	3	4	-
37	-	1	-	5	1	-
38	-	1	3	6	-	-
39	-	-	1	4	-	-
40	-	-	1	1	-	-
41	-	-	1	1	2	1
42	-	-	-	1	1	-
43	-	-	-	-	-	-
44	-	-	-	-	-	-
45	-	-	-	-	-	1
46	-	-	-	-	-	-
Belli Olmayan	2	3	16	27	23	5

ÇANAKKALE CEPHESİNDE ŞEHİT OLAN DOĞU KARADENİZLİLERİN DOĞUM YILLARINA GÖRE BİLGİLERİ						
Doğum Yılı	ARTVİN	BAYBURT	GİRESUN	TRABZON	RİZE	GÜMÜŞHANE
1870	-	-	-	-	1	1
1871	-	-	-	-	-	-
1872	-	-	-	-	-	-
1873	-	-	-	1	-	-
1874	-	-	1	1	3	1
1875	-	-	1	1	-	-
1876	-	-	1	4	-	-
1877	-	1	2	6	-	-
1878	-	1	-	5	1	-
1879	-	-	3	3	4	-
1880	-	-	3	7	1	2
1881	-	1	4	1	4	4
1882	-	2	3	6	1	1

1883	-	1	6	12	2	2
1884	-	1	6	4	3	-
1885	-	1	6	4	2	1
1886	-	-	6	4	3	3
1887	-	1	11	6	1	2
1888	-	-	7	3	10	2
1889	-	1	8	13	5	1
1890	-	-	8	9	5	-
1891	-	1	5	18	2	13
1892	1	4	6	5	5	1
1893	-	2	4	7	4	-
1894	-	1	5	7	5	1
1895	-	-	-	-	1	-
1896	-	-	1	-	-	-
1897	-	-	4	-	-	-
1898	-	-	-	-	-	-
1899	-	-	-	-	-	-
Belli Olmayan	2	3	10	27	23	4

**ÇANAKKALE CEPHESİNDE ŞEHİT OLAN DOĞU KARADENİZLİLERİN
ÖLÜM YERLERİNE GÖRE TABLOLARI**

Ölüm Yerleri	Trabzon	Giresun	G.hane	Bayburt	Rize	Artvin
Karatepe Muharebesi	-	-	-	-	1	-
Anafartalar Muharebesi	5	8	3	-	2	-
9. Fırka Seyyare Hastanesi	2	-	-	-	1	-
Çanakkale Merkez Hastanesi	-	-	-	-	1	-
Şimal Grubu Ağır Mecruhin Hastanesi	-	-	-	-	1	-
Kirtepe Harbi	-	1	-	-	1	-
Merkez Tepe	6	7	1	2	12	-
Arıburnu Muharebesi	32	14	6	3	16	-
Akbaş Nakliyat Hastanesi	3	-	-	-	1	-
Kerevizdere	4	8	-	1	3	1
Haseki Nisa Hastanesi	-	-	-	-	1	-

Hayrettin Barboros I Zırhlısı	-	-	1	-	16	-
Kireçtepe	1	1	-	1	1	-
5. Fırka Kıtaatı	-	-	-	-	1	-
Cenup Grubu Sevk Mecruhin Hastanesi	5	2	1	-	1	-
Kirte Harbi	3	4	-	-	2	-
Mekteb-i Harbiye Hastanesi	1	2	-	-	2	-
Triyandafil Çiftliği	10	6	1	-	3	-
Seddülbahir Muharebesi	13	7	7	1	4	-
15. Fırka Seyyar Hastanesi	-	-	-	-	1	-
Ağıl Dere	-	1	-	-	1	-
Kanlısirt	3	-	-	-	1	-
11. Fırka Seyyar Hastanesi	1	-	-	-	1	-
Davutpaşa Hastanesi	-	-	-	-	1	-
Kabatepe	2	-	-	-	1	-
Kanlıdere	3	-	-	-	1	-
Meydan Harbi	7	7	1	1	1	-
Darülmualimin Hastanesi	-	-	2	-	1	-
Bahriye Merkez Hastanesi	-	-	-	1	1	-
Hilal-i Ahmer Cemiyeti T. Fak. Has.	1	1	-	-	1	-
Kumkale Muharebesi	1	-	-	-	1	-
Taksim Hilali Ahmer Hastanesi	-	1	-	-	1	-
Mesudiye 3. Zırhlısı	-	-	-	-	1	-
15. Fırka Sıhhiye Bölüğü	-	-	-	-	-	1
Karadeniz Boğ. And. Kavağı Hast.	-	-	-	-	-	1
Zıpkındere	2	-	-	-	-	-
Şimal Grubu Ağır 1. Seyyar Hast.	1	-	-	-	-	-
Çanakkale	6	6	1	-	-	-
Kanlıtepe	7	1	-	3	-	-
Sığındere Muharebesi	4	5	1	2	-	-
Süngü Bayırı Muharebesi	1	-	-	-	-	-
Haydarpaşa Mecruhin Sevk Komisyonu	1	-	-	-	-	-

Feriköy Mecruhin Hastanesi	1	-	-	-	-	-
Gülhane Hastanesi	1	-	-	1	-	-
Salib Ahmer Bey Hastanesi	1	-	-	-	-	-
Salimbey Çiftliği	1	-	-	-	-	-
Bandırma Hastanesi	1	-	-	-	-	-
Cesaret Tepesi Siperleri	1	1	-	-	-	-
Haydarpaşa Hastanesi	1	-	1	1	-	-
5. Kolorduya Mensup 3. Fırka Sıhhiye Bölüğü	2	-	-	-	-	-
Karabiga Mevki Hastanesi	1	-	-	-	-	-
11. Ağır Mecruhin Hastanesi	1	-	-	-	-	-
Asmalı Dere	1	-	-	-	-	-
Seddülbahir Hastanesi	1	-	-	-	-	-
Çapa Mecruhin Askeriye Hastanesi	1	-	-	-	-	-
Conkbayırı Hücumunda	2	1	-	-	-	-
Keçi Deresi	1	1	-	-	-	-
Hapishane-i Umumi Hastanesi	1	-	-	-	-	-
Koca Dere	2	-	-	-	-	-
Trabya'da Kozyatağın- da Keşif Memuru İken	1	-	-	-	-	-
8. Fırka Sıhhiye Bölüğü	1	-	-	-	-	-
Tuzla	1	-	-	-	-	-
Bomba Tepesi	-	1	-	-	-	-
Ay Tabya	-	1	-	-	1	1
Maltepe Hastanesi	-	2	-	-	1	-
Gelibolu Hastanesi	-	2	1	-	-	-
Fenerbahçe Hastanesi	-	1	-	-	-	-
5. Kolorduya Mensup 10. Fırka Sıhhiye Bölüğü	-	1	-	-	-	-
Selimiye Hastanesi	-	1	-	-	-	-
5. Orduyu Hümayun 3. Menzili Harp Hastanesi	-	1	-	-	-	-
Tekirdağ Hastanesi	-	2	-	-	-	-
2. Fırka 1.Sıhhiye Bölüğü	-	1	-	-	-	-
Akhisar Harp Hastanesi	-	1	-	-	-	-
Şahintepe	-	1	1	-	-	-

Şehit Emaneti Mecruh Hastanesi	-	1	-	-	-	-
Şişli Etfal Hastanesi	-	2	-	-	-	-
Maydos Büyükdere Muharebesi	-	1	-	-	-	-
Bolayır Muharebesi	-	-	1	-	-	-
Azrak Dere	-	-	1	-	-	-
Maçka Hastanesi	-	-	1	-	-	-
Domuz Deresi	-	-	1	-	-	-
İsmail Tepe	-	-	1	-	-	-
Gümüşsuyu Hastanesi	-	-	1	-	-	-
51. Fırka Seyyar Hastanesi	-	-	1	-	-	-
Cenup Grubu Seyyar Hastanesi	-	-	-	1	-	-
Arslan Tepe	-	-	-	1	-	-
Yeniköy Hastanesi	-	-	-	1	-	-

SONUÇ

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nda birçok cephede savaşmış ve ağır kayıplar vermiştir. Özellikle bu savaştığı cephelerin içinden Çanakkale Cephesi'nde İngiliz, Fransız ve Ruslara karşı mücadele verilmiştir. Türk Ordusu tüm gücüyle kendini savunmuş ve İtilaf Devletlerinin geçişine izin vermeyerek büyük bir başarı gösterilmiştir. Türk Ordusu bu cephede sadece düşman kuvvetleri ile değil aynı zamanda savaşın getirdiği koşullar altında birçok salgın hastalık ile de mücadele etmek zorunda kalmış ve şehit olanların bazıları hayatını yakalandıkları hastalıklar yüzünden kaybetmiştir. Düşman saldırıları ve salgın hastalıkların yanı sıra bu dönemde cephede erzak ve su eksikliği sorunu büyük ölçüde görülmüştür.

Gösterilen başarılarla Anafartalar Cephe Kumandanlığına atanan Mustafa Kemal Paşa'nın rolü büyük olmuştur. Göstermiş olduğu üstün askeri zekası sayesinde düşman askerleri püskürtülmüştür. Bu savaş sonunda Mustafa Kemal Paşa tanınmaya başlamıştır.

Çanakkale Savaşları'nın sonuçları İtilaf Devletlerini büyük hayal kırıklığına uğratmış ve dünya çapında prestij kaybetmelerine yol açmıştır. Savaş beklenenden daha uzun sürmüş ve Bulgaristan'ın İttifak Devletleri yanında savaşa girmesini sağlamıştır.

Çanakkale Savaşları'nda Türk Milleti milli duyguları ile savaşmış ve canlarına pahasına vatanlarına savunmuşlardır. Bunca zorluklar altında kazanılan bu cephe savaşı Türk Milletinin vatanları için neler yapabileceğini göz önüne koymuş ve aynı zamanda Milli Mücadele Dönemimizde milli ruhun gelişmesine katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

GÖNCÜ Gürsel-ALDOĞAN Şahin: (2006). Çanakkale Savaşı Siperin Ardı Vatan, İstanbul, MB Yayınevi,

BİLGİN İsmail: (2006.) Çanakkale Destanı, İstanbul, Timaş Yayınları,

AKŞİT İlhan: (1974).Çanakkale Savaşları, İstanbul, Fatih Yayınevi,

ALTINTAŞ Ahmet: (1999). Çanakkale İngiliz Orduları Başkomutanı Ian Hamilton'un Çanakkale Savaşları Raporu, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi Yayınları, Yayın No: 7,

ULUÇ Fuat-KEPİR Mustafa: (1955). 1955 Yılı Kahramanlık Günleri, Ankara, E.U. Basımevi,

TUNCOKU Mete: (2003). Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Atatürk ve Çanakkale Savaşları Araştırma Merkezi, Sayı:1, Mart

YILMAZER Tuncay: (2005). Alçıtepe'den Anafartalar'a Çanakkale Kara Muharebele-ri, İstanbul, Yeditepe Yayınları,

ÜNALP F. Rezzan-İLHAN Fatma: (2013). Askeri Araştırmaları Dergisi, Ankara, Genelkurmay Basımevi, Yıl: 11, Sayı: 22,

Çanakkale 1915, Sayı: 5, Yıl 2, Nisan 2010.

ALBAYRAK Muzaffer-ÖZYURT Ayhan: (2006). Yeni Mecmua Çanakkale Özel Sayısı, İstanbul, Yeditepe Yayınları,

ERİCKSON J. Edward: (2003). Size Ölmeyi Emrediyorum, İstanbul, Kitap Yayınevi,

YUMUŞAK İbrahim Güren: (2006). Çanakkale Savaşı ve Tarihi I, İstanbul, Tarih Araştırma Serisi II, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları,

Dünya Savaşları Ansiklopedisi: (1988).1. Cilt 1. Dünya Savaşı, Görsel Yayınlar Ansiklopedik Neşriyat Ticaret ve Sanayi A.Ş.,

TOPÇU Vasıf: (2005). Çanakkale Acı İlaç (18 Mart 1915- 9 Ocak 1916), İstanbul, Omaş Ofset,

YILMAZ Durmuş: (2001) Osmanlı'nın Son Yüzyılı Cumhuriyete Giden Yol, Konya, Çizgi Kitapevi,

KOCABAŞ Süleyman: (2005). 1915 Çanakkale Savaşları ve Türk-Dünya Tarihindeki Yeri, İstanbul, Bayrak Yayıncılık,

ALBAYRAK Muzaffer: (2006). Yakın Tarih Araştırmaları I Çanakkale Savaşı, İstanbul, Yeditepe Yayınları,

ÖZDAĞ Ümit: (2014). 100. Yılında Birini Dünya Savaşı, Ankara, Kripto Yayınları,

UĞURLUEL Talha: (2003). Çanakkale Savaşları Gezi Rehberi, İstanbul,

T.C. Milli Savunma Bakanlığı, Şehitlerimiz (1,2,3,4,5. Ciltler), Ankara 1998.

SİVAS' TA FAYTONCULUK

THE PHAETON IN SİVAS

ПРОФЕССИЯ ИЗВОЗЧИКА В СИВАСЕ

Nuran BAYGÜL*

Öz

At, tarih boyunca Türk' ün dostu, arkadaşı ve hayatının en önemli parçası olmuştur. Çünkü Türk at üstünde doğar, at üstünde yaşar ve at üstünde ölür. Onsuz bir hayat düşünülemez.

Tarih boyunca Türkler, atı binek hayvanı olarak kullanmışlar, yüklerini onun değil, develerin sırtında veya kağnıların üzerinde taşımışlardır. Bu kadar değer verilen hayvan, gün gelmiş coğrafyaların ve ekonomik şartların değişmesi sonucunda, yük taşımaya zorlanmıştır. Yük taşımada kullanılan el arabaları, sonraları at ve eşek yardımıyla çekilen araç olmuş, nihayetinde de fayton adını verdiğimiz şekle bürünerek hayatımızdaki yerini almıştır.

Faytonlar yıllarca insan taşımacılığında kullanılmış, günümüzde ise yok olan meslekler arasına girmiştir. Fayton yapımı ile uğraşan ustalar da yoksulluğa bürünmüş bir şekilde karşımıza çıkmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Ağaç ,demir, at, fayton.

Abstract

In Turkish today history horses play the most important part as a friend and vehicle. A life without horses for the Turks is impossible.

They also named horse steps as ambling, trotor galloping. Horses even transported their asleaped riders into their aimed destinations.

Along history horses are used as transported their loads not on horses but on camels and oxen carriages. These worthy animals now after the changes in economy and geography are used for carrying load. Carriages carrying loads are previously pulled by human later they shifted into horses. Which are called phaeton today. Phaetons are used for the transportation and carriage of both men and load for years. Phaeton drivers are the people occupied with riding these carriagees. Today this occupation lost its value and disappeared by the time and the people occupied with became poor.

Keywords: leather, strapping, saddle, slide.

* Cumhuriyet Üniversitesi Türk Dili Bölümü Okutman, Sivas/TÜRKİYE
(nbaygul @ cumhuriyet. edu.tr)

1.GİRİŞ

Fotoğraf: 1 Fayton

Arabanın ilk yurdunun Asya olduğu bilinmekle birlikte, hayvanların evcilleştirilmesi ve tekerliğin icadı, bu topraklarda gelişmiş, araba da bu iki olaya bağlı olarak icat edilmiştir. Çin kaynaklarına göre MÖ 2000 yıllarından önce Asya Türkleri, arabayı bilmektedir ve ilkel taşıma vasıtaları da öküzlerdir. At, arabaya öküzden sonra koşulmuş, savaş arabaları da yük arabalarından sonra yapılmıştır.

Çin kaynaklarına göre atlı araba MÖ 2000 yılında Türkler tarafından kullanılmıştır. Ayrıca Türklerde ‘oturma arabası’ vardır. Bu araba Çin kaynaklarında ‘keçe arabası’ olarak geçmektedir. Bir Türk kabilesi olan

Tobalarda da, ‘ilahi bir araba’dan bahsedilmektedir. Buna göre bazı Türk

kabilelerinde arabanın dini bir önemi olmalıdır. Çin kaynaklarında geçen,

‘Hunlarda araba yapan ustalar yoktur, çünkü orada herkes araba yapabilirler

‘kaydı, arabanın Türklerde kullanıldığını göstermektedir.(**Türk Ansiklopedisi 1949: 3/195**)

Ön Asya’da MÖ 3000 yılından beri, araba bilinmektedir. Hititlerin Kapadokya’daki tabletleri üzerindeki mühürlerde resimler görülmektedir.

3.bin yılın adak tasvirlerinde iki tekerlekli arkası açık arabalar, Sümer, Mısır, Asur ve Eski Yunan’ daki savaş ve av arabalarının ilk örnekleridir.

Atın ilk kez Orta Asya’ da, MÖ 3000 yıllarında evcilleştirilmiş olması ile ilk arabalara, MÖ 3000 yıllarında Asurlarda, MÖ 2500 yıllarında İndüs Vadisinde, MÖ 1000 yıllarında Orta ve Kuzey Avrupa’da ve MÖ 500 yıllarında İngiltere’de, tekerlekli araç örneklerine rastlanmıştır. Bu da tekerleğin Mezopotamya’da doğup kademe kademe yayıldığını göstermektedir. (**Meydan Larousse,1900,46-47**)

Faytonculuk, milattan önce 2800 yıllarında Mısır’da ortaya çıkmış. MÖ 1800 yıllarında Asurlular tarafından dört tekerlekli atlı araba yapılmış, 9.yüzyılda da atların dizginle idare edilme sistemine geçilmiştir. Araba ise, Çinli ve batılı arkeologlara göre MÖ 2000- 800 yılları arasındaki Bronz Devri’nde üretilmeye başlanmıştır. Çin kaynaklarında araba ile ilgili kayıtların ortaya çıkışı, kemikler üzerine kaydedilen araba anlamına gelen

(che)sözcüğünün bulunması, MÖ 16-11. yüzyıl Shang devrinde, Çin’de arabanın varlığını ortaya koymaktadır. **(BEİHAİ,1994: 523-524)**

Tekerliğin icadı ile önce el arabaları, daha sonra da binek arabaları icat edilmiş, el arabalarının insan gücünü gerektirmesi nedeniyle yük taşımacılığının, hayvanlar aracılığı ile gerçekleştirilmesi düşünülmüş, bu yüzden tekerleğin önce kağı adı verilen öküz arabalarında, sonraları at arabaları, faytonlar ve sanayinin ilerlemesi sonucunda, modernleştirilerek otomobillerde ve diğer araçlarda kullanımı gerçekleştirilmiştir.

Tekerleğin hayvan gücü ile birleşmesi, insanların günlük hayattaki yükünü azaltmış, modern taşımacılığın yolunu açmıştır. İnsanlar, önceleri hayvanların sağından ve solundan arkaya doğru iki sırtık uzatıp iki ucun arasına postlar koyarak eşyaları sürüklemişler, zamanla iki sırtığın altına bir eksen etrafında dönen iki tekerleği yerleştirip arabanın en ilkel şeklini icat etmişlerdir.

Kulübeler (tekerlekli arabalar) kurmuşlardır. Bu kulübelerin (tekerlekli çadırları) kullanıma oldukça elverişliydi. **(GUMİLËV, 2002: 112)**

Çin kaynağında, Mete’nin bir mektubunda Çinlilere dostluk sembolü olarak bir adet deve, iki adet binek atı ile birlikte sekiz tane de araba atı gönderdiği belirtilmektedir.

(Sı. 1992: 2896)

Çin Yıllıkları’nda da Hunların araba yapıp kullandıkları çok açık bir şekilde belirtilmektedir. MÖ 8 yılında Çin hükümdarı, Hun Şanyüsü’nden bir yer istemiştir. Şanyü, bu istek karşısında Hunların batı kesiminde yaşayan ahalinin çadır ve araba yaptıklarını, üstelik bölge halkının buradaki dağa saygı gösterdiklerini, ayrıca bu bölgenin atalarının malı olduğunu, hepsinden önemlisinin de ev ve araba yapmak için halkın ağaç ihtiyacını bu dağlık araziden karşıladıklarını belirterek Çin imparatoru’nun bu isteğini kabul etmemiştir. **(BAN, 1992:XI/3810)**

Ayrıca Göktürk Kitabeleri’nde adı geçen bir Türk kavmi olan Kurıkan Kavmi’nde de iki tekerlekli, üzerleri kapalı ve atlar tarafından çekilen arabaların kullanıldığı bilinmektedir. Bu iki tekerlekli arabalar, Uygurların ataları olan Kao-ch’e’ları, yani yüksek tekerlekli arabaları olan kavmi hatırlatmaktadır. Ayrıca Kurıkan resimlerinde atlar ve köpeklerle çekilen kızak kabileleri de görülmektedir. Kızakların üzerinde aynen arabalarda olduğu gibi keçelerle örtülmüştür. **(ÖGEL, 1988: 202,204)**

Orta Asya’da eskiden beri kullanılmakta olan iki türlü arabanın bulunduğu bilinmektedir. Biri sürücünün arkaya oturup dizginle idare ettiği Hârizm ve Kaşgar arabası, diğeri ise sürücünün at üzerine binip kısa gem ile idare ettiği Türkistan ve Hokand arabasıdır. İbn Battûta Kırım’da halkın dört tekerlekli at, öküz ve deve ile çekilen bir araba kullandığını bildirmektedir. İbn İyâs ise arabanın Osmanlı Türkçesi’nden Arapçaya geçtiğini, deve, at, öküz gibi hayvanlar tarafından çekilen tahtadan yapılmış tekerlekli bir vasıta olduğunu yazmaktadır. Aynı yazar ayrıca Yavuz Sultan Selim’e karşı savaşan Memlûklü ordusunda darpzen taşıyan ve öküzlerle çekilen yüz kadar tahta arabanın bulunduğu bahsetmektedir. **(İPŞİRLİ,1991: 242-243)**

Ayrıca önemli bir konu da araba kelimesinin Türkçeden diğer dillere geçmiş olmasıdır. Mesela, Ruslar arabaya, “arba” demişlerdir. **(AZERBAYCAN-SOVYET ANSK. 1976: 378)**

Uygurların kullandıkları yüksek tekerlekli arabalarından dolayı, Çinliler tarafından kendilerine “Kao-ch’e” (yüksek arabalar) denilmiştir. Göç veya savaş sırasında bu araba-

larına çok güvenmişler ve barış zamanında da bu arabalarını ev olarak kullanmışlardır. (İZGİ, 1989: 14; ÖGEL, 1988: 6/38, 174)

MÖ IV. yüzyılda Türkler arabayı kesinlikle kullanmışlardır. Oğuz Destanı'nda da kağının kullanılmasından değil, bizzat icadından bahsedilmektedir. Destan'da kağının icadının belirtilmesi, Türklerin atı çok eski çağlardan beri bilmelerinin yanında arabayı da tanıdıklarını göstermektedir. Oğuz'un Kanklı diye ad verdiği kavim, Türk tarihinde önemli bir yer tutar. Çin kaynaklarında da Semerkant civarında oturan kavmin adı 'Kangcü' olarak geçmektedir. Bu kelimenin anlamı 'arabalılar' dır. Daha sonraları da göçebelikten yarı göçebelğe geçişlerinde, artık arabalar daha çok kullanılmaya başlanmıştır. (BAYKARA 1997: 248)

Köylerden, şehirlerden gezerek tek tek toplanan öküz ve at arabalarına Yozgat, Çorum, Bursa, Balıkesir , Edirne, Eskişehir, Sivas, Manisa, Konya, İstanbul ve İç Anadolu ile Doğu Anadolu' nun her yöresinde günümüzde hâlâ rastlanmaktadır. Kullanılan arabalar, her yörenin coğrafi yapısına, iklim durumuna göre istenilen şekilde imal edilerek süslenmektedir.Böylece öküz arabaları ve at arabalarından, faytonlara geçiş yapılmıştır.

General Frugier'e göre insanlar, kesilmiş, büyük ve ağır bir ağaç gövdesinin, yuvarlanarak rahatça hareket ettirilebildiğini fark etmişler, tekerleğin temelini atan bu olaydan sonra, iki ağaç kütüğünün üzerine yüklerini koyarak bunu bir arabaya çevirmekte gecikmemişlerdir.(**Rehber Ansiklopedisi**)

9. yüzyıldan itibaren arabaların üstü kapanmaya başlamış. 1400'lü yıllardan sonra arabalarda yay, makas, kullanılarak sarsıntıların azaltılmasında önemli başarılar sağlanmıştır. Yine aynı dönemde Uzakdoğu'da çekçek, Anadolu'da kağrı, Almanya'da koçu arabaları yapılmıştır. (<http://www.msxlab.org/forum/x-sozluk/231117-kagni-nedir.>)

Osmanlılar zamanında faytonlara genellikle **kupa** adı verilmiş,son zamanlarda **talika**, **kinto**, **kâtipodası**, **landau** denilen çeşitli tipte faytonlar yapılmıştır. Bütün bunlarla sadece, insan taşınmıştır. Osmanlılarda Tanzimat'a kadar yalnızca padişahlar, şeyhülislam ve kazaskerler faytonlara binebilmekteyken Tanzimat'tan sonra bu araba, ayrıcalığı ortadan kaldırılmış, İkinci Meşrutiyet'ten sonra ise kadınlarla erkekler aynı faytonlara binmeye başlamışlardır.İstanbul'da ilk kullanılan araçlar, öküzle çekilen **koçu** arabalarıdır.

Abdülaziz döneminde kira faytonları kullanılmış, Abdülaziz'den sonra Osmanlı Padişahları, sadrazamlar, nazırlar törenlere özel faytonlarla katılmışlardır. Padişahın dört atla koşulan arabası en muhteşem fayton olmakla birlikte "saltanat arabası" adını taşımaktadır.

Türkiye'de 1950'li yıllara kadar İstanbul'da faytona binilirken, fayton 1964 yılından sonra Ankara'da görülmüştür. Günümüzde ise İstanbul Adalarda, İzmir, Sivas, Kırşehir de ve kıyı kentlerimizde turistik amaçlarla fayton taşımacılığı yapılmaktadır.

Evliya ÇELEBİ, arabacıların Pîrinin Hz. Nuh Peygamber olduğunu,' Dükkânları Galata, Tophâne ve Kasımpaşa Sementi' nde loncaların mevcudiyetinden bahsetmektedir.Bu işte 3000 kişinin çalışmakta olduğunu, keresteci olarak bir dükkân on işçi; araba yapımcısı olarak 18 dükkân 40 işçi; keresteci olarak da 999 dükkân 1005 işçi çalışmakta olduğunu ifade etmektedir. (ÇELEBİ, 2011:273-339)

Ayrıca neccar adı verilen esnafların, arabaların üzerine tahtadan evler yaptıklarından bahsedilmektedir.(ÇELEBİ ,2011,340)

Faytonlar, İstanbul adalarında ,motorlu taşıt kullanma yasağı olduğu için bu adaların özelliğini teşkil eder.

Otomobilden sonra fayton, yavaş yavaş bırakılmış, büyük şehirlerde tamamen ortadan kalkmıştır, Anadolu kasabalarında ise sayısı azalmakla birlikte son yıllarda tekrar canlanan fayton kültürü, birçok şehirde üretime başlamıştır. Bu yüzden de Manisa Akhisar ‘da fayton fabrikası kurulmuş olup dünyanın bütün ülkelerine fayton göndermektedir. Ayrıca günümüz Türkiye’inde , Türk mühendislerinin bir başarısı olarak karşımıza dünyanın ilk elektrikli faytonları çıkmaktadır.

Bütün bu uğraşlardan sonra bir araba yapımı, ortalama iki kişiyle on beş, yirmi günde tamamlanmaktadır.

Fotoğraf: 2 Büyükada’ da fayton gezintisi.(trekearth.com)

Fotoğraf:3 Abant'ta Fayton Keyfi. (bolunet.com)

YÖNTEM VE METOT

Sivas ilinde faytonculuk mesleğini kimlerin yaptığı, meslek erbablarının çalıştıkları semtler araştırılmış, ustalar ile soru- cevap yöntemi kullanılarak alanları hakkında bilgi edinilmiş, çalıştıkları ortam, kullanılan araç ve gereçler, ustaların çalışmaları gözlemlenerek fotoğraflanmış, veriler derlendikten sonra çalışmalar değerlendirilmeye alınmıştır.

1.FAYTON(PAYTON) VE FAYTONCULUK NEDİR?

FAYTON: Üstü açık, körüklü, atla çekilen araba.(ÖTS, 2000,899).

FAYTONCU: Fayton süren veya işleten kimse.(ÖTS, 2000, 899)

FAYTONCULUK: Faytoncunun işi.(ÖTS, 2000, (899)

1.2.SİVAS' TAKİ FAYTONCULARIN BİYOGRAFİLERİ

1.2.1. USTAMIZ Şemsettin KÜMBETLİOĞLU

Şemsettin KÜMBETLİOĞLU, Sivas Merkezde 1957 yılında doğar.

Soner adında erkek kardeşi ile mesleğini devam ettirmeye çalışmaktadır. Ustamız ilkokulu bitirdiği günden beri, babasının yanında sanat öğrenmeye başlar. Hiç evlenmemiş olan Ustamız, yüz elli yıllık fayton yapma geleneğini, aile mesleği olarak devam ettirmeye çalışmaktadır. Mesleğin son temsilcileri Şemsettin Bey ve kardeşi Soner' KÜMBETLİOĞLU' dur.

Fotoğraf: 4 Şemsettin KÜMBETLİOĞLU

1.2.2.II. USTAMIZ Soner KÜMBETLİOĞLU

Diğer Ustamız Soner KÜMBETLİOĞLU, Şemsettin KÜMBETLİOĞLU' nun küçük kardeşi olup, Sivas Merkezde doğmuş ve Sivas Meslek Lisesi' nin Kaynak Bölümünü

bitirmiştir. Evli ve çocukları vardır. Halen, Sivas Tarım İl Müdürlüğünde demir ustası olarak çalışmaktadır.

Bir faytonun ilk aşamasından döşemesi hariç diğer aşamaları, bizzat iki kardeş tarafından, ağırlıklı olarak da Şemsettin KÜMBETLİOĞLU tarafından gerçekleştirilmektedir.

İş adresi:Sanayi Çarşısı Demircilerardı Mah.2.Sok. Nu.:5 Sivas.

2. FAYTONUN HAYATIMIZDAKİ YERİ

Çocukluk yıllarımızda gelin arabası, akraba ziyaretlerinde, çarşı- pazar, hamam gidiş ve dönüşlerinde, sünnet çocuklarının düğün eğlencelerinde gezme aracı olarak gördüğümüz faytonların yerini, günümüzde taksiler aldı. Bugünkü taksi duraklarının yerinde eskiden fayton durakları mevcuttu. O günlerin anısı olarak fayton sözcüğü günümüzde türkülerde, eski Türk filmlerinde ve yaz aylarında turizm aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1. FAYTONUN GELENEKLERİMİZDEKİ YERİ

Faytonlar özellikle yaz aylarında yapılan sünnet düğünlerinde, mezuniyet törenlerinde ve gelinalma geleneğinde karşımıza çıkmaktadır. Örnek olarak III. Ahmet'in oğullarının sünnet düğününde, şehzadeleri sünnet yerine altı at ile çekilen bir saray arabası götürmüştür ve faytonun içerisi mükemmel bir şekilde döşenmiş olup altın yaldızlarla süslenmiştir.

Fotoğraf: 5 Sünnet faytonu

Fotoğraf: 6 Düğün faytonu

Fotoğraf:7 İzmir'in Kadıköyü olan Karşıyaka' da tramvay fayton olarak yolcu taşımaktadır.(Sanal,2014)

2.3. FAYTONUN DÜNYA VE TÜRK EDEBİYATINDAKİ YERİ

Fayton sözcüğü dünya ve Türk edebiyatında şiirlere, türkülere, roman ve hikâyelere nikah şekerlerine ve düğün davetiyelerine konu olmuştur.

Fotoğraf: 8 Faytondan nikâh şekeri

Yunan mitolojisinde faytonun hikâyesi şöyledir:

Güneş Tanrısı Helios' un oğlu Phaeton, bir gün babasını ziyaret etmek üzere annesinden izin alır ve güneşin doğduğu dağa, babasının sarayına doğru yola çıkar. Phaeton dünyanın en yüksek dağında kurulu olan bu saraya tırmanmak için, binlerce basamak çıkar ve sonunda babasının kıymetli ta ve altınlarla kaplı fildişi sarayına varır. Babası ona neden geldiğini sorunca Phaeton; “Ölümlülere, senin oğlun olduğumu kanıtlamama izin ver” diye cevap verir.

Babası ise “Bana ne istediğini söyle, dilediğin hediye senindir.” der. Phaeton babasından azgın atların çektiği arabasını ister. Baba önce bu isteği hoş karşılamaz, çünkü bir ölümlüye bu arabayı vermek demek, ölümü davet etmek demektir. “Sen ölümlü bir kişisin. Benim arabamı ise tanrılar bile kullanamaz.” der. Bu, Zeus'un bile elinden gelmez. Denizden tepelere çıkan güne öyle dik, öyle yalçındır ki, düşersin. Atlar desem azgın mı azgın, iniş yolu da diktir. Ben bile zor inerim o yolu. Yukarıda neler var diye merak ediyorsan eğer; ben sana söyleyeyim. Korkunç yaratıklar, boğa, aslan, akrep, yengeç var. Hepsi seni öldürmeye kalkar. Gel vazgeç bu dilekten, başka bir şey iste, hemen yapayım” der. Phaeton ısrar eder ve babası bunun üzerine güneşin atlı arabasını getirir. Her tarafı değerli taşlardan ve altından yapılmış arabaya atlayan Phaeton'a babası : Oğlum, eninde sonunda benim öğüdümü dinleyeceksin. Tut kırbacı ve sımsıkı al eline dizginleri. Benim daha önce geçtiğim yerlerdeki tekerlek izlerini göreceksin ve onlar sana rehberlik edecek. Çok hızlı gidersen cenneti, çok yavaş gidersen annenin evini ve dünyayı yakarsın. Ya şimdi dizginleri al ya da fikrini değiştirerek arabayı bana geri ver.” der.

Phaeton, atlara hareket etmelerini emreder. Phaeton'un sürdüğü araba şimşek gibi fırlar kapıdan, atlar sürücülerinin acemi olduğunu hemen anlar. Yokuşu öyle hızlı çıkaralar ki, seyredenlerin bile ödleri kopar. Phaeton ise korku içindedir, heyecandan dizginleri bırakır. Atlar bunun üzerine, doğu rüzgârını geçerek hızla yeryüzüne inmeye başlar. Arabanın güneşten getirdiği sıcaklık yüzünden Helikon, Parnassos ve Olympos tepeleri tutuşur, vadileri ateşler sarar ve ırmaklar buhar olur. Bunun üzerine Zeus, eline hemen yıldırımını alıp Phaeton'a doğru fırlatır. Yıldırım Phaeton'a çarpar ve delikanlı arabadan düşüp Eridanos Irmağı'nın sularına gömülür. Phaeton ölmüştür. Kız kardeşleri onun düşüşünden korkup öyle çok ağlarlar ki, ırmağın kenarındaki kavak ağaçlarına dönüşürler.

Bugün bile kardeşleri Phaeton için ağıt yakıp, gökyüzünden gelen en ufak meltemde bile ürküp, titremeye başlarlar. (<http://tr.wikipedia.org/>)

Fotoğraf:9 Savaş arabası.(Sanal, 2014)

Halide Edib ADIVAR' ın romanında şöyle geçmektedir.

"Şemsi Çavuş Dr. Adnan' a diyordu ki:

- Hemen harekete etmemiz lazım, efendim. Resul Ağa öküz arabasını hazırladı. Sizi kendisi götürecektir. Yanınıza iki silahlı jandarma da vereceğiz. Mehmet Çavuş da sizinle beraber gelecek. Konya' yı bugün İngilizler işgal etmişler." (ADIVAR; 1998:104)

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın, Elif ve Kağnısı'nın hikâyesini anlattığı "Mustafa Kemal'in Kağnısı" adlı şiiri Milli Mücadele döneminin simgesi olmuştur.

Türklerin araba kültürü içerisinde "kağnı"nın da ayrı bir yeri vardır. Türk Mitolojisi'nde, 'ateşin, tuzun, kağnının Türkler tarafından bulunduğu' dair belgeler mevcuttur. Kağnı iki tekerlekli bir arabadır. Uygur kitaplarında, bir taşıma vasıtası olarak araba için, **kanglı kölük** kullanılmıştır. MÖ IV yüzyılda Türkler arabayı kesinlikle kullanmışlardır. Oğuz Kağan Destanı'nda da kağnının kullanılmasından değil, bizzat icadından bahsedilmektedir. Bu destan, Türklerin atı çok eski çağlardan beri bilmelerinin yanında, arabayı da tanıdıklarını göstermektedir. Destan'da, arabanın icadı ile ilgili uzun bilgilere ulaşılmaktadır: "Çürçet Kağanla yapılan savaşta o kadar fazla ganimet ele geçirilir ki, onları taşımak için at, katır ve öküz az gelir. Bunun üzerine Oğuz'un askerleri arasında bulunan tecrübeli ve akıllı bir er, Barmaklı Çosun Billig bir araba yapar. Böylece ganimetleri arabaya koyarlar ve böylece ele geçirilen ganimet taşınmış olur. Oğuz bu arabayı icat eden ere de iltifat eder, bey yapar ve Kangalug (Kağnılı) adını verir." (KAPLAN 1979: 36-37)

Fotoğraf:10 Ankara Altındağ Sevgi Sokağı

Türkülerimizde fayton:

Aynalı Körük

Yaylı geliyor yaylı
Oğlanın adı Ömer
Belimi sıktı kemer,
Selin ince beline
Yakışır gümüş kemer.

Aynalı körük olmazsa
Ben gelin gitmem
Tut kemani çalmazsa
Aynalı körüğe de binmem
Aynalı körük olmazsa.

Gel dağları aşalım
Hilalde buluşalım.
Girelim biz kol kola,.
Çamlıkta dolaşalım.
Ben gelin gitmem
Tut kemani çalmazsa.
Aynalı körüğe de binmem
Aynalı körük olmazsa. (Anonim türkü)

Yaylı geliyor

Bizi de alsa bari.
Bizi de alsa bari.
Ayşe saraya çıkmış
Doğru söylese bari.

Haydi güzelim,
Şeker ezelim,
Bu sene de
Bekâr gezelim.

2.4.FAYTONDA KULLANILAN TEKERLEĞİN TARİHTEKİ YERİ

Fotoğraf:11 Kağı arabası.(Sanal,2014)

Kaynaklara ve arkeolojik kalıntılara bakıldığında araba, Hunların askeri ve günlük yaşamlarında çok önemli bir yer tutmaktadır. Hunlar arabayı günlük hayatta ve askeri amaçlı olarak nakliye ve ulaşımında sıkça kullanmışlardır. Sadece araba yapmakla kalmamışlar, ok, yay, çadır ev, tahta çit ve tabut yapma işlerinde usta olmuşlardır. Hun arabaları daha çok otlak bölgelere doğru göçerken bir ulaşım aracı olarak kullanılmıştır.

Hun araba atları ünlü olup bir Çin kaynağında, Mete'nin bir mektubunda Çinlilere dostluk sembolü olarak bir adet deve, iki adet binek atı ile birlikte sekiz tane de araba atı gönderdiği belirtilmektedir. Savaş arabaları ile başlayan bu araba kullanma sevgisi, köylü ve çiftçilerce de benimsenmiştir. (ÇEVİK, 1983, 6)

İbn Battûta Kırım'da halkın dört tekerlikli at, öküz ve deve ile çekilen bir araba kullandığını bildirmektedir. Yazar ayrıca Yavuz Sultan Selim'e karşı savaşan Memlûklü ordusunda öküzlerle çekilen yüz kadar tahta arabanın bulunduğundan bahsetmektedir. (ÇEVİK, 1983, 6)

Osmanlı İmparatorluğu dönemi, Sultan Abdülmecid döneminde resmi saray arabası olarak kabul edilen fayton, Sultan Abdülaziz döneminde ise diğer devlet görevlilerinin hizmetine sunulmuştur, ayrıca Sultan Abdülmecid devrinde konak ve saray arabası olarak kullanılmıştır.

Fotoğraf: 11 Savaş faytonu.(Sanal,2014)

Kağnı sözüne, ilk kez, Codex Cumanicus'da, Orhun Yazıtlarında ve Oğuz Kağan Destanı'nda rastlanmaktadır. Bu bakımdan kağınının, Türkler tarafından kullanılması çok eskidir. Uygurcada ise **boyunduruk kayışı** tabiri geçmektedir. Anadolu'da yüzyıllardır kullanılan kağnı, özellikle İstiklâl Harbi' nin sembolü haline gelmiştir. Yolsuz, izsiz, çamurlu yerlerde, cephede, malzeme ve insan taşımada kağnıdan çok istifade edilmiş, ağır yük altında tekerleklerden çıkan kangı kangı gıcırtiları, iniltilere benzetilerek adını kağnı olarak almıştır. Oğuz Kağan Destanı, kağnının Türklerden bulunuşuna en güzel örnektir. Bu özelliği ile de zaman zaman edebiyata konu olmuştur.

Kağnılar **tekerlek**, **kağnı evi** ve **boyunduruk** olarak üç parçadan meydana gelmektedir. Tekerlekler ay biçimi iki tahta ile bunların arasında bir göbekten ibarettir. Tekerleğin çevresine bir cm kalınlığında iki- üç cm genişliğinde demir çember kızdırılarak geçirilmektedir. Böylece tahta, tekerleğin kısa zamanda parçalanıp elden çıkmasını önlemektedir. Tekerlekleri birleştiren dingil üzerine oklar, bu okların üzerine de kağnı evi tabir edilen kısım oturtulmaktadır. Boyunduruk ise hayvana kayışlarla bağlanan kısımdır. Kağnıyı idare eden kimse ayakta veya oturarak elindeki iki metre boyundaki üvendere veya meses adı verilen ucu nodullu (sivri demir) değnekle öküzleri yönlendirir.(**Rehber Ansiklopedisi**)

Fotoğraf: 12 Savaş arabaları.(Güneş fayton)

Savaş arabaları ilk defa ilk defa Mısırlılarla Mitanniler arasında yapılan bir savaşta kullanılmıştır. İki tekerlekli ve parmaklıkları ilk savaş arabaları, M.Ö 2000'li yıllarda savaş Hititliler tarafından yapılmıştır. Frigler, Yunanlılar ve Romalılar ise dağlık ve sarp bölgelerde arabaların devrilmemesi için tekerleklerin enleri kadar yol yapmışlardır. **(Rehber Ansiklopedisi)**

Sümerler, Asurlular, Persler, Mısırlılar, Yunanlılar, Romalılar gibi eski medeniyetlerin doğup geliştiği MÖ 1000 -2000 li yıllarda arabalar savaş meydanlarının adeta tanklarıdır. Bu arabaların dört atlı olduğu gibi tek atla çekileni de vardır. Arabaların dingillerine ilave olarak bağlanan kesici parçalayıcı bağlantılar, savaşlarda çok önemlidir. Savaş arabalarının arkası açık olup iki kişi binmektedir. Bu savaşçılardan biri arabayı kullanırken diğer savaşçı, düşmana ok ve mızrakla saldırılmaktadır. **(Rehber Ansiklopedisi)**

2.1.5.FAYTONCULUK MESLEĞİNİN AİLE VE YURT EKONOMİSİNDEKİ YERİ

İnsanlar toplum içerisinde farklı farklı alanlarda çalışarak kendilerine bir yer belirlemek zorundadırlar. Bu amaçla yola çıkan birey hem kendi çevresi hem de ülkesi adına, mesleğini yapmak ihtiyacını hisseder. Sivas ilinde faytonculuk mesleği bir sorumluluk çalışması gerektirmektedir. Çünkü, Sivas' ta at çiftliklerinin varlığı, ata sporu olan cirit oyununun oynanması, faytonculuk yaparak geçimlerini sağlayan vatandaşların bulunması gibi özellikler, bu mesleğin devamının zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Faytonculuk mesleğini icra eden ustalar böylece hem kendi ailesine hizmet etmekte hem de ülkesinin kalkınmasına ekonomik yönden katkıda bulunmaktadır.

2.2. Arabanın Çeşitleri

A.İnsan gücü ile kullanılan arabalar

Çekçek, el arabası, çocuk arabası, market arabası ,kızak.

Çekçek, iki tekerlekli olan insan gücüyle çekilen binek arabalarıdır ki, bu araçlar daha çok, Uzak Doğu da çekçek adıyla anılmakta ve turistik hizmetler de hâlâ kullanılmaktadır.

Fotoğraf: 13-14 Çekçek.(Güneş fayton)

Fotoğraf:15 Çift kızak fayton. (Güneş fayton)

Fotoğraf: 16 Tek kişilik kızak fayton. (Güneş fayton)

Fotoğraf: 17 Çift kişilik kızak fayton. (Güneş fayton)

Fotoğraf: 18 Çocuk arabası. (Sanal, 2014)

Fotoğraf: 19-20-21-22-23-24 Satış faytonları. (Güneş fayton)

Fotoğraf: 25 Lokomotif fayton satış arabası. (Güneş fayton)

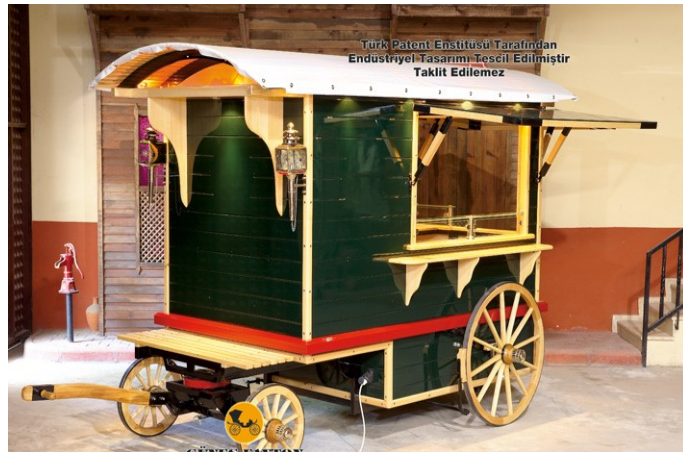
Fotoğraf: 26 Vagon fayton büfe. (Güneş fayton)

Fotoğraf: 27 Vagon fayton büfe. (Güneş fayton)

Fotoğraf: 28 Vagon fayton büfe. (Güneş fayton)

Fotoğraf:29 Market arabaları. (Güneş fayton)

Fotoğraf: 30 Satış arabası. (Güneş fayton)

Fotoğraf: 31 Fayton satış arabalarının rafları. in-fo@fayton.tcwww.fayton.tcCopyright©2010)

Fotoğraf: 32 Fayton satış arabalarının mutfakı. (info@fayton.tcwww.fayton.tcCopyright©2010)

B-Hayvan gücü ile yönetilen arabalar

Posta arabası, fayton, kağnı.

Fotoğraf:33 Fayton durağı.(Sanal,2014)

Fotoğraf:34 Ustaların yaptıkları at arabası

1 .AT ARABASI

Tek atla çekilen, dört tekerlekli arabalar olup bir yolcunun bineceği tekneye sahiptir.

Fotoğraf: 35 Süslenmiş at arabası. (Sanal, 2014)

Fotoğraf: 36 Kağı. (Sanal, 2014)

2.KAĞNI ARABASI

Hem tekerlekleri hem de dingili tek parça ahşaptan yapılmış, öküz veya mandayla kullanılan ,büyükbaş hayvanların çektiği arabadır.

3.KOÇU ARABASI

İki öküzün çektiği, üstü örtülü, etrafı açık, yanları oymalarla ve yastıklarla beslenen süslü bir tür gezme arabasıdır ki, İstanbul’ da, ilk önce koçu arabaları kullanılmıştır. (Meydan Larousse,C.6,565)

Fotoğraf:37 Koçu arabası yeni "Osmanlı fayton ((kamyon arkasi. blogspot. com)

4.POSTA ARABASI

Posta arabası, henüz posta treni henüz kullanılmaya başlamadan önce, at arabasının hizmete sunulmasıdır.

Bu faytonla hem posta hizmetleri sunulmakta hem de isteyen kişiler sabit bir tarife göre belirlenmiş yerler arasında yolculuk yapmaktadırlar. Posta arabası ilk olarak 1620’li yıllarda ortaya çıkmıştır. At alacak parası olmayan insanlar, ulaşımını posta arabaları ile yapmışlardır. Posta arabası ile yolculuk, iki yüzyıldan fazla bir süre kara yoluyla yapılan en hızlı yolculuktur.19. yüzyıl ortalarında posta arabaları yerlerini trenlere bırakmışlardır. (Wikipedia sözlük)

Fotoğraf: 38 Posta arabası. (Sanal,2014)

Fotoğraf:39 Posta arabası. (Sanal,2014)

2.3.Fayton Çeşitleri

- 1.Briska
- 2.Fayton
- 3.Kabriyole
- 4.Kaleş
- 5.Kâtipodası
- 6.Kinto

- 7.Kupa
- 8.Landauer(Landon)
- 9.Spider
- 10.Talika
- 11.Victoria
12. Visa a Vis
- 13.Gezi Faytonu

1.BRİSKA

İki kişilik olup ister sürücünün kullanabileceği gerekirse sürsüz kullanılabilen iki tekerlekli, üstü önden ve arkadan açılır kapanır, körükleri olan geniş arabalardır. Oturulan yerin arkası kapalıdır .

Fotoğraf :40 Briska körüklü fayton. (trekearth.com)

Fotoğraf :41 Briska körüksüz fayton

2.FAYTON

Fayton dört tekerlekli; ön tekerlekleri küçük, arka tekerlekleri büyük olup tek oklu ve çift at koşulan bir araçtır. Öndeki arabacı yarı yüksekte oturur. Körük çekildiği zaman arabacı körük dışında kalır. Arabaya, ön ve arka tekerleklerin çamurlukları arasına yerleştirilmiş basamakla binilir.

Fayton dört kişilik arabadır ki, kişilerin yüzleri gidiş yönünde arkada sabit yere, iki kişi de onların karşısına bakan bir yere oturur. Körük, yağmurlu havalarda çekilip açılır, arabacının bacakların ıslanmaması için de diz üstüne çekilen muşamba çekilmektedir. Körük dışında kalan arabacılar da yağmurluk giyerler. Arabacının oturduğu sandığını her iki tarafında da birer fener vardı.

Fotoğraf: 42 Tek atlı fayton

3.KABRİYOLE

Araba genellikle iki tekerlekli, üstünde açılabilir bir körüğü bulunan iki atlı bir arabadır. **.(Meydan Larousse, c.10, 326)**

Avrupalılaştırmış beylerin kendilerinin kullandıkları, Viyana'dan, Paris'ten ithal edilmiş, parlak metalik renkli, karoseli, tek atla kullanılan, yan yana iki kişi alabilen araba türüdür. **(GÜLERSOY, 1993: 289-290)**

4.KALEŞ

Dört tekerlekli, yaylı, üstü açık atlı araba olup, ön kısmında arkalıklı bir koltuk, arkada ise körüklü bir kabortası mevcuttur. **(Meydan Larousse, c.10, 390)**

5.KATİPODASI

18.yüzyılda Avrupa ile beraber Osmanlı Devleti'nde de genel bir aydınlanma ve yükselme olmuştur. Bunun sonucunda taşıma araçlarında çizgileri daha rafine, renkleri ve süslemeleri daha zengin bir araba tipidir.

6.KİNTO

Bir çeşit körüklü, küçük **fayton** arabası .

7.KUPA FAYTON

Kupa fayton, her tarafı ahşaptan yapılmış, yine üstü ve etrafı kapalı, yan pencereleri camlı, kutu biçiminde dik, vagon gibi yalnız arkada oturulacak yeri olan, dört tekerlekli, iki kişilik binek arabasıdır.(**Meydan Larousse,c.6,565**)

Fotoğraf: 43-44-45-46 Kupa fayton (trekearth.com)

8.LANDAUER(BERLİN)

Avrupa'dan ithal edilen, dört kişilik, dört tekerlekli, iki kanepeli, iki yanı açık, üstü ön ve arkadan iki köruklü açılır kapanır faytonlardır. Bir veya daha fazla at koşulabilmektedir.(Meydan Larousse,c.6,565)

Fotoğraf: 47-48-49 Tek veya çift atlı fayton. (trekearth.com)

Fotoğraf:50 Körüklü, dört tarafı kapalı Landouerlar. (trekearth.com)

Fotoğraf: 51-52 Körüklü , yanları açık Landouerlar. (trekearth.com)

9.SPİDER

Dört tekerlekli ve iki kişilik ,üstü açık atlı arabalardır.(Meydan Larousse,c.23,10754)

Fotoğraf:53 Spider körüksüz fayton. (trekearth.com)

10. TALİKA

Özellikle Rusya’da kullanılan üstü kapalı, dört tekerlekli, at arabası tipidir. (Meydan Larousse,c.19,30)

Çifte beygir veya öküzle çekilen kağnı arabasıdır ki, bu arabalara çifte araba da denir. Talikaların özelliği, makassız olmasıdır. Böyle olunca da fayton yolcuları sarsar.

11.VİCTORİA KLASİK

Dört tekerlekli, atlı,açık araba.(Meydan Larousse,c.23,12190)Dört yolcu kapasitesinde oluşan körüklü faytonlardır. Yolcu koltukları karşılıklı olup biri geniş, biri dardır. Oturma yerlerinin körüklü tarafı geniş olup iki kişiliktir. Sürücünün arkasındaki koltuk dar olup bir yolcu alabilen türdür.

Fotoğraf: 54-55-56-57-58 -59 örüklü faytonlar. (trekearth.com)

10.2. VİCTORİA KÖRÜKSÜZ FAYTON

Fotoğraf: 60 Victoria körüksüz. (trekearth.com)

10.3.VİCTORİA KÖRÜKLÜ PONY FAYTON

Fotoğraf: 61 Victoria Pony. (trekearth.com)

Fotoğraf: 62 Victoria Gold. (trekearth.com)

10.4. VİCTORİA KÖRÜKLÜ GELİN FAYTONU

Dört yolcu taşıy ve körüklüdür. Yolcu koltukları karşılıklı bir geniş, bir dar ikişer kişiliktir. Körük yarım da açılabilir, tam da açılabilir. Bir veya birden fazla at koşulabilir.

Fotoğraf: 63 Victoria gelin faytonunun körüklerinin açık görünümü. (trekearth.com)

Fotoğraf:64 Victoria gelin faytonunun ön Fotoğraf: 65 Victoria gelin faytonunun takımlarının görünümü. (trekearth.com) içerisinin görünümü. (trekearth.com)

Fotoğraf: 66 Victoria gelin faytonunun körüklerinin kapalı görünümü. (trekearth.com)

12.VİS A VİS

Faytonlar dört tekerlekli olup yolcu oturma yerleri de büyüktür. Arkası kapalıdır ve kö-rüklüdür. Kalabalık yolcu taşıyabileceği için çift at ile çekilir

Fotoğraf: 67 Vis a Vis köruklü fayton. (trekearth.com)

Fotoğraf: 68 Vis a Vis Amerikan tenteli(körüklü) fayton. (trekearth.com)

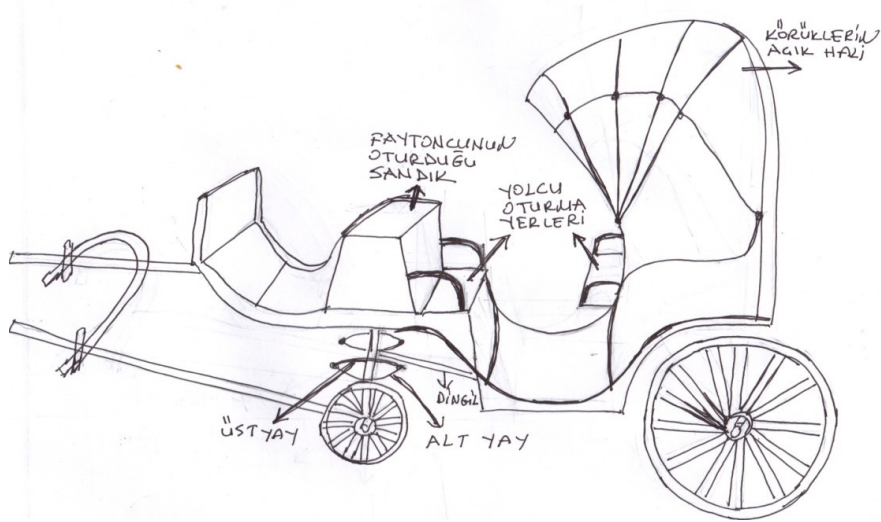
13. GEZİ FAYTONU

İki tane önde küçük tekerleğe, arkada iki tane büyük tekerleğe sahip faytonlardır. Tekerleklerin üstüne yerleştirilen kasanın sağ ve soluna yolcu kanepeleri konulmuştur. Yolcular faytonun arkasında yerleştirilen demir merdiven ile arabaya inip çıkmaktadırlar. Arabanın etrafı demir kasa ile kapatılmış olup üzeri körüksüz kapatılmıştır.

Fotoğraf: 69 Gezi faytonu. (trekearth.com)

2.4. FAYTON YAPIMI İÇİN GEREKENLER

Şekil: 1.Faytonun bölümleri

2.4.1. Fayton Yapımında Kullanılan Malzeme

Tahta, demir, deri, ot(sünger)

2.4.2.Fayton Yapımında Kullanılan Gereçler

- 1.Hızar makinesi (pulanya),
- 2.Demir kesme makinesi,
- 3.Demirci ocağı,
- 4.Küçük aletler,
- 5.İspit makinesi,
- 6.Teker çekme tezgâhı,
- 7.Tekerlek kalıpları.

Fotoğraf:70 Hızar makinesi (pulanya)

Fotoğraf:71 Tekerlek kalıpları

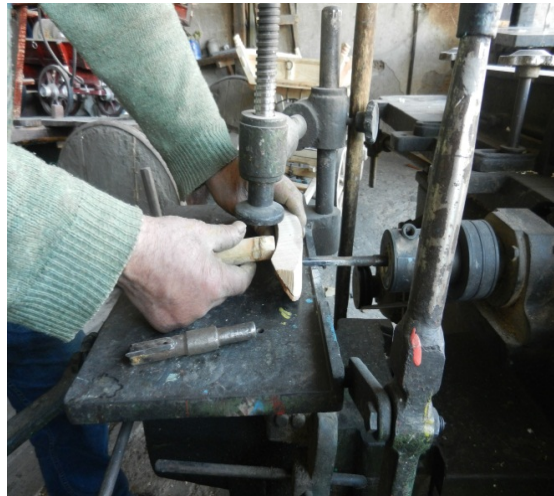
Fotoğraf: 72 Demir kesme makinesi

Fotoğraf: 73 Demirci ocağı

Fotoğraf: 74 Küçük aletler

Fotoğraf: 75 İspit (delgi) makinesi

Fotoğraf: 76 Teker çekme tezgâhı

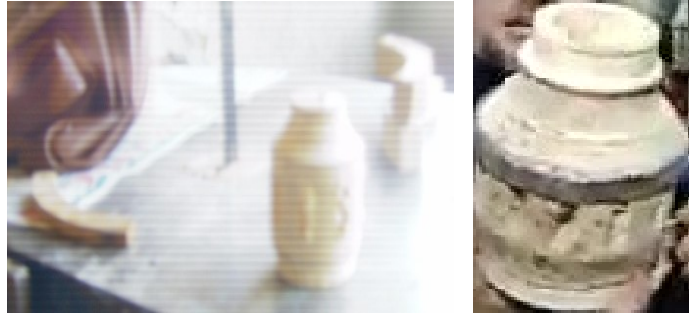
2.5.FAYTONUN YAPIM AŞAMALARI

2.5.1.Tekerleğin Yapılışı

Bu bölümde dört işlem gerekmektedir. Birinci olarak topun hazırlanması, ikinci olarak divanelerin hazırlanması, üçüncü olarak şapkanın hazırlanması, dördüncü işlemde tekerleğin dışına, çemberin geçirilmesidir.

I. AŞAMA: Topun yapılması

Tekerleklerin malzemesi dışbudak ağacıdır. Silindir bir tahta, şeritte yontulur, tornadan geçirilerek tıraşlanır, çıkan malzemeye de top adı verilir. Bu, tekerleğin merkezini yani göbeğini oluşturur. Top, delgi tezgâhında delinir ve güneşe kurumaya bırakılır. Kuruyan topun yanlarına çubukların yerleştirileceği 8-(10-12) delik açılır.

Fotoğraf:77-78 Tekerleğin en ortası.(top)

II. AŞAMA: Divanelerin hazırlanması

İspit denilen tezgahta, tekerleğin aralarına geçirilecek olan altı santimetrelik çubuklar kesilir ve kesilen parmaklıklar üşüde yontulur. Parmaklıklar, kurutulan topun üzerindeki deliklerin içine bu çubuklar yerleştirilir.

Fotoğraf: 79 Tek divane parçasının yapılışı Fotoğraf :80 Tek divane

Fotoğraf :81-82 Topun üzerine parmaklıkların y yerleştirilmesi

Fotoğraf: 83 İspit makinesinde divanelerin delinmesi

III. AŞAMA: Şapkanın hazırlanması

Topun iki ucunun iple ölçüsü alınır, o boyutta demirden parça kesilerek halka şekline getirilir. Bu halkalara **şapka** adı verilir, topun iki ucuna geçirilir. Böylece tekerlek oluşur.

Fotoğraf: 84 Yapılmış tekerlekler

2.5.2.Demir Çemberin Tekerleğe Geçirilmesi

Tekerleğin ölçüsü kadar kesilen demir, örste dövülerek çember yani daire şekline getirilir. Daha sonra demir , çember ocakta ısıtılarak tekerleğin dış yüzeyine geçirilir.

Fotoğraf: 85 Çemberin ocaktaki durumu. Foto.:86 Çemberi tekerleğe yerleştirilmesi

İspitler tekerleğe geçirildikten sonra ateşte kızan çember genişletilir. Sonra ihtiyaç duyulan yerlerden özel çivilerle ispit tahtalarına çakılır. Kısaçlarla kızgın çember, hazırlanan ahşap tekerin üzerine itinayla geçirilir. Bu arada oturmayan tarafları çekiç yardımıyla oturtulur. Bu aşamada iki-üç kişi gerekmektedir.

Fotoğraf: 87 Ateşin yakılması Fotoğraf:88 Tekerlekteki çemberin ısıtılması

Tekerleğin ahşap bölümlerinin fazlasını da yakılarak çekiç yardımıyla takılmasına sıra gelir.

Fotoğraf:89-90 Çemberin ısıtılmasına devam edilmesi.

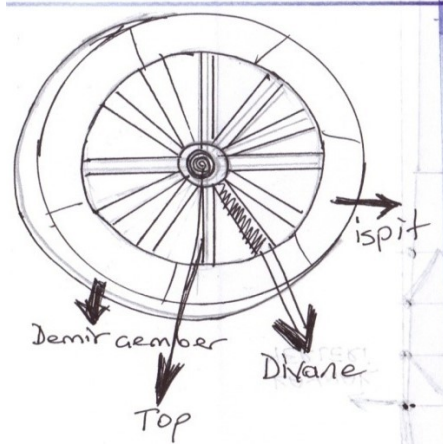
İspit tahtalarına geçen çember(cant), ahşabı fazlaca yakmadan üzerine su dökülerek soğutulur. Soğuyan çember daralır ve tekerin dış ahşabını sıkıca kavrar.

Fotoğraf: 91-92 Soğuyan çemberin tekerleğe tutturulması

Ayrıca, tekerleğin gürültüsünü azaltmak için, çember yerine özel preslerde hazırlanmış ”U” şeklindeki saç, tekerleğin dışına geçirilir, sonra da bu oluklu saçın üzerine büyük kamyon lastiklerinden çıkarılan lastik şeritleri yapıştırılır. Artık arabalar, sessiz sessiz yollarına devam eder.

Tekerleklerin boyutları, arabaların büyüklüğüne göre değişir. Elbette, çemberin tekerleğe takılma şekli iyi olmalı ki, tekerleklerde boşluk yapmasın ve tekerlek toparlansın, aksi takdirde arabadan tekerlek çıkmaktadır. Böylece tekerlekler arabanın dingiline takılmak için hazırdır. Bu işlemlerden sonra tekerleğe vernik atılır. (KÜMBETLİOĞLU, Şemsettin)

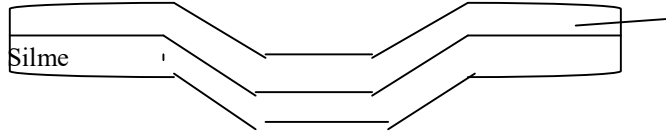

Şekil:2 Tekerleğinin planı Fotoğraf:93 Tekerleğinin bitmiş hali

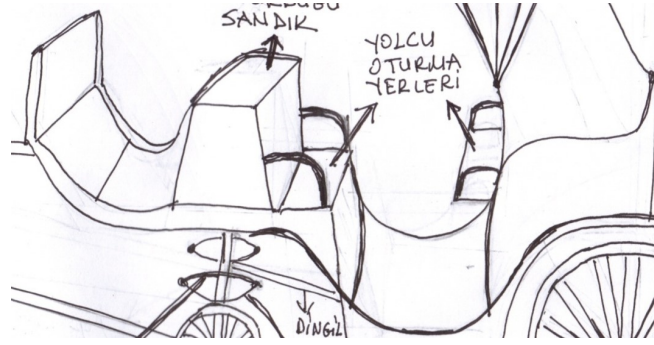
2.5.3. Fayton Sandığının Ana Gövdesinin Yapılışı

Ana gövde kasa, ön ve arka takımlar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Arabanın kasası yani yan gövdesi gürgen ağacından, tabanı ise çam, kavak özellikle de çam

ağacından yapılmaktadır. Ana gövde beş parçadan oluşur ve ağacı gürgendir. Önce beş parçadan olan sandığın oturtulacağı yer yapılır. Sandık, tekerleklerin üstündeki demir şaseye oturtulur, daha sonra sürücünün oturacağı yere sıra gelir. (KÜMBETLİOĞLU, Soner)

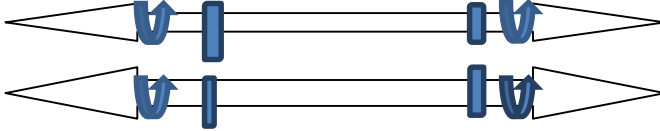
Şekil: 5 Sandığın ana gövdesinin çizimi.

Şekil: 6 Sandığın gövdesi

2.5.4.Faytonun Ön ve Arka Takımlarının Yapılışı

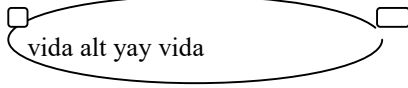
Arka demir aksamı ; yılan demiri, dingil,tente(körük) demirleri, yaylar, kol demiri,ayak demirleri olmak üzere çeşitlerine ayrılır.Bu işlem yaklaşık on gün sürer.İşe önce dingilden başlanır. Dingilin boyu 1.60 cm cm ve onun iki adet, kalınlığı 6 cm' dir. Demirlerin uçları 3 cm geriden dövülerek yuvarlanır, uç kısmına 5 cm büyüklüğünde kılavuz yapılarak dingilin ortası bulunur. Dingilin 40 cm gerisinde dört tane delikli tabla yerleştirilir, sıra yaylara gelir. Yaylar kademeli olarak 100 cm' den başlar 40 cm' ye iner. Dingiller, bunların uçlarındaki tekerleklere vidalanır.

Şekil:3 Dingiller.

Ön takımın yayları, alt ve üst olmak üzere iki tanedir Ana yayın başları ocakta yuvarlanır ve ortası bulunur. Ortası demirle delindikten sonra yaylar kademeli olarak üzerine yerleştirilir. Yapılan bu yaylar, faytonun ön takım yaylarıdır. Aynı işlem arka takım yayları için de tekrar edilir. (KÜMBETLİOĞLU, Şemsettin)

üst yay

Şekil: 4 Yayların tekerleklerle, vidalarla tutturulması

Fotoğraf:94 Faytonun arka takımları

Fotoğraf:94 Faytona teknenin takılmış durumu

Fotoğraf: 95 Sivas faytonunun arka yapısı

2.5.5.Faytonun Oturma Yerlerinin ve Sırt Demirlerinin Yapılışı

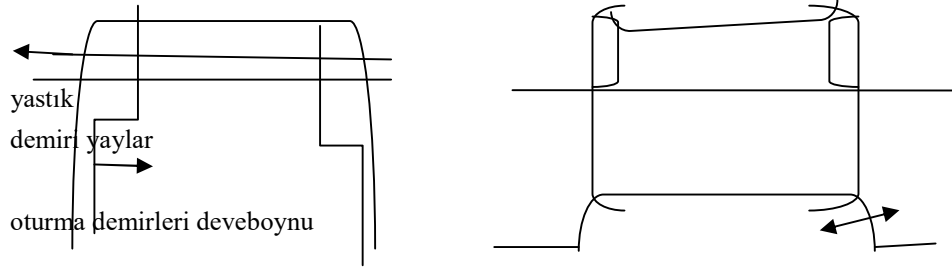
Sıra, yolcuların oturacakları yerlere ve yastık demirlerine gelir. Yastık demirinin yapılışı aşağıdaki gibidir. Yastık demiri ve yaylar, dingile kaynaklanır. Sonra deveboynu(yılan demiri),ayak ve kol demiri ana gövdeye takılır. (KÜMBETLİOĞLU,Soner)

Fotoğraf: 96 Faytonun ana gövdesine, oturma yerlerinin eklenmesi. (Sanal, 2011)

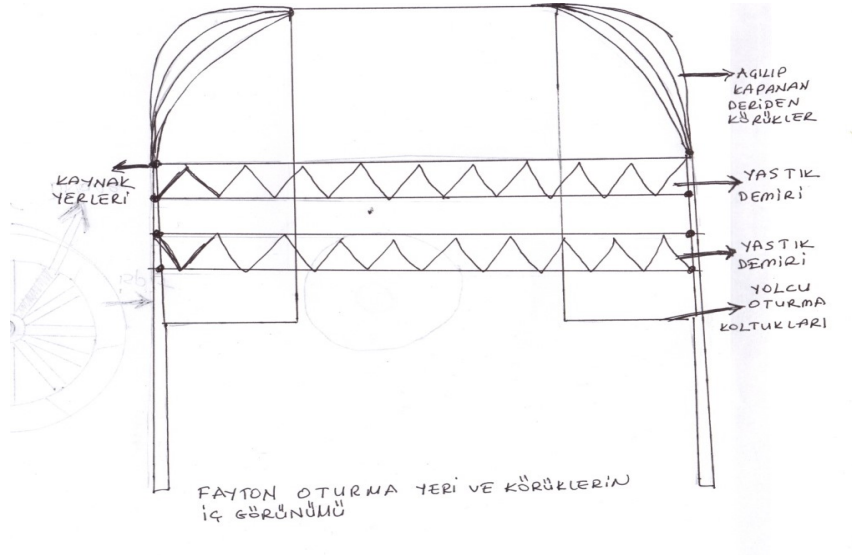
Fotoğraf:97 Faytonun ön takımlarının ve arabacının oturacağı yer. (Güneş fayton)

Şekil: 7 Faytonun oturma yerleri ve sırt demirleri.

2.5.6.Faytonun Körük Demirlerinin Yapılışı

Faytonun üzerine kaç kat körük yapılacaksa o kadar demir kesilip bükülerek ana gövdeye ve yastık demirlerine vidalanır. Demirlerin rahat açılıp kapanması için her bir demir parçası birbirine, yılan demirleriyle tutturulur.

Şekil: 8 Faytona körüklerin yerleştirilmesi

Fotoğraf: 98 Faytonun sıralanmış körükleri.(Sanal,2011)

2.5.7. Faytonu Boyama İşlemleri

Faytonun boyanmasında akrelik boya türü kullanılır. Birinci işlem olarak çelik macun çekilir, 1-2 saat bekledikten sonra zımpara yapılır. Tekrar astar çekilir ve bir gün bekletilir. Tekrar macun çekilip zımparalanır, daha sonra tekerleklerin parçaları, aralıkları, çekomastik ile doldurulur, su almaması için açıklıklar kapatılır. Oto boyası kullanılarak faytonun her parçası boyanır. Eğer işleme ile süslenecek ise daha fazla zaman ayrılır.

2.5.8 Faytonun Giydirilmesi

Boya kuruduktan sonra sırada arabanın giydirilmesine geçilir. Koltuk ve yastık minderleri, körükler, arabacının oturacağı sandık ve ön bölüme çamurluklara deri giydirilir. (KÜMBETLİOĞLU, Şemsettin)

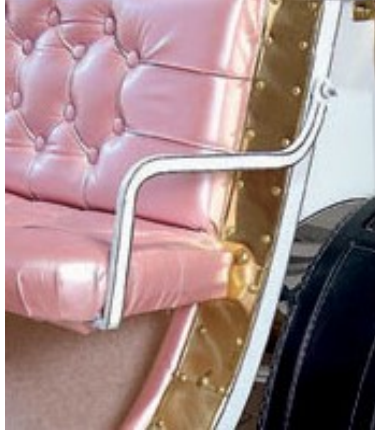
Fotoğraf:99 Faytonun giydirilme aşaması.(Güneş fayton)

2.5.9.Fayton Süslemede Kullanılan Malzemeler

Faytona gerekli olacak ayna, fener, zil, tokmak, fren kolu, çamurluk, döşemeciler tarafından takılır. Döşeme işlemleri yaklaşık bir gün sürer.

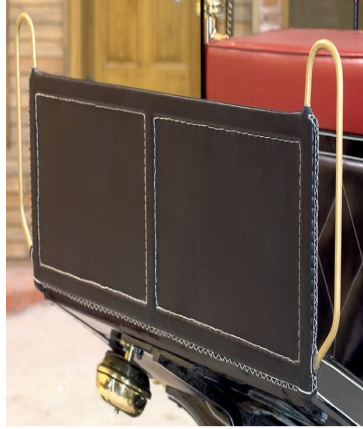
Fotoğraf:100 Faytonun feneri. Fotoğraf:101 Fayton tekerleğinin koruyucusu

Fotoğraf:102 Faytonun ayak demiri. Fotoğraf:103 Faytonun yan demiri

Fotoğraf:104 Tekerleğin takımları Fotoğraf:105 Faytonun oturma sandığı

Fotoğraf:106 Faytoncunun oturduğu yerin önü. Fotoğraf:107 Faytonun zili

C-Motor gücü ile kullanılan arabalar

Otomobil, otobüs,kamyon,kamyonet, panelvan, minibüs, traktör.

Fotoğraf:108 İlk otomobillerden bir örnek

Fotoğraf: 109 Elektrikli faytonun genel görünüşü
(<http://elektriklifayton.com>)

Fotoğraf:110 Elektrikli faytonun arkasının görünümü.
<http://elektriklifayton.com/faytonlar/>

2.6.Elektrikli Faytonların Özellikleri

Araç, 4 saatlik şarjla, 80 km. mesafe gidebilmekte, tasarımı ve içindeki eşyalarıyla saatte 50 km. hız yapmaktadır. Elektrikli faytonun bir ileri, bir de geri vitesi bulunmakta, bir pedal gaz, diğer pedal da fren işlevi görmektedir. Diğer otomobillerden farklı olarak, frenin bulunduğu pedal, aynı zamanda el freni işlevi görmektedir.

Bu proje Türkiye’de ilk olarak Kuşadası’nda hayata geçebilecektir. Proje sahibi Haluk Şahin, model olarak ilk etapta ya 1890’larda İngiltere’den ithal edilen **Osmanlı tarzı faytonların** ya da **Victoria** tipi faytonları üreteceklerini söylemektedir. Ayrıca, isteğe bağlı olarak da “**gelin faytonları**” veya “**Amerikan Posta Arabası** ” tarzında üretimlere de gidebileceğini vurgulamaktadır.

Enerji olarak güneşten yararlanma planlanmakta, bunun için de faytonun tavanına ‘solar panel’ konulacağı, güneş paneli sayesinde aracın 120 km. yol gidebileceği belirtilmektedir.

Fotoğraf:111 Elektrikli fayton. (yuzde100yerli.com)

Fotoğraf:112 Elektrikli faytonun arka parçaları (yuzde100yerli.com)

Fotoğraf: 113 Güneş panelli fayton. (yuzde100yerli.com)

3.SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizin turizm açısından tercih edilen bir ülke olması, at yarışlarının gözdeliğini koruması, ülkemizin temiz bir havaya sahip olabilmesi ve ekonominin kalkındırılabilmesi amacıyla faytonculuğun geliştirilmesi gerekmektedir. Fayton ustalarımızın da mesleklerini yaşatabilmeleri için devlet desteği sağlanmalı, milyarlık araç ve gereçlerin yok olması engellenmeli, faytonların Bülent GÜNEŞ'in yaptığı gibi Sivas ilinde de modernleştirilerek dış ülkelere ihraç edilmesi sağlanmalıdır.

Ayrıca ülkemizde Haluk ŞAHİN tarafından üretilen elektrikli faytonların da kullanılabilmesi için kişilerin önlerindeki engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

1. ADIVAR, Halide Edip, Türk' ün Ateşle İmtihanı, Cumhuriyet Yay. ,1998,
2. BAN, Gu, Han Shu (Han Hanedanı Kitabı), c.XI, bölüm.94-c.XI, bölüm.87-B,Zhonghua Yayınevi, Pekin-1992,
3. BAYKARA, Tuncer, Türk Kültürü Araştırmaları, Akademi Kitabevi, İzmir-1997,
4. BEİHAİ, Su, Xinjiang Yanhua (Doğu Türkistan Kaya Resimleri), Doğu Türkistan Güzel Sanatlar ve Fotoğrafçılık Yayınevi, Urumçi-1994,
5. ÇELEBİ, Evliya, Seyahatnâme,Yapı Kredi Yay. 3415,İstanbul-2011,
6. ÇEVİK, Mümin, İbn Battûta Seyâhatnamesi, İstanbul 1983,
7. Elektronik :
<http://www.gunesfayton.com.tr/gunesfayton>,
<http://www.msxlabs.org/forum/x-sozluk/231117-kagni>,
<http://www.fayoto.com.tr/indexx>,
<http://elektriklifayton.com/faytonlar>,
[www.http://Yuzde100yerli.com](http://www.Yuzde100yerli.com)
<http://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Araba>

- 8.GÜLERSOY, Çelik, “Arabalar”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c.1,İstanbul-1993
- 9.GUMİLËV, Lev Nikolayeviç, Hunlar, (çev.D.Ahsen Batur) , Selenge yayınları,İstanbul-2002,
- 10.İPŞİRLİ, Mehmet,“Araba”,TDV İslam Ansiklopedisi, c.3,İstanbul-1991,
- 11.İZGİ, Özkan, Çin Elçisi Wang Yen-Te’nin Uygur Seyahatnamesi, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara-1989,
- 13.KAPLAN, Mehmet,Oğuz Kağan Destanı, Dergah Yay., İstanbul-1979,
- 14.Kaynakkişi, Soner KÜMBETLİOĞLU,
- 15.Kaynakkişi, Şemsettin KÜMBETLİOĞLU,
- 16.Meydan Larousse, İnterpress Basın ve Yayıncılık AŞ,İstanbul-1990,
17. ÖGEL, Bahaeddin, Türk Kültür Tarihine Giriş, c.1, Kültür Bakanlığı, Yay., Ankara-1978,
18. ÖGEL, Bahaeddin, İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi (Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre), Türk Tarih Kurumu Yay., 3.baskı, Ankara-1988,
19. Örneklerle Türkçe Sözlük, MEB Yay.,İstanbul-2000,
20. SI, Maqian, Shı Ji (Tarih Kayıtları), c.IX, bölüm.110, Zhonghua Yayınevi, Pekin-1992.

TÜRK DÜNYASININ İLK KADIN GENERALİ: KURMANCAN DATKA

THE FIRST WOMAN GENERAL IN THE TURKISH WORLD: KURMANJAN DATKA

КУРМАНДЖАН ДАТКА: ПЕРВАЯ ЖЕНЩИНА ГЕНЕРАЛ ТЮРКСКОГО МИРА

Dr. Shurubu KAYHAN*

Öz

XIX yüzyılda yaşamış, hayatı boyunca Kırgız halkına önderlik etmiş ve Kırgız tarihine “*Kadın General*” olarak iz bırakan Kurmancan Datka son nefesine kadar milleti için mücadele vermiş bir halk kahramanıdır. Türk tarihinde “Datka” unvanıyla tanınmış ilk ve tek kadın önderidir. “Datka” general anlamına gelen saygın askeri veya sivil toplum önderlerine verilen bir unvandır. Kurmancan ülkesini başarıyla tam 30 yıl yönetmiş vatanını ve milletini tüm düşmanlarına karşı korumuş ender bir liderdir. Diğer adıyla “Alay Kraliçesi” zekası, kişiliği, yöneticiliği, siyasi görüşleri, idareciliği, dürüstlüğü ve bir kadın olarak anneliği ile de sadece Kırgızlar’a değil bütün Orta Asya ve dünya halklarına malum olmuş bir şahıstır.

Kurmancan Datka’nın döneminde Kırgızlar bir taraftan Sin İmparatorluğu, Afgan, Bukara, Hokand diğer taraftan da Rus İmparatorluğu’nun baskıları altında zor şartlarda yaşıyorlardı. Böyle bir zor dönemde halkın tüm sorunluluklarını üstlenerek, doğru çözümlerle, en az zararlı halkını koruyup bölünmelerini engellemiştir. Kendi aralarında anlaşamayan küçük boyların bu kadar güçlü dış düşmanlar varken ülke için büyük risk taşıdığını fark eden Kurmancan bilgi kişiliği ile bu sorunu da kısa sürede çözer. Daha sonra büyük ve güçlü asker birliğini kurar. Bir erkeğin bile üstlenemediği sorumlulukları üstlenerek, yeri gelince de meydan savaşında kendini kanıtlamıştır. Halkının üzerindeki saygınlığını ve otoritesini fark eden komşu ve diğer halkların liderleri onu taktir ederek “Datka” unvanına laik görürler. Datka bu unvanı hayatının sonuna kadar başarıyla taşımıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk dünyası, Kırgız, general, Kurmancan Datka

Summary

Lived in the XIX century, she lead throughout the life the Kyrgyz people and Kyrgyz history of women in “General” is folk hero who fought for the nation until the last breah

* Araştırmacı-yazar. İstanbul/TÜRKİYE
(shurubukayhan@gmail.com)

leaves Kurmanjan trail. Turkish history is well known in the “General” title of the first end only female leader. “Datka-General” means a title given to the leadership of respected military of from civil society. Exactly 30 years successfull maneged the homeland of the Kurmanjan the country and is a rare leader who protects the nation against all enemies. Also known as the “Queen of Alay” intelegense, personality, manager position ,politikal opinion, the administration is also with honesty and motherhood as a woman, not jast Kyr-gyz Central Asia and is a party have been known to all peoples of the world.

At that time, the Kyrgyz side of the Sin Empire, Afgan, Bukara, Hokand lived under the Russian Empire on the other. Assuming all the problems of the people in such a difficult period,with the right solition, have prevented the least damage and protect the people of divisions.Kyrgyz who disagreed so strongly in their tastinds with external enemies personality information Kurmanjan realized when the contry is at greater risk for this problem is also solved in a short time.Then the great and powerful sets of troops. She was more successful then men showed it by proving himself in the battefield. People appreciated by the leaders of the other authority over her people gave her the title of “Datka-General”. General title owned by the Kurmanjan successfully moved to the end of his life.

Keywords: Turkish World, Kyrgyz, general, Kurmanjan Datka

KURMANCAN’IN ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ

Kurmancan Datka 1811 yılında Kırgızistan’ın Oş sehri yakınlarında Madı kışlagında varlıklı ve eğitimli bir ailede dünyaya gelir. Babası Mamatbay kendi soyunda sözü geçen akıllı adamlardandı. Küçüklüğünden üstün zekası, yetenekleri, yapıcılığı , kararlılığı ve terbiyeli tavırları ile diğer çocuklardan ayırt ediliyordu. Kendine has duruşu ve tarzı vardı. Kırgız geleneklerine göre onu küçük yaşta zengin bir ailenin yaşça büyük oğlu Kulseyit ile beşik kerterler. Yetişkin yaşa geldiğinde onunla hiç istemeden evlenmek zorunda kalır. Fakat kısa süre sonra onunla anlaşılamayacağı ve bir ömür paylaşamayacağını anlayınca baba evine geri döner. Kurmancan’ın bu davranışı kırgız geleneğine ters düştüğü için halkından tepki görür. Kurmancan tüm baskılara rağmen kararından vazgeçmez. Kendi ve kendi gibi bu kadere paylaştan diğer kırgız kadınlarının sözcüsü olarak kadınlara yapılan baskı ve zulme karşı baş kaldırır. Kadınların da seçme ve özgürlük haklarının olması gerekliliğini halkına anlatmaya çalışır. Onun bu örnek davranışını esas alan kırgız kadınları özgürlük ve bağımsızlık hakları için harekette geçerler ve başarıya ulaşırlar. Bu olaylardan sonra Kırgızlar’da adlarını tarihe yazdıran nice başarılı kadınların sayısı artar. Kurmancan’ın bu gibi davranışları tez arada her tarafa duyulur ve büyük yankı uyandırır. O dönemin Alay valisi Alimbek Datka da Kurmancan’ın namını duyar ve tanışır. Kısa süre içinde büyük bir tutku ile 1832de nikahlanırlar.

Alimbek Datka halk tarafından çok sevilen zeki, dürüst, adil ve çalışkandı. Hokand Hanlığının ünlü komutanıydı . Alimbek o yıllarda Altay Kırgızlar’ının lideriydi. Kurmancan’ın tam kocasının istediği gibi bir kadın olduğu ona hep destek verdiği ve aldığı politik kararlarda adeta akıl hocalığı yaptığı biliniyor. Başlarda Kurmancan eşinin görevini hafifletmek için danışmanlık ve yardımcılık yapar. Bu arada da kendini geliştirir ve siyasette iyice ısınmaya başlar. Bu iki yetenekli insanın bir araya gelmesi ile 1832-1842 yıllarında Kırgızistan’da yepyeni özgür, bağımsız ve huzurlu bir siyasi dönem başlar.

KIRGIZLAR HAKKINDA KISA BİLGİ

Şimdi konumuzu daha iyi anlayabilmemiz için kısa bir Kırgız tarihine göz atalım. Türk tarihinin en eski boylarından olan Kırgızlar ilk devletlerini Ki-Ku, Kien Kun veya Gengun adıyla bugünkü Kırgızistan'ın doğusunda ve kuzey doğusunda, MÖ.II. yüzyılda kurulmuştur. Daha sonra bu devletin yıkılıp Hun İmparatorluğu hakimiyetine,VI. yüzyılda Göktürk Hakanlığı idaresine, Göktürk Hakanlığının ardından ise Uygur Devlet hakimiyetine girdiğini kaynaklardan biliriz.

Kırgızlar kendilerini ticarete vererek oldukça zengin bir duruma gelirler. Onların yaşadıkları bölge ticaret kervanının geçtiği bir yerdeydi. Yani, büyük tarihi İpek Yolu üzerindeydi. Kırgız toplumu İran'lı, Çin'li hatta Vizans'lı tüccarlarla bağlantı kurup,işler yaparak rahat bir hayata kavuşmuşlardır. Bu ticari zenginlikte XVII. asıra kadar huzur içinde yaşayan Kırgızlar; Moğol ve Rus saldırıları sonucunda Hokand Hanlığına dahil olmuşlar. Hokand ülkesi daha önce Özbek yurdu iken zaman içerisinde Kırgız ülkesi haline gelmiştir. Askeri ve idari yönden Hokand Hanlığına büyük güç veren Kırgızlar'ın bu başarısı diğer hanlıkları rahatsız edecek duruma getirmiştir. Hatta Buhara Hanlığı ile aralarında rekabet ortamı oluşmuştur. Bu ortamı fırsat bilen Ruslar, Türkistan topraklarındaki yayılışını daha da hızlandırmışlardır. Bu işkal ortamında, Kurmancan Datka'nın eşi olarak bildiğimiz Alimbek Datka Kırgızlar'ın imdadına yetişmiştir. Kurmancan Datka'nın tarih sahnesine çıkışı tam da bu döneme denk gelmiştir.

XIX asırda Hokand Hanlığı büyük bir devlet haline gelmiştir. Hanlığın siyasi durumunun güçlenmesi ve topraklarının genişlemesi Alim Han(1800-1809),Ömer Han(1809-1822)ve Madalı Han'ın hükümdarlıkları sırasında gerçekleşir. Madalı Hanın hükümdarlığı döneminde Güney Kırgızistan gibi Kuzey Kırgızistan da tamamen işgal edilmişti. Andican Beyliğine Alay ve Özgön bölgelerindeki Kırgızlar da dahil olmuşlardı.

Büyük İpek Yol üzerinde oturan ve dağlıklı bölgelerde yaşayan Kırgız kabilelerini etkili denetim altına almak için Kırgızistan'ın çeşitli önemli yerlerinde Sarbazların askeri güçleri yerleşmiştir. Kırgız kabilelerinin başında kesinlikte Kırgız uyruklu asilzade zengin beyler vardı. Bu sebepten de Kırgızların nispeten küçük bir bağımsız halk olduğu malumdu. Komşu halklar ise Kırgızlar'la ilişkilerini sıkı tutmak için hep kız alıp vermeye önem vermişlerdir. Örneğin, Hokand hakemi Narboto da kırgız kızı ile evliydi. Hokand Hanlığının Datka ünvanın alan Kırgızların arasında Alimbek ,Polat, Satıbaldı, Acıbek gibi itibar sahibi beyler vardı. Onlar hanlığın siyasi ve toplumsal hayatında önemli rol oynamışlardır.

KURMANCAN'IN SİYASETTEKİ YÜKSELİŞİ

1842 de beş şehirli(Oş, Alay, Aksı ,Ancıyan, Hokand) Hokand Hanlığı için zor dönem başlar. Hanlığın başındaki Madalı han devlet sorunlarıyla ilgileneneceği yere kendi menfaati için zaman harcar. Zaten iç sorunları yaşayan ülkenin durumu iyiden iyiye zayıflar. Bukara hanlığı da bunu fırsat bilerek Hokand Hanlığını ele geçirir. Kırgızlar ise Bukara üzerinde baskı uygulayarak söz haklarını artırır. Madalı'yı hanlıktan indirip yerine kırgız Şeralı'yı seçerler. Kurmancan ile Alimbek datka da sık sık bu hanlığı ziyaret etmeye başlarlar. Şeralı'nın eşi Sono ve kız kardeşi Ziyat ile olan arkadaşlığını ilerleten Kurmancan onlardan o bölgelerdeki tüm siyasi olayların detaylarını öğreniyordu. Bu üçlü hem güçlerini, hem de bilgilerini birleştirerek siyasette varlıklarından söz ettirirler. Alimbek Datkanın diplomatik gezileri sırasında Kurmancan onun yerine Alay'daki görevini başarıyla yürütüyordu.

24 Şubat 1862'de Alimbek Datka, Alımkul Eşik Ağa ve onlara destek veren Kırgızlar Malabek Han'ı öldürür ve onun yerine tahta Şerali Hanın torunu Şahmuradı oturturlar. Bu dönemde Alimbek Datka resmi olarak baş vezirlik görevini yürütür ve Şahmurad Hanın

adına bütün hanlığı yönetir. Fakat o yıl Alimbek Datka kendi düşmanları tarafından hain bir tuzağa düşürülerek şehit olur. Oş şehrinde onun yerine iktidar dizginini o sırada Alay bölgesini yönetmekte olan eşi , Kurmancan Datka eline alır. Kurmancan o zaman 52 yaşındaydı. Eşinin ölümünden sonra Güneydeki Kırgızların başına geçen Kurmancan en kritik dönemlerde bile dirayetli yönetim tarzıyla saygınlık kazanır. Datka etrafına “batur” denilen savaşçı gençleri toplamaya başlar. Kısa bir süre içinde 10000 “yiğit” ten oluşan bir orduya kumanda eder hale gelir. Böylece, Güney Kırgızistanda’ki Alay bölgesinin idaresini eline geçirdiği gibi, otoritesini Bukara ve Hokand Hanlıklarında da kabul ettirir.

1863 te Buhara Hanlığı tekrar gücünü toplayıp gelir ve Hokand Hanlığını kendi tarafına geçirir. Bu olaydan etkilenen Kırgızlar önce Oş’a sonra da Özgön ve Kara-Kulcaya çekilirler. Kırgızlar’ı cezalandırmak için Bukara hanı Oş’a gelir. Onları orada Kurmancan başlayan kırgız askerleri karşılar. Kurmancan onlarla önce üst düzeyde bir diplomatik görüşme düzenler daha sonra kırgız geleneklerine göre misafir perverliklerini gösterir. Buhara hanı Seyid Muzzafer Kurmancan’ın kibar, zeki ve yapıcı davranışlarına hayran kalır. Daha önce de onun hakkında olumlu beyanlar çok duymuştu. Bunların hepsini göz önünde bulundurarak Kurmancan’a “Datka”(general)unvanını laik görür.”Datka” unvanı Buhara ,Hiva ve Hokand Hanlıklarına ait bir unvandı. Bu unvan hanın duyurusuyla imza ve mühürle tasdiklenerek Kurmancan’a verilir. Bunun yanı sıra ona ödül olarak yer ve ordu tarafından da 1000 tenge maaş bağlanır. Böylece Kurmancan Buhara emirliği tarafından “Datka” unvanını alan ilk ve tek kadın olarak tarihe geçer.

1865 yılında Kurmancan Hokand Hanlığının “Datka” unvanını da Kudayar hanın üçüncü kez tahta gelişi ile alır. Böylece Kurmancan hem Buhara hem de Hokand Hanlıklarının “Datka” unvanını almış oluyor. Onun bu başarıları sadece Alay, Oş ,Anciyan, Aksı bölgelerinde değil tüm Orta Asya ve Avrupa’da da yankı uyandırır. 1868 yılında Kudayar hanın her zaman akıl aldığı ve danıştığı annesi vefat eder. Kudayar daha sonra bencilleşerek kendi menfaati için daha çok zaman ayırarak devlet sorunlarını boşlar. Bundan dolayı da Kurmancan ile araları açılır.1875 te Kurmancan ve onun beş oğlu halkla birleşip Kudayarı tahtından indirip yerine Polat hanı getirirler. Kurmancan’ın büyük oğlu Abdıldabek yeni hanlığın hakimi olarak görevlendirilir. Ancak, o yıllar Rus İmparatorluğunun Orta Asya’ya yayıldığı ve büyük askeri olanaklarla yerel halkları kendisine bağladığı yıllardı. Üstelik Hokand, Hiva ve Buhara hanlıkları da bir birleri ile anlaşmazlık içindeydi. Böyle bir ortamda, Rus Birliklerinin bölgeye gelmesi tabii ki gecikmemiş ve Hokand Hanlığı’nın işgal edilmesinin ardından 1877’de Ruslar Kurmancan’ın yönetimindeki Alay vadisine ulaşırlar.

Bu noktada Kurmancan’ın siyasi yetenekleri ön plana çıkar. Çünkü kadın lider, üstün Rus birlikleri ile savaşa girip halkını kırdırmak yerine işgal güçlerinin komutanıyla uzlaşıp, barış içinde yaşama yolunu seçmeyi ve General Skobeleve ile bir anlaşma yaparak halkını güvence altına almaya karar verir.

KURMANCAN VE KIRGIZİSTAN’DA RUS DEVRİMİ

Kurmancan Datka Rus işgali sırasında Kırgız toplumunun önderliğini üstlenmiş ve halkın bu dönemi en az zararla atlanmasını sağlamıştır. 1876 da Rus İmparator’luğu Hokand Hanlığı’nı devirip kendi dönemini başlatır. Buradaki tüm şehirleri kendi yönetiminin altına alır. Polat ve Abdıldabek’in başkanlığındaki güçler Alay dağlarına çekilmek zorunda kalırlar. 1876’da Abdıldabek’in askerleri ile Rus ekibi karşılaşır ve karşılaşma sonunda Ruslar yenilgiye uğrarlar. Olayın ciddiyetini anlayan Ruslar daha sonra ekibi güçlendirip başına da general Skobilevi seçerek gönderirler. Bu sefer de Rus’lar yenilgiye uğrarlar. Fakat Kırgızlar’dan bazı hainler Alay’a geçmenin gizli yolunu Ruslar’a anlatırlar. Ruslar işgal alanını genişletmiş ve hızlandırmıştı. Hokand Hanlığı düşmüş ancak Kurmancan’ın

asil etkili olduğu Fergana bölgesinin direnişini kıramıyorlardı. 25 Nisan'daki çatışmada Kurmancan'ın oğlu Abdullah şehit olur ve kendisi de esir düşer. Kurmancan kendi askerleri ile beraber savaş meydanında çarpışırken rehin alınır. Bu soylu ve cesur hareketi ile herkesi şaşırtır. Tarihte böylesine bir Türk kadınının zekası, manevi gücü, inanç ve değerlerine bağlılığı ve saygısı az görülür. Ancak Kurmancan'ın kendisinden önce namı Rus komutan Milkail Skobelev'in kulağına gelmişti. Skobilev bir an önce direnişin bitmesini ister. Ruslar Kurmancan'ın halk arasındaki otorite ve saygınlığını kendi menfaatlerine kullanmayı düşünürler. Rus komutanın karşısına getirildiğinde Kurmancan esir gibi değil saygı ve ikramla karşılanır. Rus ordusu kalabalık ve dolanımlıydı. Kurmancan kıvrak zekasıyla esir olduğu ve kısmen yenildiği halde Skobilev'i anlaşma yapmaya ikna eder. Hatta anlaşmanın kendi köyünde yapılmasını sağlar. İlk önce Kurmancan onları kendi çadırında en iyi şekilde misafir eder daha sonra diplomatik anlaşmaya geçerler.

KURMANCAN DATKA İLE GENERAL SKOBELEV'İN İMZALADIĞI ANLAŞMA

İki taraf için de uygun olan şekilde ordunun yeniden yapılandırılması.

5 şehirli Hokand Hanlığı ile Rus İmparatorluğunun istiklali altında iki tarafın birleştirilmesinin kabulü.

Kırgızların hayat tarzına ve dini inançlarına Rus idaresinin karışmaması ve baskı uygulamaması.

İsyan durumunda tüm halk değil, sadece isyan edenlerin cezalandırılmaları. Rehin alınanlar suçlarını itiraf ettiği taktirde, onların berat edilmesi, sürgün edilen Kırgızlar'ın tekrar vatanına dönmeleri, yapılan yanlışlıkların tekrar edilmemesi şartıyla kabul edilmesi.

Kurmancan'ın oğullarının geri döndüklerinde görevlerine kaldığı yerden devam etmeleri.

Rus İmparatorluğunun altındaki diğer halkların da bu hanlığın siyasi durumuyla ilgilenme hakkı verilmesi.

Sözleşme iki tarafın da imza ve mühürleri ile tastiklenir.(Bu belge Özbekistan Devlet Merkez Arşivinde hala bulunmaktadır).Sözleşmedeki şartlar yerine getirilir ve Kurmancan'a saat ve cepken hediye edilir. Rus ordusu tarafından ona maaş bağlanır. Böylece Kırgızistan'ın Güney tarafı Rus İmparatorluğunun hakimiyeti altına resmen geçer.

Anlaşma dönemi Kurmancan için gül gülistanlık geçmedi. Bu dönemde küçük oğlu Kamçıbek'in de karıştığı bir kavgada iki Rus ölür. Kamçıbek haksız yere cinayetten suçlanır ve Ruslar tarafından idamla cezalandırılır. Hem Kurmancan'a hem de yetiştirdikleri evlatlarına saygı duyan ve sahiplenilen halkı, bu cezayı kabullenmek istemediler. İdama müsaade etmemek için gereken her şeye hazır olduklarını Kurmancan'a iletirler. Halkı onun oğlu için tekrar kapışmaya hazırdı. Kurmancan halkına eğer savaşırsak nice erlerimiz şehit olur, nice anneler göz yaşına boğulur. Benim oğulum ölürse bir tek ben ağlarım, halkım sağa olsun der. Halkını seven bu asil ruhlu kadın bir evlat için yüzlerce evlat kaybedemezdi. Verilen karar ne kadar zor ve asil olduğu tartışılmaz. Oğlu idama giderken,son kez ona bakarak; "Oğul metin ol, metanetini kaybetme. Sen şehit olursan, bu rütbe herkese nasip olmaz, unutma ki ecdadımızın hiç biri yataklarında öz eceliyle ölmemiştir" der. Bir annenin öz oğlunu ölüme hazırlaması çok yüksek maneviyattır . Kurmancan'ın bu davranışı hem dostları hem de düşmanları tarafından taktir görmüştür.

İlk olarak Buhara Emir'i Seyit'ten daha sonra Türkistan Hanı tarafından iki kez Datka-General unvanını alan Kurmancan, Ruslar tarafından da" Alay Kraliçesi" unvanını almıştır. Aldığı unvanlarla tarihteki nadir kadınlardandı. Asil kanı ile yaptıkları ile bir çok yiğit kadınlara örnekti.

Bu dönemden ömrünün sonuna kadar Kurmancan Datka Türkistan bölgesinin 9 generalını (1876-1907) Fergana eyaletinin 8 askeri ataşesini ve Avrupa'dan gelen yüzlerce konukları Oş'tan ve Alay'dan karşılayıp en üst diplomatik seviyede misafir edip kırgız geleneklerini ve kültürünü en iyi şekilde göstermiştir . Bu bilgiler o dönemdeki gazete ve dergilerde sayısız kez yayınlanmıştır. Rus diplomatlarının eşleri ile de iyi anlaşarak diğer kadınlara örnek olmuştur.1904 yılında onlarla birlikte Oş'ta kadın kurultayı düzenler. Kurultayda kadın hakları ele alınır. İhtiyacı olan kadınlara maddi ve manevi destek sağlanmıştır(Türkistanskiye Vedomosti,Taşkent;1904.No 40). Kurmancan Datka kendi döneminin en çağdaş ve en bilgili kadınlarından.

KURMANCAN ÖRNEK EŞ VE ANNEDİR

Kurmancan Datka en önemlisi örnek eş ve çok iyi bir anneydi. İnsanları bu yönü ile kendine hayran bırakıyordu. Onun yetiştirdiği çocukları(7 oğlan,2 kızı) kendisi gibi vatan sever, zeki, güçlü, kararlı, dürüst, fedakar bireylerdi. Kurmancan sadece kendi çocukları değil etrafındaki tüm çocuklarla da ilgilenirdi. Anneleri ile konuşup kendi tecrübelerini onlarla paylaşırdı. Datka'nın bu yönünü taktir eden halkı onu yücelterek" Umay Anne" da derlerdi. Datka'nın bu özelliğini fark eden Avrupa'lı seyahatçiler bu konuda geniş araştırmalar yapmışlardır. Birçok kaynaklarda Kurmancan'ın çocukları ve torunları halkına örnek, en iyi insanlar olduğundan bahis ederler.

Bir asrı geride bırakan(96 yaş) ömrü boyunca Kurmancan'a hem İhtişamlı hem de hüznü bir hayat eşlik eder. İyi günlerinde şımarmadı, kötü gününde de çökmedi. Duygularına yenik düşmeden olayları doğru zamanda doğru çözümledi. İlk olarak erken yaşta çok sevdiği hayat arkadaşından ayrılır. Datka işine eşinin halkına karşı tüm sorunluluklarını yerine getirmekle başlar. Ömrünün sonuna kadar da bu görevi yerine getirmekle uğraşır. Hemen onun ardından oğlu Carkınbay'ı(1866) Taşkent savaşında şehit verir. 1876 da oğlu Abdildabek'in önderliğindeki gazada oğulları ve torunları şehit düşerler.1876 te küçük oğlu Kamçibek suçsuz olduğu halde gözünün önünde Ruslar tarafından asılır. Oğlu Arstanbek ve torunları İrkutya' ya sürülür. Bunların hepsi çok ağır ve üzüntülü olmasına rağmen hiçbir zaman boynun büküp çökmedi. Bir anne için çocuk acısı kadar acı olamazdır. Yine de o bunların hepsini kalbine gömerek dimdik halkı için görevine devam eder.

Araştırmacı Yuvaçevin incelemelerine göre, Kurmancan Datka'nın yaşarken soyunun 183 kişiye ulaştığı, onların 85 i gözünün önünde vefat ettiği ve kendi elleri ile sonsuzluğa uğurladığı anlatılır. Böylesine ağır bir hayatı başından geçiren Kurmancan 1907 senesinin Şubat ayında 96 yaşında hayata veda eder.

Ömrünün sonuna kadar tam 30 yıl Alay halkının başında kalan Kurmancan, Alay Kırgızlar'ının işgalden en az zarar görmelerini, daha kolay ve onurlu bir yaşam sürmelerini sağlayan lider olarak, bugün bile Alay Kraliçesi ve General-Datka olarak tarihe adını yazdırdı.

KURMANCAN DATKA'NIN VASIYETİ

Dostlarım, halkım, milletim, evlatlarım
Yakın gibi dönülmez yola gideceklerim.
Yaşlınla gencinle meşgul ol, kulak ver
İşte bunlar vasiyet edip söyleyeceklerim.

Ezelden Kırgız olarak yaratılmış
Ala-Too'nun arasına dağılmış
Adigine'nin, Tagay'ının çocukları
Akli ile gayretine güvenmiş.

Kızıları kırmak için gazalarda çekilmeden
Yakılsak da bir düşmana yenilmeden,
Er Manas'ın tuğunu yüksek tuttuk
Yiğitlikle bükülüp eğilmeden.

Savaş ile geçti nice zamanlar
Uykusunu böldü halkın katliamlar,
Yeter! Artık kan dökme dursun
Nesli çoğalıp büyüsün, gelişsin Kırgızlar.

Sağ ile sol fikirde birleşmezsek
Hakarete uğramaz mı Kalpak ile Keleşek,
Üstümüzden kara bulut gider mi?
Halkımızı bekliyor nasıl bir gelecek.

Uyanık olun zaman başka şart başka
Arkamız yok atın başını çek başka,
Akıl edip birazcık kımıldamazsak
Ansızın takılıp kalmayalım sert taşa.

Hürriyete gider şimdi tek bir yol
Lazım bize Hokand ile birleşmek,
Kılıç değil, komuz çalarak boyun eğdirip
En büyük ihtiyaç Rus ile dost olmak.

KAYNAKLAR

Akmataliyev Abdıldacan, Kırgız Folkloru ve Tarihi Kahramanlar, Ankara; Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.2001.s.382.

Çağatay Uluçay, "Kırgızlar", Tarih Ansiklopedisi, İstanbul; Doğan Kardeş Yayınları,1961, s.257.

Çorotegin Tınçtıkbek," Kırgızistan Cumhuriyeti", Genel Türk Tarihi, Ankara; Yeni Türkiye Yayınları, 2002,s.271.

Kıyas Moldokasimov, Kılım Karıtkan Kurmancan Datka." Kırgız Tuusu" Bışkek; 07.10.2001.

Nerin Köse,” Kırgız Tarihinde Bir Kadın General; Kurmancan Datka” Milli Folklor, Yıl.14, Sayı 54, Ankara; 2002.s.55.

Toktomamatov, Egemberdiyev Raimcan,”Kurmancan Datka”,Akt. Ziyada Mullacanova, İstanbul; Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi, Sayı;173, Mayıs 2001, ss.22-23.

Turkistanskiye Vedomosti, Taşkent; 1904. No:40 (Özbekistan Devlet Merkez Arşivi).

TÜRKÇE VE HİNTÇE ARASINDAKİ SEMANTİK SAHTE EŞDEĞERLERE DİLBİLİMSEL GENEL BİR BAKIŞ

A LINGUISTIC OVERVIEW OF SEMANTIC FALSE FRIENDS BE- TWEEN TURKISH AND HINDI

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ ОБЗОР СЕМАНТИЧЕСКИХ ЛОЖНЫХ ДРУЗЕЙ МЕЖДУ

Vipul GOSWAMI*

Öz

Altay dil ailesine mensup eklemeli Türkçenin karşısında Hintçenin çekimli bir Hint-Avrupa dili olmasına rağmen, her iki dil azımsanmayacak sayıda ortak kelimelere sahiptir. Bunun temel nedenini Asya'nın çeşitli bölgelerinde uzun yıllar süren İslami yayılma ve sonucunda Fars dilinin bölgede yarattığı etkide aramak gerekir. Bu ortak kelimelerin içinde çocuksu bir saflıkla belirli anlamlar taşıdığını düşünebileceğimiz yanıltıcı bir dizi ifade yer almaktadır. Fakat bunlar görüntü itibarıyla bizleri yanıltmaktadır. Farklı dillerdeki yalancı eşdeğer olgusu, yabancı dil öğrenenleri ve çevirmenleri şaşırtan, mitoloji dünyasındaki "Sirenler"in gramer dünyasındaki görüntüsüdür. Türk-Hindi semantik yalancı eşdeğerleri üzerine yapılacak kapsamlı bir inceleme, burada listelenen yalancı eşdeğerlerin yapısı ve kökeni meselelerini açığa kavuşturması yanında, meselenin tarihsel ve sosyo-kültürel boyutlarını da daha geniş bir açıdan anlamamıza yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: karşıtsal dilbilim, semantik yalancı eşdeğer Türkçe, Hintçe, Farsça ve Arapça'dan alınma sözcükler.

Abstract

Although agglutinative Turkish stems from Altaic language family and inflective Hindi is an Indo-European language, both languages share a modest amount of lexicons owing to intense Persian influence under perennial Islamic expansions in parts of Asia. Amongst these shared words lies a peculiar set of delusory expressions between Turkish and Hindi that avow to convey meanings as we would have naively expected. But they do deceive us from appearance. False friends are the alluring sirens of the grammar world indeed, swindling the foreign language learners and translators alike. A thorough contemplation on Turkish-Hindi semantic false friends will not only elucidate the nature and the origin of here

* Vipul Goswami, Jawaharlal Nehru Üniversitesi, Yeni Delhi/HİNDİSTAN
Vipul Goswami, Jawaharlal Nehru University, New Delhi/ INDIA

listed false friends but also would endow us to perceive the matter on greater historical and sociocultural dimensions.

Keywords: contrastive linguistics, semantic false friends, Turkish, Hindi, perso-arabic loanwords.

Introduction

This research paper investigates the semantic false friends between Turkish and Hindi within the framework of contrastive linguistics. The etymological origin of these shared lexicons lie in the historic developments in West, Central and South Asia primarily during the last millennium. Such diachronic developments under the pretext of burgeoning Islamic expansions enabled perso-arabic loanwords to travel across a number of contact languages of the region. Over the centuries these words got acceptance in the respective lexicons, however as each word is unique, so is its journey through the time and space eventually resulting in newer shades in the semantics of the word. This leads to the creation of semantic false friends and this research paper illustrates the same in Turkish and Hindi with a synchronic approach. Although common etymology is tangentially touched in this paper, it is not a work on historical linguistics thoroughly and strictly analyses the semantic false friends synchronically while taking the examples from modern Turkish and Hindi. Furthermore, the findings of this paper are strictly based on the data analysis of the selected corpus taken into the scope of this study and they do not represent the entire Turkish and Hindi languages.

The broader goal of this article is primarily threefold: first and foremost, to create a linguistic database of Turkish-Hindi synchronic interlingual false friends with semantic remarks; to sketch a detailed depiction of the historic developments laying the base for the existence of Turkish-Hindi shared false friends; and to make readers conscious of the words of their respective language while underlyingly contributing to a better understanding of linguistic and sociocultural interactions. In order to achieve its objectives in a scientific manner, the analytical part formulates two major working systems for this paper. First, it lays a historical and theoretical basis to get to know the field with fundamentals. Here I would like to spotlight the historical factor as it recounts vividly the origins and the developments of the shared semantic false friends over the centuries. Second, the statistical objective of this study is to give a schematic overview of: a, the origin of the semantic false friends; b, the type of the semantic false friend between Turkish and Hindi; and c, which word class is the most dominant of all in the distribution of semantic false friends.

For this study the examples are extracted from a number of dictionaries, course books, readers and online resources were consulted to extract the primary data. This data extraction was done manually by going through the dictionaries selected for this paper. The alphabetical order of the dictionaries was retained to search through each page of the volumes exhaustively. This crude data was processed further to obtain synchronic interlingual Turkish-Hindi semantic false friends in tabular form. To bolster the argument these results are supplemented by a detailed historical overview and a theoretical groundwork. The gathered examples are analysed and delivered further to shape the statistical overview. To analyse the data an *OT-distribution* is developed whose function is to gather and classify the information derived from the raw data and channel it further into subcategories to display the results explaining the origin and the type of the semantic false friend between Turkish and Hindi. For the examples Hindi is not displayed in its original Brahmic abugida script *Devanāgarī*, but throughout in roman letters (ISO 15919 transliteration, developed for Indic

languages) for the sake of readers' comfort and bringing it graphemically nearer to Turkish examples. The relevance of this paper lies in portraying a linguistic overview of the shared historical reasons for the existence of the shared semantic false friends and in the development of a Turkish-Hindi semantic false friend database with statistical analysis.

2. Source Languages for Data Collection

Turkish and Hindi have been gathered for this paper while focusing on their shared lexicons. Both languages belong to two very dissimilar language families principally uninfluenced by each other during the course of history. Due to the Islamic expansion from Arab to Persia and Anatolia and further to South Asia during the Middle Ages the contact languages (in this context Turkish and Hindi, respectively) were profusely influenced by the carrier languages of Islam (first Arabic, then Persian). These carrier languages played hence the role of donor languages and enriched Turkish and Hindi with ever newer concepts during High Middle Ages. For that reason what occurs to us are a lot common lexicons between Turkish and Hindi despite belonging to different language families and having reasonably different grammar systems. These loanwords gradually but steadily became then the active part of regular vocabulary of Turkish and Hindi and because of the fact they origin from same donor language(s) under similar conditions they are common in Turkish and Hindi even today.

2.1 Turkish

Turkish belongs to Western Oghuz (Southwestern Common Turkic) branch of Turkic language family which makes a subfamily of debated Altaic language family. It is the most widely spoken and acknowledged Turkic language with 71 million speakers preponderantly in Southeastern Europe (Greece, Bosnia, Kosovo) and Western Asia (predominantly in Anatolian plateau i.e. Turkey and Cyprus). There is a significant Turkish speaking population in Germany, Bulgaria, Romania, Macedonia and elsewhere in Europe and Caucasus. Modern Turkish or *Yeni Türkçe* is a direct descendent of Ottoman Turkish, language of the Ottoman Empire and was reshaped by Kemalist Language Reform movements of the late 1920s and 30s and Turkish Language Society's (TDK) constant programs to regulate Turkish language in later years.

2.2 Hindi

Hindi or Modern Standard Hindi is statutory national language of Republic of India according to Article 343 of Constitution of India and with 200 million native (L1) speakers and another 250 million L2 speakers making it fourth top most spoken languages of the world after Mandarin Chinese, English and Spanish (SIL Ethnologue 17th Edition, 2013). In India it is spoken by 41% of the population (it builds a dialect continuum in North and Central India, often known as Hindi belt) which makes it most important language of India as well. Hindi is a Modern Indo-Aryan language from Indo-Iranian branch of Indo-European language family. Writing system used for Hindi is Devanagari, an Abugida or alphasyllabary script derived from ancient Brahmi script. Likewise, its predecessor Hindustani derived lexicons heavily from Arabic and Persian under Mughal rule in North India. After the partition of British India in 1947 government sponsored Central Hindi Directorate stressed on replacing and generating Sanskrit originated new words for Hindi.

2.3 A brief linguistic typology of Turkish and Hindi

Turkish and Hindi both are SOV languages, use postpositions and word order generally might be same, though Turkish word order is supposedly more flexible than Hindi. Turkish is an agglutinative language so the word formation is carried out by affixes and suffixes. A special feature of Turkic morphophonemic is vowel harmony. It has 23 consonant and 8 vowel phonemes. Turkish has no noun classes or grammatical gender and final consonant devoicing occurs. Latin writing system is slightly modified to accommodate few Turkish phonemes, which earlier used Arabic letters. It has two levels of T-V distinction. On the other hand, Hindi is an inflectional language with clause constituents partially indicated by case marking, absence of any tones, split ergativity and a complex verb affixation marking person, number, gender and honorifics of the subject. It has 3 levels of T-V distinction. It has 28 consonant and 10 vowel phonemes.

3. Historical Background

In this section I highlight briefly certain areas during previous centuries where and when the concerned linguistic developments took place. It will be imperative to assume that the world was in a very different order where geopolitical influences were constantly local than international ever. Put differently, socio-cultural and political interactions at local level during a different age than today provided a very specific provenance for such linguistic developments. This is extremely crucial to understand how the Turkish and Hindi languages (or other languages of these regions) were intermingled with thousands of newer loanwords which subsequently over the centuries would become the integral lexicon of these languages. Though there would be a plethora of reasons responsible for the influx of perso-arabic words in Turkish and Hindi, I would here propose only four primary historic developments which laid the base for these linguistic developments. Here, first three factors are geopolitically codified and grouped in medieval era:

I: *Medieval Period*: 1. The Arab conquest of Persia under Rashidun Caliphate (c. 651)/ **SW factor** 2. Collapse of Turkic Khaganate (c. 744) & Mongol Empire (c. 1294)/ **NE factor** 3. Delhi Sultanate gaining foothold in Indian subcontinent (c. 1206)/ **SE factor**

II: *Modern Period*: 4. Islamic Gunpowder Empires: Ottoman, Safavid, and Mughal

These four geopolitical factors strongly catapulted the use of perso-arabic loanwords in the respective contact languages. I try to postulate here that these historic developments came originally from diametric territories and influenced in great manner the regions from where Turkish and Hindi further developed unprecedentedly. In the following paragraphs we will have a brief overview of these four factors separately but prior to that it would be reasonable to consider the very origin of this discussion once.

It all started in the first half of the AD 7th century in western settlements of arid Arabian Peninsula. In c. 622-632 whole of the Arab peninsula was brought under single unified polity by campaigns led by Prophet **Muhammad** by a series of interpeninsular conquests and consolidating alliances with various tribal chieftains. His teachings and al-Qur'an were conveyed in local language which was apropos **Arabic**. After Muhammad's death in c. 632 there were two consequent rapid expansions of Islamic might emerging from Arabian Peninsula under Rashidun Caliphate (c. 632-661) and under Umayyad Caliphate (c. 661-750) which administered the area of influence stretched from the borders of India, China and Atlantic coastline, Persia, Middle East, Iberian Peninsula, North Africa, Gaul and Sicily.

Thus in no time Islam became the ruling religion in these regions and this had manifestly brought a lot of Arabic loanwords to the contact languages of the newly conquered lands.

In a broader respect there are two more reasons worth well mentioning here concisely:

Further Islamic territorial expansions (c. 750-1800)

Islamic Golden Age (c. 762-1258)

Firstly, this is to acknowledge that Islamic conquests did not halt after post-Muhammad two caliphates, rather like a series of religiously toned expeditions to expand and strengthen the Islamic sphere of influence to further lands for another millennium. In this phase of Islamisation this affair grew **out of Arabia** to the newly formed local Muslim kingdoms with regional languages replacing Arabic as administrative language though these languages were heavily influenced by Arabic in their lexicon. **Persian** being the most noted example. Consequently Arabic words gained prominence in various languages ranging from Aryan languages Persian and Hindi, to Altaic Chagatai and Turkish or Latinian Spanish although Arabic morphology is very unique in nature due to its Semitic roots and dissimilar to aforementioned contact languages. Secondly, with the inauguration of **House of Wisdom** in Baghdad (c. 762) during third caliphate of Abbasid (c. 750-1258), a period of economic, scientific and cultural boom commenced in the medieval Muslim world. This period of prosperity is later perceived as **Islamic Golden Age** and it lasted for five centuries till the sacking of Baghdad in 1258. This era was totally cosmopolitan in nature inviting scholars from all over who sought to translate and gather the entire known world's knowledge into **Arabic** under earnest Islamic scholarships. Unprecedented advancements in the field of science, philosophy, architecture, medicine, arsenal, trade and education were made in main intellectual centres like Baghdad, Cairo and Córdoba during the High Middle Ages. This resulted in a great contrast with several coeval kingdoms outside the Islamic sphere of influence. For instance, much of sub-Saharan Africa remained unexplored, Eurasian Steppes witnessed nomadic culture under various turko-mongol khaganates and Catholic Europe after the fall of Western Roman Empire underwent an epoch of hardships, superstition and wretchedness, often mentioned in European history as the Dark Ages. This unevenness created a massive rift between prosperous Islamic caliphate and the adjacent political entities. During High Middle Ages (11th-13th century AD) Arab was considered to be the intellectual centre of the world and Arabic words gained higher social status among non-native speakers who would at times voluntarily accept it despite being the language of the invaders. Moreover, due to advancements in developed Arabia newer words were constantly coined in Arabic and they subsequently found their way to contact languages without any hindrance because of political supremacy of Arabic.

To understand the **SW factor** we must scope the state of pre-Islamic Persia and its civilisational accomplishments. Persia (or Iran, as it is better called in its delimitations) has been a witness of an extensive series of civilisations dating back since 3200 BCE (Proto-Elamite civilisation, 3200-2800 BCE) until 20th century (Pahlavi dynasty, 1925-1979) spanning over 38 civilisations and dynasties throughout all eras. The fact that Iran or the historical 'Greater Iran' was reigned by diverse rulers brought a complex variety to the region leading to a very refined culture. In geopolitical context Iran attained distinct political, cultural and linguistic identity among its political rivals like Greek, Arabs, Turks, Mongols, only with a sophisticated culture. Due to prolonged Roman-Persian Wars and after final Byzantine-Sasanian War (c. 633-651) Iran became exhausted and feeble thus quite vulnerable to withstand another strong foreign invasion. This benefited the newly emerged Arab superpower in the region and in no time Persia was taken by expanding Arab

Muslim armies. Under the Rashidun Caliphate the Sasanian Empire was devastated and the region was wholly islamised. But Persia was a peculiar case as Arabs took over completely and soon made Arabic official under Umayyad Caliphate, yet Persian language and to greater extent Persian culture not only persisted but reshaped its conquerors forever. In fact, Arabs acknowledged the Persians' self-sufficiency deeply, as an Abbasid Caliph quoted-

"The Persians ruled for a thousand years and did not need us Arabs even for a day. We have been ruling them for one or two centuries and cannot do without them for an hour."

Although Arabs annexed Persia and they islamised it, but they could have never arabicised Persia. Even Islam was rediscovered after contact with Persia. This new fusion synthesised Islam into a polished, sophisticated and a matured entity. As Bernard Lewis stated-

"Persians remained Persians. [...] Iran reemerged as a separate, different and distinctive element within Islam, eventually adding a new element even to Islam itself. Culturally, politically, and most remarkable of all even religiously, the Iranian contribution to this new Islamic civilization is of immense importance."

Fall of Sassanid Persia was a key shift in world order which reshuffled religious and linguistic equations with greater consequences. In fact, the Arab conquest of Persia laid a firm foundation for the Islamic Golden Age in years to come. At the sociolinguistic level Persian, even after Arabic domination, ascended as key language of Islam with a literary tradition influencing from Ottomans to Mughal courts and as lingua franca among masses. Persian, enriched with Arabic words, became the language of cultured people and diplomacy across the wide stretches of Asia, like French in 17th century Europe. Thus the **perso-arabic** concepts and expressions gained prominence throughout the Muslim sphere of influence and beyond in the following centuries.

The **NE factor** focuses on decisive historic events of various Turkic confederations in Central Asia influencing further West and South Asia. The two most important developments in this domain were: **a.** Dissolution of Turkish khaganates and subsequent assimilation of Turkic people into composite Muslim **Turko-Persian** kingdoms during Early Middle Ages, and **b.** Dissolution of Mongol Empire into fragmented khanates leading to successor **Turko-Mongol** kingdoms during High Middle Ages which subsequently embraced Islam and Persian traditions.

The prehistory of Turkic people can be recounted only with difficulty yet we can leastwise agree on that they originated in region extending from Central Asia to Siberia. The earliest separate Turkic-speaking people were native to current borders to Mongolia and China leading an equestrian and pastoral nomadic life in the 3rd century BC. To avoid being persecuted by contemporary Han Chinese they drifted towards western Eurasia in 2nd century AD. Until 4th century AD they were at regular contact with both Sassanids and Romans and in AD 552 under Bumin Qaghan of Ashina clan first nomadic confederation of Turkic people as the first **Türk Khaganate** or **Göktürks** was established. Various successor Turkic tribes and khaganates continued their migrations and adapted to new challenges successfully making them one of the major force in Central Asia over the next centuries. However, they faced severe defeats against belligerent Arab Caliphate in a series of clashes (c. 721-737) at Turkic stronghold of Transoxiana and finally in 744 against Uyghurs leading to the dissolution of the khaganate.

In this context the **Battle of Talas** (c. 751) should be mentioned as a turning point. Abbasids promptly annexed Transoxiana extending northeastern borders from recently islami-

sed Persia and hammered westward expansion of Tang dynasty (c. 618-907) bringing Central Asia under Islamic sphere of influence. This was a significant victory for Arabs since Transoxiana was a major junction in the historic **Silk Route** (c. 144-1450) and occupying it would mean commanding the aorta of the medieval world trade affecting China to Europe. Besides, winning pillage from Chinese improved scientific knowledge of Arabs (e.g. Arabs acquired gunpowder and paper-making technology from war prisoners.) which not only enhanced their military might but also made them an economic and cultural superpower (See: *House of Wisdom*). These factors initiated mass conversion of local Turkic people into Islam who had been dispersed after the dissolution of the khaganate recently. This eventually led to the cultural synthesis of **folk Islam** between Turkic tribesmen and the Arab Caliphate within Persianised Central Asian universe which redefined Islam completely for the centuries to come.

Due to the strong Persian influence present in Central Asia it ultimately led to a **Turko-Persian** cultural symbiosis in the region which shaped future Islamic realms, particularly the Seljuk and the Ottoman. Until eighth and ninth centuries the most of the Turkic population of central Eurasia could not remain unaffected by Islam, though not so much by the sword as by trade and Sufism. By the mid-ninth century Turkic slaves increasingly started to occupy powerful military and administrative positions. This granted them higher social status and soon they organised themselves in imperial systems, rather living nomadically as their ancestors. In this respect three Turko-Persian dynasties are notable. In the tenth century the self-designated and crude **Karakhanids** were the first to create Islamo-Turkic polity by defeating ruling Islamo-Iranian state of Samanid at Transoxiana bringing unprecedented number of Turkic tribesmen southwards to areas of Iranian influence. At the same time at the regions south to Transoxiana, **Ghaznavids** established themselves by slave soldiers of fading Samanids in 962 at Ghazni in Afghanistan. They managed to get support from Iranian bureaucracy and gathered wealth by looting Hindu India. The **Seljuks** were related to Oghuz tribe and after a few internal conflicts expanded themselves by defeating Ghaznavids from Khorasan westwards at the Byzantine borders. In 1071 under Arp Arslan Seljuks defeated Byzantines at Manzikert opening the gates of Anatolia to Oghuz tribesmen which laid the foundation of modern Turkey. It must be noted that modern Turkish is also derived from the Oghuz branch; hence Seljuks are also the linguistic predecessors of Turkey. Turkish language received heavy influx of Persian words during this phase.

Beyond the incessant Turko-Persian Islamic culture a new realm evolved in Islamosphere towards the end of thirteenth century. The ferocious Mongol conquests under Chingis Khan (c. 1227) brought virtually entire Turkic world along with states of China, Russia and Iran under his control forthwith. This caused a great demographic upheaval in pertained regions causing large Turkic population to move great distances, often serving in the Mongol armies. These movements, in a way, led to Turkicisation of Anatolia, central Eurasia and northern Iran thoroughly since at the grass root level it was Turkic people under Mongol military orders. This new political setting led to a new **Turko-Mongol** culture which consolidated itself after the dissolution of Mongol empire into successor states of Golden Horde (c. 1240s-1502) in eastern Europe and western Eurasia, Ilkhanate (c. 1256-1335) in Iran and Anatolia and Chagatai Khanate (c. 1225-1340s) in Central Asia. Ironically, in following decades Islam was successfully adopted by emperors and majority of subjects in all relic states and once again it flourished in areas devastated by Mongol invasions. These complex developments along with parallel prevailing Turko-Persian Islamic culture enabled Turkic languages to secure many kingdoms to sustain. It must be cleared that, although Persian being a high esteemed literary language was in official use all over Central Asia

and Middle East, Turkic emperors continued to use their mother tongues. Due to **revisited Islam** in newer Turko-Mongol kingdoms during Late Middle Ages some sort of complexity arrived to the Islamic culture making it dense and multilayered containing elements from Turkic, Persian, Mongolian, Arabian and Islamic cultures. Same applied to the **Turkish** language which was accordingly influenced by Turko-Persian and Turko-Mongol currents smoothed by lexical richness and cosmopolitan finesse in ideas brought by Arabic.

The **SE factor** narrates briefly how perso-arabic words found their way eastwards over the Indus river to Modern Indo-Aryan languages. India had experienced long trade relations with Arabs and Persians since antiquity but it never influenced the Indic languages till then. After the Battles of Rajasthan (c. 738) westward expansion of the Caliphate was checked and the expansionist Caliphate could only take over Sindh by defeating Hindu king Dahir. This closed the doors for Arabs forever to embark into Indian subcontinent for any direct confrontation. However, when the Turko-Persian tradition rose to power, it started to show its backlashes in India. Ghaznavids initiated a series of raids to northwest India in 10th century which was taken over by Ghurids further till 13th century. These devastating incursions and sparse occupations made India porous for more Muslim conquests in years to come.

The real issue evolves with the **Delhi Sultanate** (c. 1206-1526) which was established by Turkic Qutb-ud-din Aibak under Mamluk slave dynasty. He was a former slave of Muhammad Ghori and after the assassination of his master in 1192 when Delhi was in the state of anarchy he was quick to seize the throne becoming the first sultan of India stretching his kingdom to larger parts of India. Mamluk dynasty was followed by three more dynasties of Turkic origin, namely Khilji dynasty (c. 1290-1320), Tughlaq dynasty (c. 1320-1414) and Sayyid dynasty (c. 1414-1451). The fifth and last dynasty of Delhi Sultanate was Lodi dynasty (c. 1451-1526) of Afghan origin which culminated in over 320 years of the reign of Delhi Sultanate in India. Delhi Sultanate was also an offshoot of Turko-Persian realms and Persianate society of Central Asia and Persia and although these rulers had Turkic languages as their mother tongues yet Persian served as official language of these dynasties. These medieval era events led to two major significant developments in India. They firstly consolidated Islamic rule for the first time in deeper areas in South Asia and secondly they eliminated any stronger resistance against invading Muslim armies while fortifying Islamic hegemony in South Asia. Due to internal conflicts in waning Lodi dynasty it lost to Babur in first battle of Panipat in 1526 ending Delhi Sultanate. Babur laid foundations of the **Mughal dynasty** (c. 1526-1857) in India which was militarily advanced and culturally dynamic than Delhi Sultanate and ruled India for next three centuries cementing Islamic influence to South Asia. Unlike their predecessors, Mughals engaged deeply themselves politically and culturally with India and after a few generations become more Indian. Key linguistic development during this era was the evolution of **Hindustani** language which laid the basis for mutually intelligible modern **Hindi** and **Urdu**. Persian remained dominant in the courts but soon Hindustani which was based on **Khadi Boli** dialect of areas around Delhi became the language of the masses and developed a literary tradition. Until 17th century perso-arabic words became abundant in Hindustani and used in almost all spaces of daily life. This pattern was further promoted by British East India Company which abolished Persian and replaced it with perso-arabic words enriched Hindustani as official language after the decline of Mughal empire.

The fourth and the last factor discusses the key advancements in areas like warfare and transportation materialised with the advent of Modern Period and their consequences to the global politics. As the militaries of the empires became updated due to constant scientific innovations and transfer of knowledge (especially acquiring knowledge after winning war

booties) it understandably affected the chances of winning a battle. One of the key combat developments was gunpowder which was a direct advantage over traditional munitions due to the fact that it could be transported easily and could manage to damage large amount of infantry and cavalry singlehandedly. Invented in China soon it reached Europe via Arabs and changed the way battles are fought for good. Thus began the **Age of Gunpowder Empires** (c. 1450-1800) which shifted the balance of power drastically. This term is applied to a number of states which rapidly expanded during the late 15th and over the entire 16th century. Portugal and Spain expanded themselves on gunpowder power ferociously in South Americas. It also includes new colonisers England and France, Romanov Russia, Tokugawa Japan and Ming China. But on the other parts of Asia three major empires are regarded as the greatest gunpowder empires ever.

The Ottomans (c. 1299-1923), the Safavids (c. 1501-1736) and the Mughals (c. 1526-1857) were known as **Islamic Gunpowder Empires** and they consolidated Islamic authority over large areas under greater and mightier empires. Due to better military facilities updated by gunpowder they could easily crush any opposition and maintain status quo. The fact they became stronger can be judged from that Ottomans took over the Caliphate from Arabs in 16th century (including Islamic holy lands) and held it for next four centuries. Persian language being the lingua franca of these regions became a striking link between these empires. Although Safavid capital of Esfahan in Iran was the core of Persian culture and the language, Persian art and language was deeply adored from Istanbul to Delhi alike. Persian poets, Sufi saints, artists toured freely in these empires and were treasured for their crafts. On one side Mughals embraced Persian as their official language and their royal clerical works and documentations were written in Persian whereas on the other side Ottoman Turkish was heavily influenced by Persian.

These historical developments over the last millennium left an everlasting impact on Turkish and Hindi and shaped them tremendously. Due to the dominant Persian influence under Islamic rule the use of the perso-arabic words in Turkish and Hindi sustained for centuries until it was checked by increasing European influence towards the nineteenth century onwards. During this post-industrial revolution era Turkish ingested a lot of French loanwords as Hindi gained new English loanwords. But these new foreign inclusions could never match the intensity of centuries old traditional influences. Nationalists and language purists in Republic of Turkey and India tried to distil these words from respective languages, but languages by and large do not change overnight. People still do use these words in their language modestly, if not abundantly like a century ago. Important is to realise that these perso-arabic words in Turkish and Hindi are a meagre part of greater cultural heritage which is common to a lot of us and which transverses way beyond the modern political borders and many eras of yesteryears.

4. False friends: A linguistic description

In traditional linguistics, false friends are a pair of two words or expressions in two or more given languages having similar graphically and/or phonetically but absolutely or partially different meaning. In simpler words, they are two words from different languages with the same form but they mean unlike. They are intimately related to **cognates** and therefore also share a **common etymology**. For instance, English *embarrassed* and Spanish *embarazada* which means pregnant and further German *prägnant* would mean *concise* in English. They specifically lead to miscomprehension during learning new linguistic structures (See: *Linguistic Interference*) since they resemble another known structure leading to

linguistic misreading. They sometimes belong to the same semantic field but overlap partially in the meaning which conveys the meaning in different shades making the matter only complicated. As explained by French *demande* since it would just mean request, unlike English *demand* which includes nuances of urgency and force.

False friends are also known as *faux amis*, a term coined by Maxime Kœssler and Jules Derocquigny as the metaphorical expression in French for “translator’s false friends” (*faux amis du traducteur*) in a book published in 1928 in Paris with the title *Les Faux Amis ou les trahisons du vocabulaire anglais* (“False Friends or the treacherous pitfalls of the English vocabulary”). False friends behave like their coinage because even though they seem familiar, they induce linguistic interference while acquiring a new foreign language or during translations hence causing difficulties in gaining correct linguistic usage in the target language.

Beyond being **interlingual**, false friends can, in some instances, also occur within a language (often within two dialects of a language, as in difference between British and American English), ergo they are not to be confused with **Homonymy** (*Turkish*: sesteşlik) which is functionally similar but strictly **intralingual**. For that reason, false friends under a logical framework might be called *interlingual homonyms* or *interlingual paronyms*. Another aspect is whether a false friend emerged through historic developments as **diachronic** or being described presently or even at any specific point of time as **synchronic**. These four factors hence lead us further to a structural classification of the false friends as well, as described in the next section.

4.1 Classifications of false friends

Since 1928 the expression *false friend* has been around and explored by various grammarians to cognitive linguists. Over the years many endeavours have been undertaken to classify this topic resulting in various classifications of false friends riding on different reasons. In this paper I would however restrict myself to three classifications only which will give clear insight into the subcategories. As mentioned earlier these four aforesaid factors are combined to elaborate false friends on the planes of **historical linguistics** (diachronic and synchronic) and **contact linguistics** (interlingual and intralingual) thus lead to our first classification of false friends proposed by Christoph Gutknecht as following:

Synchronic interlingual

E.g. German *Gift* (poison), English *gift* (received present) and Swedish *gift* (married)

Diachronic intralingual

E.g. Old English *sælig* (blessed, blissful) > Middle English *sely* (happy, innocent) > Modern English *silly* (foolish, ludicrous)

Diachronic interlingual

E.g. Latin *exitus* (exit) > Norwegian *exit* (exit), but Spanish *éxitos* (success)

Synchronic intralingual

E.g. Indian English *bill* (invoice) and American English *bill* (paper money, bank note)

Beyond the traditional view of false friends, Annette Kroschewski suggested a detailed classification (*in German*) based on a linguistic model:

Interlingual “false friends”

Orthographic “false friends”

Phonologic “false friends”
Morphologic “false friends”
Semantic “false friends”
Absolute “false friends”
Partial “false friends”
Pseudo-Anglicism
Syntactic “false friends”
Idiomatic “false friends”
Pragmatic “false friends”
Text linguistic “false friends”
Intralingual “false friends”
Diachronic “false friends”
Synchronic “false friends”
Register-based “false friends”
Dialect-based “false friends”

Kroschewski also canalises the concept of false friends broadly into two classes: interlingual and intralingual, which has already been touched in previous one but her actual work is deepening of each class into further linguistic subcategories with elaboration.

The third classification was proposed by Chamizo Domínguez and Nerlich. They classified false friends in two categories: 1, chance false friends; and 2, semantic false friends. Another scholar Andrejs Veisberg distinguishes these two classes as *occasional (accidental) false friends* and *false friends proper*. **Chance false friends** are a pair of expressions in two or more given languages that are semantically and etymologically completely unrelated, yet are similar or (graphically and/or phonetically) equivalent. They are not to be confused with **false cognates** which are etymologically utterly unrelated but semantically would yield the same meaning e.g. English *better* and Persian *behtar*; or English *able* and Turkish ability suffix *-ebil-*, where both give accidentally the same meaning but originate from completely different language families. Examples for chance false friends Spanish *burro* (donkey) and Italian *burro* (butter) are semantically as well as etymologically unrelated (even though both given languages belong to Romance branch of Indo-European language family) but share a same graphic and phonetic form due to diachronic processes. Similarly, a same word *auge* would mean *culmination* in Spanish, *basin* in French and *eye* in German notwithstanding any semantic or etymological reason for this overlap. As a matter of fact, Turkish and Hindi also share a common little lexicon which could be termed under chance false friends. These are given as an appendicular list separately in the end.

Semantic false friends are, on the other hand, the pair of expressions in two or more given languages that have the same etymological origin but absolutely or partially different meaning in each of these languages. They can therefore be graphically and/or phonetically similar in various languages by chronically sharing common roots. Semantic false friends can be successively further classified into two subcategories: 1, absolute false friends, and 2, partial false friends. **Absolute false friends** (or full false friends, as coined by Chamizo Domínguez and Nerlich) are the pairs of words in two or more given languages sharing the same etymological origin but with no overlap in the meaning i.e. monosemantic and the

meaning differs completely between given words. For example, Persian جدی /jiddi/ (serious) and Hindi ज़िद्दी /jiddi/ (stubborn) are monosemantic in nature and are conveying only a single meaning which is completely different in both languages and thus there is no overlap in the meaning. Another example is German *Mappe* (folder, portfolio) and English *map*, whereby a map in German would be *Landkarte*. **Partial false friends** are the pairs of words in two or more languages where one lexical word is more polysemantic than another i.e. one or several meanings will be identical but in some meaning different. They have several senses and only a few collide in both languages. This false friend is more subtle in use and thus causes more subtle mistakes while translating. This can be exemplify by the French word *chef* (boss, patron, leader) which has been borrowed by almost all European languages but the original meaning is restricted mostly to the environments pertaining to kitchen or restaurant, as *chef* in English would also mean a boss but only in the context of a kitchen or restaurant. Its French equivalent would be *le cuisinier* or *chef de cuisine*.

Causes and linguistic consequences of semantic false friends

Two major reasons for the existence of false friends are **shared etymology** and **language change**. In case of shared etymology a word in a language is borrowed from another language, both borrowed it from a third donor language or inherited from a common ancestor. The word would gain additional meanings or drift towards a new meaning in one of the language. Sometimes in donor language the meaning was broader and it narrowed down to specific meanings in the recipient languages. Another fact is that language change is a constant process and it affects the morphosemantics of a language diachronically. These two factors can be well perceived under the broader frameworks of **language contact** where words and their semantic meaning in various languages in contact would constantly influence each other, as humans do. Consequently, in bilingual contexts false friends often result in semantic divergence or semantic overlap and eventually **lexical semantic change** where a new meaning emerges, potentially leading to miscomprehension, causing from humour to blunder depending upon the situation. In the traditional typology it can be classified in two groups: **Scope of semantic change** deals with semantic extension and restriction as broadening or narrowing happening in meanings. **Broadening** (or generalisation) happens when the meaning of a word widens denoting a generic idea e.g. Middle English *dog* was a specific breed of dog. **Narrowing** (or specialisation) makes the meanings specific e.g. Middle English *girl* could mean any young person regardless of the gender. **Status of semantic change** deals change in the quality of the changed semantic meaning. In it **melioration** means change resulting in a more positive meaning. Contrarily, **pejoration** gives a negative meaning to the word over the time.

Semantic false friends in Turkish and Hindi

Turkish and Hindi belong to altogether unrelated language families but because of shared etymology due to influential Persianate societies over the centuries they copiously share semantic false friends even in their modern standard versions. The semantic false friends in Turkish and Hindi exist at four morphophonological levels:

V+C+ (T: *huzur*, *hindi*; H: *huzūr*, *hindī*)

V-C+ (T: *devlet, elbette*; H: *daulat, albattā*; where /e/ > /au/, /e/ > /a/, /ā/)

V+C- (T: *cilt, sipariş*; H: *jild, sıfāriś*; where /t/ > /d/, /p/ > /f/)

V-C- (T: *berbat, vücut*; H: *barbād, vajūd*; where /e/ > /a/, /ü/ > /u/, /t/ > /d/)

Notes: *V* denotes vowel, *C* denotes consonant, + denotes same, – denotes different, *T* denotes Turkish & *H* denotes Hindi (in ISO 15919 transliteration), respectively. Each level is demonstrated with two examples each.

It is to notice that due to a few distinctive phonemes in Turkish and Hindi, some common words might show slight difference in the pronunciation; however this paper does not eye any phonological analysis and in interest of a semantic study based on shared etymology these differences are ironed out and considered as a same word. In the next section we will discuss a list of semantic false in Turkish and Hindi in tabular form with semantic comments.

6. List of semantic false friends between Turkish and Hindi

The Turkish-Hindi semantic false friends (THSFFs) are displayed in alphabetical order in the following table. The Origin-Type or OT code sets the distribution of 4 parameters (Arabic-Absolute, Arabic-Partial, Persian-Absolute, and Persian-Partial; thus AA, AP, PA, PP) and the FFs are detailed with semantic comments in the end.

OT Code	Turkish	Meaning	Hindi (ISO 15919)	Meaning	Semantic Remarks (T: Turkish, H: Hindi)
AP	<i>adalet</i>	Justice	<i>adālat</i>	court	H: a building where justice is granted
AA	<i>aman</i>	Mercy	<i>aman</i>	peace	--
PP	<i>ambar</i>	Warehouse	<i>aṁbār</i>	heap	H: basic rough idea of storage
AA	<i>amir</i>	Chief	<i>amīr</i>	rich	TH: higher social status
PA	<i>aşk</i>	Love	<i>aśk</i>	tears	--
AP	<i>ayyaş</i>	Drunkard	<i>ayyāś</i>	satyr, lecherous	H: an immoral person blinded by lust, money and alcohol
AP	<i>bedel</i>	Remuneration	<i>badal</i>	change	H: broadening of meaning
PP	<i>beraber</i>	Together	<i>barābar</i>	equal	--
AA	<i>bekâr</i>	Bachelor	<i>bekār</i>	worthless	--
PA	<i>belki</i>	Perhaps	<i>balkī</i>	but, rather	H: used after negation in previous sub clause (cf. <i>German</i> ‘sondern’)
PA	<i>bitab</i>	Tired	<i>betāb</i>	restless	H: mental quality, unrelated to physical tiredness
PA	<i>buhar</i>	Steam	<i>bukhār</i>	fever	*Turkish /h/ = Hindi /x/

PP	<i>cadı</i>	Witch	<i>jādū</i>	magic, charm	H: abstract noun, positive, basic idea of bewitchment
PP	<i>cam</i>	Glass	<i>jām</i>	a glass of alcohol	H: specific usage, narrowed meaning, poetic
PP	<i>cambaz</i>	Acrobat	<i>jāmbāz</i>	extremely brave	H: general, not specifically related to acrobatics
PP	<i>canavar</i>	Monster	<i>jānavar</i>	animal	H: any animal; wild or domestic
AA	<i>celse</i>	hearing in court	<i>jalsā</i>	gathering	T: specific to court H: general, for celebrations
AA	<i>ciddi</i>	Serious	<i>jiddī</i>	stubborn	--
AP	<i>cihaz</i>	device, machine	<i>jahāz</i>	aeroplane, ship	H: although being a machine, specifically used only either for an airplane or a ship T: general, any electronic device, broad meaning
AP	<i>cilt</i>	skin, cover	<i>jild</i>	book cover	H: exclusively a book cover ^{only} , specific meaning
AP	<i>cilve</i>	coquetry, flirting	<i>jalvā</i>	vibe, charisma	H: may or may not be related to sexuality, general
AA	<i>çabuk</i>	Quickly	<i>cābuk</i>	whip	H: a whip used to often lashed on slaves in order to make them work faster (Assumption)
PA	<i>çadır</i>	Tent	<i>cādar</i>	bed sheet	TH: both are a piece of large cloth used differently
PA	<i>çare</i>	remedy, cure	<i>cārā</i>	bait, decoy	TH: a kind of solution perceived differently for different problems
AP	<i>daire</i>	circle, apartment	<i>dāyrā</i>	range	TH: spatial concept; T has wider usage
AP	<i>dava</i>	Lawsuit	<i>dāvā</i>	claim	T: legal concept, H: general idea
PP	<i>davet</i>	Invitation	<i>dāvat</i>	feast	H: invitation for a feast

PA	<i>defter</i>	Notebook	<i>daftar</i>	office	T: a specific office stationary
PP	<i>derece</i>	degree, rank	<i>darjā</i>	status	H: applicable only interpersonal issues
PA	<i>deri</i>	leather	<i>darī</i>	carpet	TH: thin spreadable object
PA	<i>destek</i>	Support	<i>dastak</i>	knock at door	H: someone might knock door to support
AA	<i>devlet</i>	State	<i>daulat</i>	wealth	H: often individual possession of wealth
AA	<i>dikkat</i>	Attention	<i>dikkat</i>	problem	TH: attention paid to a problem
PA	<i>dil</i>	language, tongue	<i>dil</i>	heart	H: often literary or poetic
AA	<i>dur</i>	Stop	<i>dūr</i>	far	--
AA	<i>elbette</i>	of course	<i>albattā</i>	however	--
AP	<i>fakat</i>	But	<i>fakat</i>	just	--
AP	<i>fena</i>	Bad	<i>fanā</i>	destroyed	H: poetic, in Islamic contexts
AA	<i>fırsat</i>	Opportunity	<i>fursat</i>	leisure, free time	--
AA	<i>gaddar</i>	cruel, grim	<i>gaddār</i>	traitor	TH: negative portrayal
AA	<i>gazap</i>	wrath, fury	<i>gazab</i>	amazing	T: Islamic concept of fury
AA	<i>halka</i>	ring, loop	<i>halkā</i>	light weight	--
AP	<i>hayran</i>	admirer, fan	<i>hairān</i>	surprised	TH: similar context
AP	<i>hayvan</i>	animal, beast	<i>haivān</i>	heartless	H: extremely cruel person
AA	<i>hindi</i>	turkey	<i>hindī</i>	Hindi language	T: a bird, named after some influence after India (Assumption) H: related to Hind, of Persian origin (cf. Sindh) & /s/ tends to be /h/ in Persian
AA	<i>huzur</i>	inner peace	<i>huzūr</i>	my Lord	H: polite, sometimes poetic
AP	<i>hüküm</i>	Verdict	<i>hukum</i>	order	TH: Basic idea is same but T is more legal, whereas H can be used at interpersonal level

AP	<i>intikal</i>	transition, passing, transfer	<i>intakāl</i>	demise	H: transition from life to death, change of state, narrowed meaning
AA	<i>intizar</i>	Curse	<i>intazār</i>	wait	H: narrowed meaning
AP	<i>ilan</i>	Notification	<i>ailān</i>	royal announcement	H: very specific to royal declarations, not used for general notice, archaic
AA	<i>itibar</i>	reputation	<i>aitbār</i>	trust	--
AP	<i>kabza</i>	hilt, handle	<i>kabzā</i>	possession	TH: Idea of possessing something into grip T: tangible, H: abstract
AP	<i>karar</i>	decision	<i>karār</i>	agreement	TH: decisions are often based on agreements
AP	<i>keman</i>	fiddle, violin	<i>kamān</i>	bow	TH: a bowed object held in hands
PP	<i>kemer</i>	Belt	<i>kamar</i>	waist	TH: it is most usual to use belts for waist
AA	<i>kalabalık</i>	Crowded	<i>khalbalī</i>	sensation	H: often due to crowd
PP	<i>kudret</i>	Force	<i>kudarat</i>	nature	H: nature as an ultimate force
PA	<i>lal</i>	Ruby	<i>lāl</i>	red	ruby is a gem red in colour
PP	<i>lehçe</i>	Dialect	<i>lehjā</i>	idiolect, accent	H: register of an individual's speech
AA	<i>mahkeme</i>	Court	<i>maha-kamā</i>	department	H: any state department, must not be related to court
AP	<i>mahsus</i>	Intentional	<i>mahsūs</i>	feel	TH: abstract feelings
AP	<i>mekân</i>	space, location	<i>makān</i>	house	H: narrowing of spatial meaning
PP	<i>mevya</i>	Fruit	<i>mevā</i>	dry fruits	H: eg. cashew, almond
PA	<i>meze</i>	appetizer	<i>mazā</i>	fun, enjoyment	TH: starters for taste
AP	<i>mezhep</i>	sect, concept	<i>mazhab</i>	religion	H: religion as a whole
PA	<i>mecaz</i>	Metaphor	<i>mijāz</i>	mood	metaphor to express the mood
PA	<i>minnet</i>	Thankfulness	<i>minnat</i>	pleading	One pleads first to get something done then to be able to be thankful

					later. T is after the action, H is during the action
AA	<i>misafir</i>	Guest	<i>musāfir</i>	traveller	H: one travels away from his house to be a guest
AA	<i>muamele</i>	treatment, deal	<i>māmalā</i>	case, instance	--
AP	<i>musibet</i>	disaster, plague	<i>musibat</i>	trouble	H: wider context
AA	<i>mühim</i>	Important	<i>muhīm</i>	campagne	--
PA	<i>nara</i>	shout, yell	<i>nārā</i>	political slogan	H: during political or religious rallies slogans are often shouted
PP	<i>nehir</i>	River	<i>nahar</i>	canal, creek	H: smaller than a river, often man-made
AP	<i>nihayet</i>	Finally	<i>nihāyat</i>	extremely	--
AP	<i>noksan</i>	shortcoming, flaw	<i>nuksān</i>	loss, harm, damage	H: used after an action or transaction T: a continuing state
AP	<i>ruhsat</i>	licence, leave	<i>rukhsat</i>	farewell	--
PA	<i>rüzgâr</i>	Wind	<i>rozgār</i>	employment	--
AA	<i>sabit</i>	Constant	<i>sābit</i>	proven	Truth is constant hence provable
PP	<i>saf</i>	pure, real	<i>sāf</i>	clean	T: abstract, H: physical
AA	<i>sahip</i>	Owner	<i>sāhab</i>	Sir, Mister	--
PA	<i>saray</i>	Palace	<i>sarāy</i>	guest house	TH: a place to dwell
PP	<i>şayet</i>	in case, if	<i>şāyad</i>	perhaps	TH: Uncertainty
AA	<i>şekil</i>	form, state	<i>şakal</i>	face	H: form, state of a face
AA	<i>şirket</i>	Company	<i>şirket</i>	participation	--
PA	<i>sipariş</i>	order, message	<i>sifāris</i>	recommendation	H: often used as a recommendation of someone for some job, hence a specific kind of message
AA	<i>sohbet</i>	Conversation	<i>sohbat</i>	good company, manners	H: good company attracts talks
AA	<i>tabiat</i>	constitution, natural	<i>tabiyat</i>	state of health	H: pertaining to human body

		character			
AA	<i>tahsil</i>	education, tax collection	<i>tahasīl</i>	sub district	H: Administered areas were studied under Muslim rulers in India and tax was collected at sub district level, hence this way the word might have come to Hindi (Assumption)
AP	<i>talep</i>	demand, request	<i>talab</i>	addiction	H: extreme case of demand which is unavoidable eg. smoking
AA	<i>takdir</i>	discretion, admiration	<i>takdīr</i>	fate, destiny	--
AP	<i>tarif</i>	Description	<i>tārīf</i>	compliment	T: neutral, H: positive
AA	<i>tayyare</i>	Aeroplane	<i>taiyārī</i>	preparation	T: common during Ottoman era (Arabic: stream, flow)
AA	<i>tehlike</i>	danger, peril	<i>tehalakā</i>	scare, excitement	T: reason for fear H: symptom of fear
AA	<i>temiz</i>	Clean	<i>tamīz</i>	good manners	H: 'clean' behaviour
AA	<i>telaş</i>	rush, hustle	<i>talās</i>	search	H: it includes T with a motive to find someone or something. Emphasis on what is to be searched T: more emphasis on how it is done
AA	<i>teklif</i>	offer, proposal	<i>taklīf</i>	pain	--
AP	<i>tufan</i>	flood, deluge	<i>tūfān</i>	storm	TH: bad weather, T indicates water hazards, H indicates wind hazards
AP	<i>vade</i>	maturity, life, deadline	<i>vādā</i>	promise	--
AA	<i>vahim</i>	serious, desperate	<i>vaham</i>	misconception, hallucination	--
PP	<i>vasita</i>	means, vehicle	<i>vāstā</i>	relation, sake	TH: some means to connect
AA	<i>vazife</i>	mission,	<i>vazīfā</i>	stipend	H: money provided for

		task			some task
PA	<i>vekalet</i>	Representa- tion	<i>vakālat</i>	advocacy	H: advocates represent their clients
PP	<i>vilayet</i>	province, county	<i>vilāyat</i>	abroad	H: some faraway lands (abroad)
AA	<i>zamir</i>	Pronoun	<i>zamīr</i>	mind	--
PA	<i>zor</i>	Hard	<i>zor</i>	force, might	--

6.1 Statistic overview of Turkish-Hindi semantic false friends:

Total number of THSFFs:	105
OT distribution:	AA 39/AP 29/PA 20/PP 17
Persian origin:	37/105
Arabic origin:	68/105
Absolute FF:	59/105
Partial FF:	46/ 105
Leading word class:	Turkish: Noun 84/105 (88.2%)
	Hindi: Noun 85/105 (89.25%)
Leading origin of THSFF:	Arabic: 68/105 (71.4%)
Leading type of THSFF:	Absolute FF: 59/105 (61.95%)

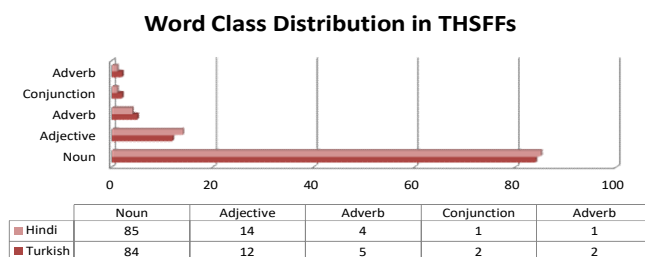

Figure 1: Turkish-Hindi semantic false friends (THSFFs) are evidently dominated by the nouns by a great margin (T: 88.2%, H: 89.25%) in this word class distribution. This pattern for nouns is apparently greatest in number in both analysed languages as it gains the largest influx of semantic false friends among the other word classes altogether.

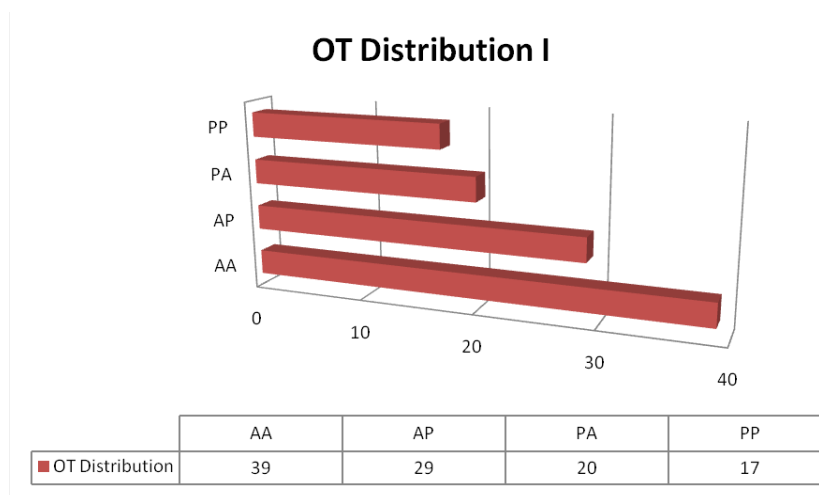

Figure 2: Origin-Type or OT distribution summarises the general pattern of the corpus of Turkish-Hindi semantic false friends taken in this paper. It gives a cross sectioned overview on the origin and type of FFs under the combinational parameters Arabic-Absolute, Arabic-Partial, Persian-Absolute and Persian-Partial, respectively.

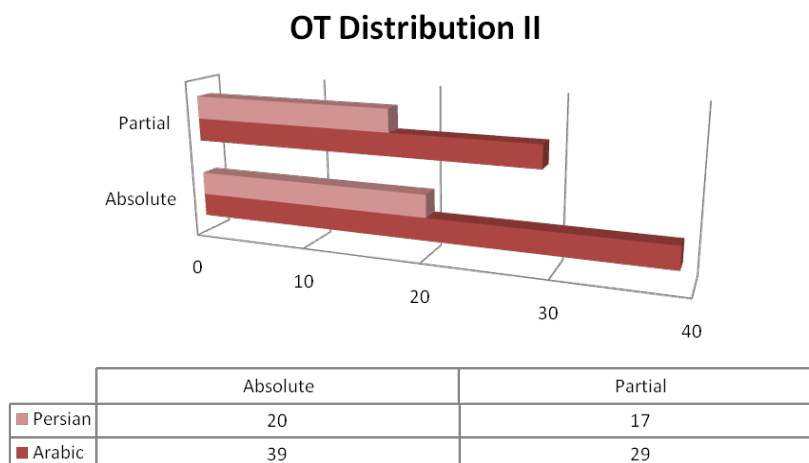

Figure 3: This second OT distribution is refined further to render information on aforementioned OT parameters (AA, AP, PA, PP) each addressed in a separate manner. It demonstrates the total number of FFs originated from Arabic and Persian languages, respectively and the total number of absolute and partial FFs under the limitations of corpus selected for this research paper.

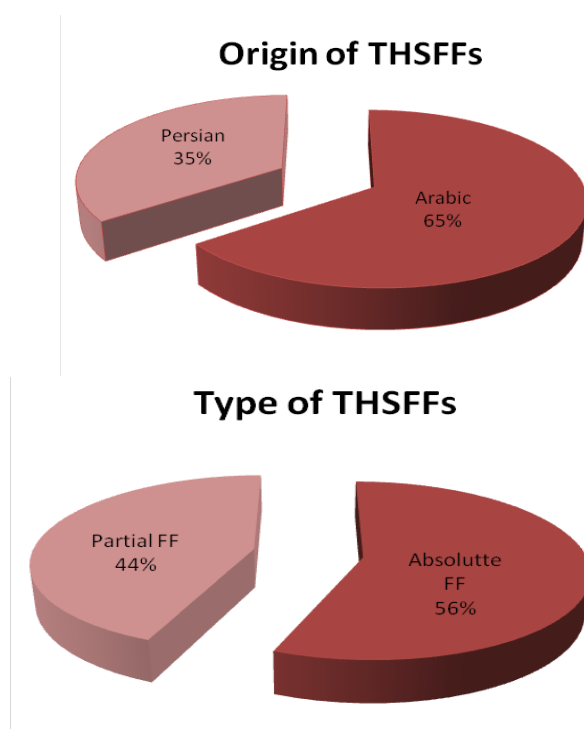

Figure 4: The above displayed pie charts show the proportions of the language of origin for FFs and the type of FFs. Arabic loanwords for the origin (65%) and absolute FFs for the type (56%) constitute the respective majorities. It must be well noted that these percentages are strictly valid for the corpus analysed within the framework of this paper and they do not claim over the integral Turkish and Hindi FFs.

7. Conclusion

The tabular list of the THSFFs with the semantic remarks, the compressed statistic overview based on the list of THSFFs and the schematic representations of the collected data provide a panoramic overview on the semantic false friends between modern Turkish and Hindi. This data analysis triple depicts precisely the quantity and the quality of the semantic false friends in both the languages. The results gained by the data analyses of the THSFFs focus on two specific sets of determinations: 1, which word class is most dominant within the semantic false friends between Turkish and Hindi, and 2a, which donor language has stronger presence in the origin of the etymologically shared semantic false friends of Turkish and Hindi, and 2b, which type of semantic false friend is more frequent to occur between Turkish and Hindi.

Based on the statistic analysis of 105 semantic false friends etymologically related to Turkish and Hindi, the findings of this research paper accentuate that under the word classes the nouns are the most dominant word class when it comes to semantic false friends between two languages. This can be well understood in the framework of socio-political and economic factors. A stronger empire would have a stronger economy and political as well as military might. In that case, it would be highly unavoidable to resist to newer loanwords from a regional superpower. Trade and technological advancements would also introduce newer concepts and substances to people. Religion also facilitated the smooth

travel of such words. For the linguistic reasons also, nouns would be hence the most suitable word class for semantic false friends, as they project lexical concepts beyond the grammatical usage of a language. This is statistically proven in this research paper as nouns contributed dominantly to THSFFs (T: 88.2%, H: 89.25%), leading way beyond the following largest word class of adjectives (T: 12.6%, H: 14.7%).

The second finding of this research paper under the OT distribution (See: Section 6.1, Statistic overview of Turkish-Hindi semantic false friends) asserts that a majority of the semantic false friends between Turkish and Hindi find their origin due to various reasons (See: *Section 3, Historical Background*) in Arabic language. It requires a special mention here that for Turkish and Hindi, Arabic and Persian acted as the donor languages, but the origin can actually be traced to three sources: Arabic, Persian and Arabic via Persian, namely. This is because these languages were constantly in contact and intermingled so much and Persian itself is heavily influenced by Arabic anteriorly. This newly developed Arabic-enriched Persian influenced Turkish and Hindi further tremendously. The data analysis claims Arabic to be 65% of the source to the THSFFs, followed by Persian 35%. As for the fact which type of FF enjoys the majority, the absolute FFs (56% of all THSFFs) have a slight upper hand over the partial FFs (44% of all THSFFs).

This research paper, however, is an endeavour to illuminate much broader stage. Beyond the statistical analysis of the listed examples this study is a piece of excogitation on the semantic false friends between Turkish and Hindi. This paper contributes to not only develop a limited list of semantic false friends in both languages which has its own relevance to the foreign language learner and translators, but also delivers to outline historical and theoretical fundamentals which are pivotal to comprehend this field of study.

For instance, the tabular list discussed in Section 6 gives an overview of semantic false friends between Turkish and Hindi with examples and a column dedicated to semantic remarks. This raw data exhibits the words which would be concern to linguists, foreign language learners, translators and laymen as well, interested in contrastive study of Turkish and Hindi. Another highlight of this paper is a detailed historical description of the circumstances under which these semantic FFs originated and flourished in contact languages. It depicts inductively on a broader level how Turkish and Hindi despite belonging to distinct language families share some common lexicons. This paper drew its foundation on this point of contrast and acknowledges vast structural differences between both languages, but also modest amount of lexicons shared.

This paper would hence find its relevance as following:

It builds a linguistic database for the learners of respective foreign languages and translators and would facilitate effective foreign language learning by avoiding errors caused by L1 interference. Eventually, this study would act as a gateway for further Turkish-Hindi contrastive linguistic studies.

It would give the reader a chance to reflect upon their own languages. For instance, Turkish (and Hindi) as spoken everyday is comprised of many words ranging in several contexts which appear to be indigenous but are loanwords actually. This study provokes us to ruminate on our languages deeply.

It strives for a better metacultural understanding¹ of how cultures interact and languages function socially. Thus it will not be an overstatement to assert that this paper would act as a shared platform between Turkish and Indian cultures within the framework of historical contacts and contribute to a cultural propinquity between Turkey and India.

The findings of this paper have their relevance in Turkish-Hindi contrastive linguistic field of study. They unarguably render a linguistic overview of a corner edge of a bigger and yet to be explored picture. With Turkish and Hindi vocabulary¹ sharing so many common words it is not only thought-provoking and imperative but also ought to kindle research interests in this area. On that account this research paper is an endeavour to bridge Turkish and Hindi languages with each other for further contrastive linguistic studies, an area which is hardly explored ever and a pioneer attempt to discuss shared semantic false friends between Turkish and Hindi.

LIST OF ABBREVIATIONS

THSFF	Turkish Hindi semantic false friend
FF	False friend
OT	Origin-Type
AA	Arabic-Absolute
AP	Arabic-Partial
PA	Persian-Absolute
PP	Persian-Partial
T	Turkish
H	Hindi
L	Language
SOV	Subject Object Verb
SW	Southwest
NE	Northeast
SE	Southeast
V	Vowel
C	Consonant
c	Century

NOTES

Hindi is written in Devanagari script but for this paper an international standard for transliterating Indic scripts into Latin alphabets ISO 15919 is used. It uses diacritics to map many vowels and consonants of Indic languages which have their corresponding signs in Brahmic scripts and are absent in the Latin alphabets. For further detailed information on how to use ISO 15919 for transliteration of Devanagari script this link can be consulted: <http://homepage.ntlworld.com/stone-catend/trind.htm>.

‘OT code’, ‘OT distribution’ refers to the Origin-Type parameters of origin of the semantic false friends (Arabic and Persian) and type of the semantic false friends (absolute FFs and partial FFs).

‘Semantic Remarks’ are the detailed comments on the variations in the meaning of THSFFs.

The findings of statistic analysis are strictly based on the data collected in limitations of this paper.

It must be noted that although the false friends between Turkish and Hindi are etymologically related and have their origins in Persian, Arabic or Arabic via Persian, in this paper it is declared just an interlingual affair between Turkish and Hindi. It is quite possible that interlingual semantic false friends of Turkish and Hindi are also false friends to Persian. As illustrated by the example of Persian loanword سرای /saray/. In Turkish it means a palace, in Hindi a guesthouse and in Persian a house. (Coincidentally, In Arabic a chance false friend of this word exists سراء /sara:θ/ 'joy', namely).

It must be noted that many Persian words have already their roots in Arabic. Arabic words can either be unaltered in Persian (Arabic: مسافر /musafir/ and Persian: مسافر /musafir/; both meaning 'traveler') or the root Arabic might be changed while getting accustomed to Persian phonetic system and orthography (Persian: منت /minnat/ is derived from Arabic: مِنَّة /minna/; both meaning 'favour, grace'). Secondly, there is however a fair amount of false friends existing between Persian and Arabic as well. (Persian: نقل /nakal/ 'transfer' and Arabic: نقل /naka:l/ 'said, told', Persian: صاف /sa:f/ 'smooth' and Arabic: صف /safθ/ 'row').

During interlingual interactions between Arabic, Persian, Turkish and Hindi, sometimes it will be a case of false friend whereas sometimes it will be merely a case of loanword e.g. Arabic طوفان /tufan/ 'flood' is a loanword to Turkish *tufan* /flood, deluge/, but a false friend to Persian توفان /tufan/ 'storm' which is further transferred to Hindi तूफान /tu:fa:n/ 'storm'. The reason to this divergence might be geographical areas of contact of Seljuks and Ottomans to Arabic-speaking world, whereby Iran acted as a buffer between Arab and India leading to these results.

ACKNOWLEDGMENT

I am grateful to Özlem Yazar, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir for the idea and the off-hand conversations leading to realisation of this research article; Prof. Dr. Christiane Thimm-Mabrey, University of Regensburg, for lending me opportunity to study linguistics in Germany; Elmar Renner, University of Copenhagen for the constant academic motivation and late Prof. Dr. Shrishail Sasalatti, who introduced me to this beautiful world of linguistics.

REFERENCES

- AARSEN, Jeroen et al.: (2001). *Colloquial Turkish: The Complete Course for Beginners Colloquial Series*, London, Routledge.
- ABOZTAŞ, İsmail et al.: (2012). *İngilizce Çeviri Kılavuzu, A Guidebook for English Translation*, Ankara, Siyasal Kitabevi.
- ADABAĞ Necdet et al.: (1990). *Türkçe Öğreniyoruz 1, Türkisch Aktiv, İstanbul, Engin Yayınları*.
- AĞABABA, Naile: (2013). "Fars Dilinde Türk Dilinden Alıntı Sözcükler", Ankara, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 8/1.
- ARONOFF, Mark et al.: (2002). *The Handbook of Linguistics*, London, Blackwell.
- BANGUOĞLU, Tahsin: (1986). *Türkçesin Grameri, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi*.
- BAYRAM, ALI: (2012). *Fono İngilizce Aktif Sözlük, İngilizce-Türkçe, İstanbul, Fono*.

- BRIGHT, William: (2000). "A Matter of Typology: Alphasyllabaries and Abugidas" In: *Studies in the Linguistic Sciences*. Volume 30, Number 1, s. 63–71.
- BROWN, Kieth: (2005), *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2. ed., Amsterdam, Elsevier.
- BROZ, Vlatko: (2008). "Diachronic Investigations of False Friends", *Suvremena Lingvistika*, *Zavod za lingvistiku filozofskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu*, Vol. 66, No. 2, Zagreb. s. 199-222.
- ÇAKIR, Hasan: (2012). *Pons Türkisch, Grammatik kurz und bündig*, Stuttgart, Pons GmbH
- CSATO, Eva A. et al.: (2007). "Turkish", In: *The Turkic Languages*, London, Routledge Language Family Series, s. 203-235.
- DAWIES, Sally (ed.): (2000). *The Rough Guide: Turkish Phrasebook*, London, Rough Guide Ltd.
- DEMİROĞLU, Remzi et al.: (2012). *İlköğretim Türkçe, Okuma Yazma Öğreniyorum*, Devlet Kitapları.
- ERENEL, Ender et al.: (2004). *Resimlerle kendi kendinize Almanca*, İstanbul, Fono açıköğretim kurumu.
- ERSEN-RASCH, Margarete: (2009). *Türkische Grammatik für Anfänger und Fortgeschrittene*, 4. Auflage, Ismaning, Max Huber.
- GOLDEN, Peter B.: (2007). "The Turkic Peoples: A Historical Sketch" In: *The Turkic Languages*, London, Routledge Language Family Series, s. 16-29.
- GÜLENSOY, Tuncer: (1975). "Yaşayan Farsça ve Arabçadaki Türkçe Kelimeler Üzerine Notlar", *İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi TDED*, C.XXI, s.127-157.
- HENGİRMEN, Mehmet: (2010). *Türkçe Öğrenelim 1*, İstanbul, Engin Yayınları.
- HOLLMANN, Willem B.: (2009). "Semantic Change" In: *English Language: description, variation and context*, Basingstoke, Palgrave, s. 301-313.
- JANSKI, Herbert: (1966). *Lehrbuch der türkischen Sprache*, 6. neubearbeitete Auflage, Wiesbaden, Otto Harrassowitz.
- JOHANSON, Lars. (2007): *The Turkic Languages*, London, Routledge Language Family Series.
- JOHANSON, Lars: (1998). "The History of Turkic" In: *The Turkic Languages*. London, New York: Routledge, 81-125
- KACHRU, Yamuna: (2006). *Hindi*, Philadelphia, John Benjamin, s. 1-10.
- KULKE, Hermann et al.: (1998). *A History of India*, 4th edition, Oxon, Routledge.
- LEWIS, G.L.: (2001). *Turkish Grammar*, London, Oxford.
- LEWIS, Geoffrey: (1999). *The Turkish Language Reform, a Catastrophic Success*, Oxford.
- METCALF, Barbara D.: (2009). "A historical overview of Islam in South Asia" In: *Islam in South Asia in Practice*, Princeton University Press, s. 1-39.
- ÖZTOPÇU, Kurtuluş et al.: (1999). *Dictionary of the Turkic Languages*, English: Azerbaijani, Kazakh, Kyrgyz, Tatar, Turkish, Turkmen, Uighur, Uzbek, 2. edition, London, Routledge.
- POLLARD, Asuman Çelen et al.: (2002). *Turkish*. London. Teach Yourself Series.
- SCHEFFLER, Karl-Heinz: (2011). *Einstieg Türkisch*, München, Hueber Verlag.
- SICKER, Martin: (2000). *The Islamic World in Ascendancy, From the Arab Conquests to the Siege of Vienna*, Praeger.
- SLOBIN, Dan Isaac et al.: (1986). *Studies in Turkish Linguistics*, Philadelphia, John Benjamin.

- SPULER, Bertold: (1960). The Muslim World. The Age of the Caliphs, Leiden, E. J. Brill, s.29
- SWIFT, Lloyd B. et al.: (1966). Turkish, Basic Course 1-30, Washington D.C., Foreign Service Institute. Department of State.
- SYMONS, Şenel: (2012). The Routledge Intermediate Turkish Reader, Political and Cultural Articles, Oxon, Routledge.
- TEKİN, Özlem: (2013). Türkisch Alltagstauglich, Die wichtigsten Sätze zum Mitreden, Mit MP3-Dwonload, Ismaning, Hueber.
- THOMAS, Lewis V.: (1986). Elementary Turkish, Dover Publication Inc.
- TIETZE, Andreas: (1963). Turkish Literary Reader, Uralic and Altaic Series Vol. 22, Bloomington, Indiana University Publications.
- TOPARLI, Recep et al.: (2005). Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu, Ankara, TDK
- TURAN, Tevfik: (1997). Langenscheidts Praktisches Lehrbuch Türkisch, Ein Standardwerk für Anfänger, Berlin und München, Langenscheidt.
- YILDIZ, Cemal: (2008). Türkçe-Almanca, Konuşma ve Seyahat Rehberi, Seyahat ve Gündelik Hayatta Karşılaşılabilecek Durumlar, Münih, Langenscheidt.
- YÜKSEL, Azmi et al.: (1993). Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü, İngilizce, Türkçe, Arabça, Ankara, Birleşik Dağıtım Kitabevi.
- YURTBAŞI, Metin et al.: (2004). Hızlı-Kolay Almanca, Konuşma Kılavuzu, Dilbilgisi, Sözlük, İstanbul, Beşir Kitabevi.

Appendix: List of *chance false friends* between Turkish and Hindi

As mentioned in Section 4.1, chance friends (Chamizo Domínguez and Nerlich 2002: 2) are a special group of etymologically unrelated coincidental pair of words happening to exist in two or more given languages. Following is a limited list of shared chance false friends found in Turkish and Hindi within the framework of this study:

<i>Turkish</i>	<i>Meaning</i>	<i>Hindi</i> (ISO 15919)	<i>Meaning</i>
<i>abla</i>	elder sister	<i>ablā</i>	helpless
<i>baca</i>	chimney	<i>bājā</i>	music instrument
<i>barış</i>	Peace	<i>bāriś</i>	rain
<i>bal</i>	Honey	<i>bāl</i>	hair
<i>bina</i>	building	<i>binā</i>	without
<i>bu</i>	This	<i>bū</i>	smell
<i>dana</i>	Calf	<i>dānā</i>	seed
<i>dev</i>	Giant	<i>dev</i>	deity
<i>ek</i>	additional	<i>ek</i>	one
<i>garaz</i>	prejudice	<i>garaj</i>	thunder
<i>kala</i>	prior to	<i>kālā</i>	black

<i>kaleci</i>	(goal-)keeper	<i>kaleji</i>	liver
<i>kan</i>	Blood	<i>kān</i>	ear
<i>kaya</i>	rock	<i>kāyā</i>	form, shape
<i>mala</i>	Trowel	<i>māl</i>	garland
<i>mama</i>	formula	<i>māmā</i>	mother's brother
<i>manav</i>	greengrocer	<i>mānav</i>	man
<i>maya</i>	Yeast	<i>māyā</i>	illusion
<i>mera</i>	grassland	<i>merā</i>	my, mine
<i>meyan</i>	centre, middle	<i>meyān</i>	sheath
<i>mor</i>	purple color	<i>mor</i>	peacock
<i>para</i>	Money	<i>pārā</i>	mercury
<i>pul</i>	stamp, flake	<i>pul</i>	bridge
<i>ret</i>	rejection, refusal	<i>ret</i>	sand
<i>saat</i>	time, clock	<i>sāt</i>	seven
<i>sal</i>	Saft	<i>sāl</i>	year
<i>sara</i>	epilepsy	<i>sārā</i>	complete
<i>saman</i>	hay, straw	<i>sāmān</i>	goods
<i>saya</i>	Vamp	<i>sāyā</i>	shadow
<i>sona</i>	End	<i>sonā</i>	gold, sleep
<i>tane</i>	grain, bead, piece	<i>tāne</i>	sarcasm
<i>tel</i>	Wire	<i>tel</i>	oil
<i>var</i>	Is, exists	<i>vār</i>	attack
<i>ve</i>	And	<i>ve</i>	they
<i>yan</i>	Side	<i>yān</i>	spaceship

KİTAP TANITIMLARI/ BOOK REVIEWS/

38. ICANAS [38TH INTERNATIONAL CONGRESS OF ASIAN AND NORTH AFRICAN STUDIES (ULUSLARARASI ASYA VE KUZEY AFRIKA ÇALIŞMALARI KONGRESİ)] BİLDİRİLERİ VE PANELLERİ 33 CİLT HÂLİNDE ÇIKTI

PAPERS AND PANELS PRESENTED AT THE INTERNATIONAL CONGRESS OF ASIAN AND NORTH AFRICAN STUDIES (ICANAS) HAVE BEEN PUBLISHED IN 33 VOLUMES CASE

ИЗДАНЫ СТАТЬИ В 33-Х ТОМАХ 38-ГО МЕЖДУНАРОДНОГО КОНГРЕСА (ТРУДЫ ПО АЗИИ И СЕВЕРНОЙ АФРИКИ)

Dr. Reşide GÜRSES*

Öz

“International Congress of Asian and North African Studies (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi)” kelimelerinin baş harflerinden oluşarak ICANAS kısa adını alan ve 142 yıllık geçmişi bulunan uluslararası kongre; dil, tarih, edebiyat, din, felsefe, antropoloji, kültür, çevrebilim, ekonomi, uluslararası ilişkiler, müzik gibi sahalara ait konuları bilimin yöntem ve imkânlarıyla incelemek üzere farklı ülkelerden çok sayıda bilim adamını bir araya getirmektedir., 38. ICANAS Kongresi 10-15 Eylül 2007 tarihleri arasında Ankara’da gerçekleştirildi. Kongre Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı tarafından düzenlendi. Sunumlar üç dilde yapıldı: Türkçe, İngilizce ve Rusça.

Kongre’de binin üzerinde bildiri sunuldu, 18 panel yapıldı. Kongre’de sunulan bildiriler ve paneller 33 cilt hâlinde yayımlandı. Kongrenin bildirilerine ve panellerine aşağıda belirtilen adreslerden ulaşılabilir:

<http://www.ayk.gov.tr/baglantilar/icanas-38/>

<http://www.ayk.gov.tr/paneller-panel/>

Anahtar Kelimeler: 38. ICANAS, kongre, dil, tarih, edebiyat, din, felsefe, antropoloji, kültür, çevrebilim, ekonomi, uluslararası ilişkiler, müzik, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, e-kitap, e-panel.

Abstract

The 142-year old International Congress of Asian and North African Studies (ICANAS) brings many academicians together from different countries to discuss subjects in fields such as language, history, literature, religion, philosophy, anthropology, culture, ecology, economics international relations and music. 38th ICANAS meeting took place in Ankara on September 10-15, 2007. The congress was organized by the chairmanship of

Atatürk Supreme Council for Culture, Language and History. Presentations were made in three languages: Turkish, English and Russian.

Over a thousand papers were presented at the Congress, 18 panels were made. Papers and panels presented at the Congress, have been published in 33 volumes case. Papers and panels presented at the ICANAS 38 can be accessed from web addresses written blow:

<http://www.ayk.gov.tr/baglantilar/icanas-38/>

<http://www.ayk.gov.tr/paneller-panel/>

Keywords: ICANAS 38, congress, language, history, literature, religion, philosophy, anthropology, culture, ecology, economics, international relations, music,.Atatürk Supreme Council for Culture, Language, e-book, e-panel.

10-15 Eylül 2007 tarihleri arasında Ankara’da Gerçekleştirilen 38. ICANAS’ta [International Congress of Asian ad North African Studies (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi)] 13 alanda sunulan bildiriler ile kongre kapsamında düzenlenen 18 paneli içeren kitaplar 33 cilt hâlinde yayımlanmıştır.

Bilindiği üzere dünyanın çeşitli ülkelerinden, değerli pek çok bilim adamını bir araya getiren önemli uluslararası toplantılardan biri olan ICANAS, 1873 yılından itibaren yapılmaya başlamıştır. Bugüne kadar toplam 38 adet kongre düzenlenmiştir 1873’ten 1973 yılına kadar yapılan 29 toplantı “Milletlerarası Müsteşrikler Kongresi (Uluslararası Doğu Bilimciler Kongresi)” adıyla düzenlenmiştir. 1976 ve 1983’te yapılan iki toplantı “Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika İnsani Bilimler Toplantısı” 1986’dan 2007 tarihleri arasında yapılan 7 toplantı ise “Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi” adıyla gerçekleştirilmiştir.

İlki 1873’te, Paris’te yapılan bu toplantıların 22’ncisi ve 38’incisi ülkemizde gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de yapılan toplantıların ilki 1951’de İstanbul’da, ikincisi ise 2007’de Ankara’da yapılmıştır. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan’ın başkanlığında 15-23 Eylül 1951 tarihleri arasında İstanbul’da gerçekleştirilen 22. toplantıda; 30 ülkeden katılan bilim adamlarınca sunulan 250 bildirinin Türkçe özet, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından yayımlanan *İslam Tetkikleri Dergisi*’nin I. cildinde (ss. 1-38) yayınlanmıştır.

1951’deki toplantıyla ilgili olarak Prof. Dr. Zeki Velidi Togan tarafından hazırlanan ve *1951’de İstanbul’da toplanan Milletlerarası XXII. Müsteşrikler Kongresi ve Ona Ait İntibalar* adlı bir kitap, 1953 yılında İstanbul Üniversitesi yayınları arsından çıkmıştır. Bu kitap, Kongre hakkında verilen genel bilgiler yanında katılımcıların kongre ile ilgili intibalarını da içermektedir.

2006 yılında başlanmış olan Kongre çalışmaları, 2007 Eylülüne kadar yoğun bir şekilde devam etmiştir.

Devletlerarasında; sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yapılacak her türlü iş birliğinin ancak ve ancak barış ortamında gelişebileceği düşüncesinden hareketle ulu önder ATA-TÜRK'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" sözü 38. ICANAS'ın parolası olarak belirlenmiştir.

Öncelikle "Uluslararası Danışma Kurulu" (28 üyeden), "Ulusal Düzenleme Kurulu" (25 üyeden ve "Yürütme Kurulu" (10 üyeden) oluşturulmuştur. Daha sonra tarih dil, kültür, ekonomi, çevre, edebiyat, müzeler, müzik konularını içeren ana konular ve alt başlıkları ve ana konu sorumluları belirlenmiştir. Buna göre 13 ana konu ve sorumluları şu şekildedir:

1. Dil Bilimi, Dil Bilgisi Ve Dil Eğitimi (Prof. Dr. Zeynep Korkmaz)
2. Tarih Ve Medeniyetler Tarihi (Prof. Dr. Salim Cöhlce)
3. Din (Prof. Dr. Hasan Onat)
4. Felsefe (Prof. Dr. Esin Kâhya)
5. Maddi Kültür (Prof. Dr. Mustafa Arlı)
6. Doğubilim Çalışmaları (Prof. Dr. Bülent Okay)
7. Çevre, Kentleşme Sorunları Ve Çözümleri (Prof. Dr. Ayşe Ayata)
8. Kültürel Değişim, Gelişim Ve Hareketlilik (Prof. Dr. Bozkurt Güvenç)
9. Ekonomi (Prof. Dr. Ayhan Tan)
10. Uluslararası İlişkiler (Prof. Dr. Osman Metin Öztürk)
11. Edebiyat Bilimi Sorunları Ve Çözümleri (Prof. Dr. Kâzım Yetiş)
12. Müzeler, Arşivler, Kütüphaneler, Yayınevleri, Telif Hakları (Prof. Dr. Mustafa Akbulut)
13. Müzik Kültürü Ve Eğitimi (Prof. Dr. Ali Uçan)

Ayrıca Kongreyle ilgili bilgi akışını sağlamak ve gerekli duyurularda bulunmak üzere 38. ICANAS ile ilgili olarak İngilizce, Rusça ve Türkçe dillerinde bir Genel Ağ sayfası oluşturulmuştur: (<http://www.icanas38.org.tr>) Türkçe, İngilizce ve Rusça hazırlanmış olan Genel Ağ sayfası ve afişlerle Kongre ile ilgili bilgilerin daha hızlı bir şekilde geniş kitlelere ulaşması sağlanmıştır.

Türkçe, İngilizce ve Rusça olmak üzere üç dilde hazırlanan I. II. ve III. Duyurular, daha önce tespit edilen iletişim adreslerine e-posta ve posta yoluyla iletilmiştir.

II. Duyuru Kitapçığı

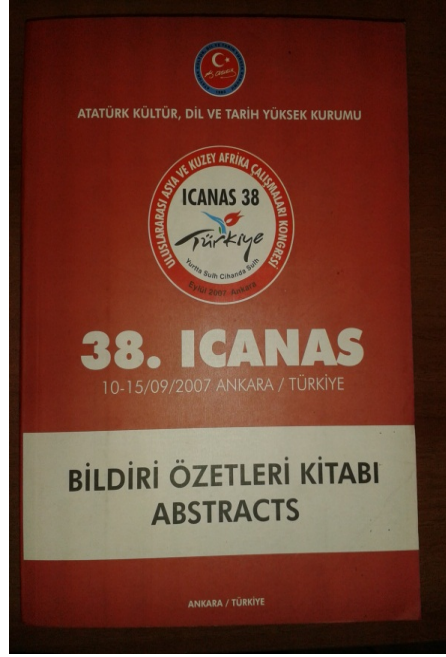
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı tarafından 10-15 Eylül 2007 tarihleri arasında Başkent Ankara'da gerçekleştirilmiş olan 38. ICANAS'a 3000'in üzerinde Başvuruda bulunulmuştur. 62 ülkeden pek çok sayıda katılımcının katıldığı 38. ICANAS'ın Kongre Programı'nda, 13 ana konuda 1500 civarında bildiriye yer verilmiştir.

Program

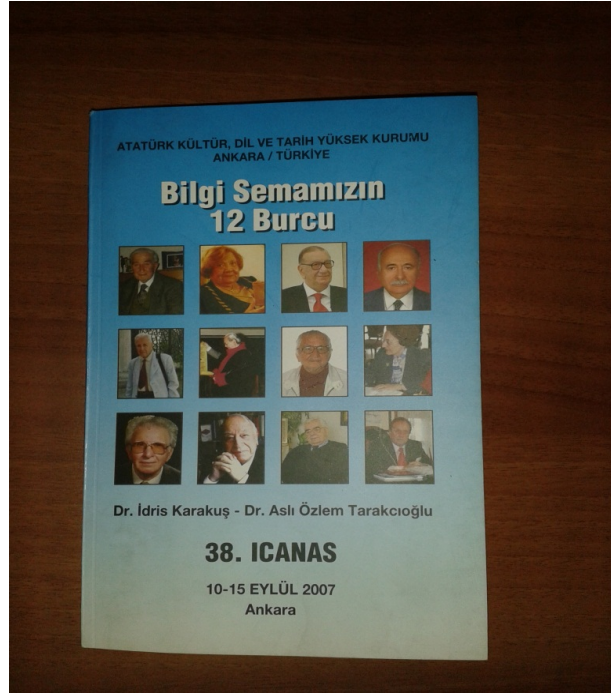

Programda yer alan bildirilere ilişkin olarak hazırlanan “Bildiri Özetleri Kitabı”, Kongre esnasında katılımcılara dağıtılmıştır.

Özet Kitapçığı

Açış konuşmalarının, Bilkent Otel ve Konferans Merkezi'nde yapıldığı Kongre'de, “Bilgi Semamızın 12 Burcu” adı altında Türk diline, tarihine, kültürüne hizmetleri geçen 12 bilim insanımız: Prof. Dr. Şükrü Elçin, Prof. Dr. Muazzez İlmiye Çığ, Prof. Dr. İhsan Doğramacı, Süleyman Kaymaz, Prof. Dr. Oktay Aslanapa, Prof. Dr. Halil İncılık, Prof. Dr. Kazım Mirşan, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Hamza Eroğlu, Ethem Ruhi Üngör, Prof. Dr. Bozkurt Güvenç, Kemal Baytaş'a ödül verilmiştir. Kongre kapsamında Atatürk Yüksek Kurumu yayınları arasından *Bilgi Semamızın 12 Burcu* adı altında bir de kitap yayımlanmıştır.

“Ödül”

Bildiriler, Bilkent Otel ve Konferans Merkezi ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi olmak üzere iki ayrı Kongre Merkezi'nde bulunan 17 salonda gerçekleştirilen 287 oturumda günümüz teknolojisi kullanılarak sunulmuştur. Bildirilerden 162'si ortak sunumlardır. Bu ortak bildirilerde 342 bilim insanının ismi yer almıştır. Ayrıca 7 ana konuda, 18 panelde 100 civarında panelist konuşmacı olarak katılmıştır. 300'ü aşkın kişi de bildirisi olarak Kongre'yi takip etmiştir.

Kongre'de kültürel etkinlik çerçevesinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Devlet Klasik Türk Müziği Korusu "10. Yüzyıldan-20. Yüzyıla Klasik Türk Müziği Konseri" verilmiştir. "Türk Halk Müziği Konseri" yanında başka konserler de verilmiştir.

10. Yüzyıldan-20. Yüzyıla Klasik Türk Müziği Konseri

Kongre'de Osmanlı Fermanları, Türk Halk Müziği Çalgıları ve Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nün Türk Giysileri sergilerine de yer verilmiştir. "Osmanlı Fermanları Sergisi" adlı bir kitap da yayımlanmıştır.

Türk Müziği Çalgıları Sergisi

10-15 Eylül 2007 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilmiş olan 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) Toplantısında, 13 ana konuda, farklı alt Başlıklarda, üç ayrı dilde sunulan bildiriler: “Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi” (Prof. Dr. Zeynep Korkmaz), “Tarih ve Medeniyetler Tarihi” (Prof. Dr. Salim Cöğce),

“Din” (Prof. Dr. Hasan Onat), “Felsefe” (Prof. Dr. Esin Kâhya), “Maddi Kültür” (Prof. Dr. Mustafa Arlı), “Doğubilim Çalışmaları” (Prof. Dr. Bülent Okay), “Çevre, Kentleşme Sorunları ve Çözümleri” (Prof. Dr. Ayşe Ayata), “Kültürel Değişim, Gelişim Ve Hareketlilik” (Prof. Dr. Bozkurt Güvenç), “Ekonomi” (Prof. Dr. Ayhan Tan), “Uluslararası İlişkiler” (Prof. Dr. Osman Metin Öztürk), “Edebiyat Bilimi Sorunları Ve Çözümleri” (Prof. Dr. Kâzım Yetiş), “Müzeler, Arşivler, Kütüphaneler, Yayınevleri, Telif Hakları” (Prof. Dr. Mustafa Akbulut) ve “Müzik Kültürü ve Eğitimi” (Prof. Dr. Ali Uçan) Başlığı Altında Zeki Dilek, Mustafa Akbulut, Zeynep Bağlan Özer, Reşide Gürses, Banu Karababa Taşkın ile ilgili ana konu sorumlusu tarafından yayına hazırlanmıştır. 18 panele ilişkin metinler ilgili olduğu ana konunun son cildinde yer almıştır.

Bildiri kitapları toplamda 33 cilt hâlinde yayımlanmıştır:

2008 yılında, “Din” 2 cilt, “Maddi Kültür” 3 cilt, “Felsefe” 1 cilt ve “Edebiyat Bilimi Sorunları ve Çözümleri” 4 cilt olmak üzere toplam 10 cilt,

2009 yılında, “Doğu Bilim Araştırmaları” 1 cilt, “Ekonomi” 1 cilt, “Müzeler” 1 cilt ve “Müzik Kültürü ve Eğitimi” 2 cilt olmak üzere toplam 5 cilt,

2011 yılında “Dil Bilim, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi” 4 cilt, “Çevre, Kentleşme Sorunları ve Çözümleri” 2 cilt, “Kültürel Değişim, Gelişim ve Hareketlilik” 2 cilt ve “Uluslararası İlişkiler” 3 cilt olmak üzere toplam 11 cilt yayımlanmıştır.

2012 yılında “Tarih ve Medeniyetler Tarihi” alanı 7 cilt olarak yayımlanmıştır.

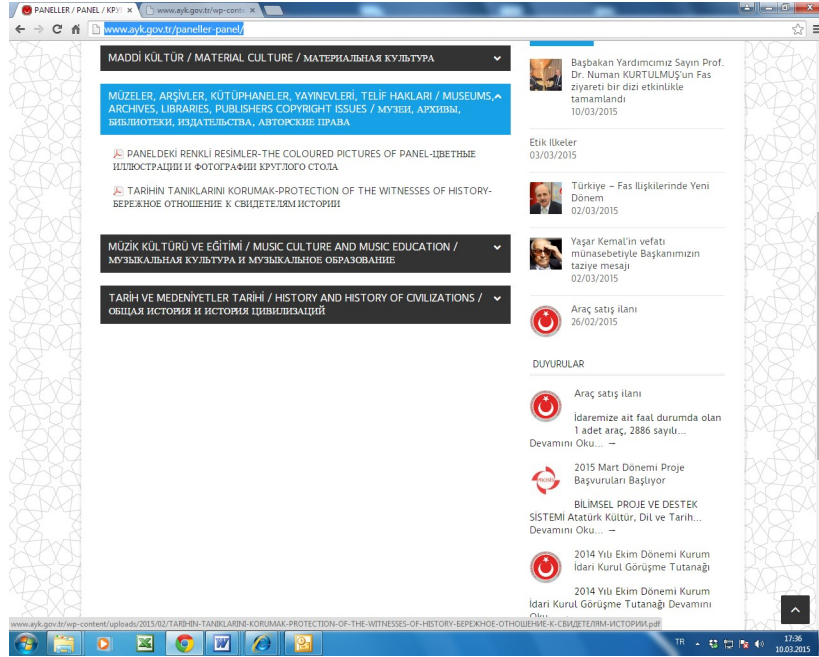

38. ICANAS Bildiri Kitapları

Kongre’de sunulan bildirilere ve panellere 2015’in Ocak ayı itibarıyla e-kitap çerçevesinde Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun Genel Ağ sayfasında yer verilmiştir. <http://www.ayk.gov.tr/baglantilar/icanas-38/>

Dil (5 adet), Tarih (5) din (1 adet), maddi kültür (1), edebiyat (3 adet), müzeler (1) ve müzik (2) alanında düzenlenmiş olan ve her bir ana konuya ait kitabın sonunda yer alan 18 panele de e-panel kapsamında Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun Genel Ağ sayfasında (<http://www.ayk.gov.tr/paneller-panel/>) ulaşmak mümkündür.

Panellerin ana konulara göre dağılımı şu şekildedir:

- Dil alanındaki paneller;

1. Anadolu ve Rumeli Ağızları Paneli,
2. Eski Anadolu Türkçesi Paneli,
3. Göktürklerin (Runik) Anıt ve Yazıtları (Envanter, Alfabe ve Bibliyografya Problemleri) Paneli,
4. İpekyolu Paneli,
5. Türkçenin Eğitimi Ve Öğretimi (6-15 Yaş Öbeği İçin) Paneli.

- Tarih Alanlarındaki Paneller;

1. Atatürk'ün Barışçılığının Evrenselliği: “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” Paneli,
2. Arşivlerde Ermenilere İlişkin Belgeler-Bilgiler Paneli,
3. Ermeni Sorununa Çözüm Yolları Paneli,
4. Günümüzde Orta Çağ Yazıcılığının Meseleleri Paneli,
5. Yazılı Kayalar ve Kâğıt Belgeler Bize Neler Anlatmaktadır? Paneli,

- Din Alanlarındaki Panel;

- 1- İslam Kültüründe Diğer Dinlerle Bir Arada Yaşama Hoşgörüsü Paneli.

- Maddi Kültür Alanlarındaki Panel;

1. Tamamlayıcı ve Destekleyici Tıp Paneli.

- Edebiyat Alanlarındaki Paneller;

- 1- Kavram Ve İçerik Boyutuyla Küçürek Öykü Paneli,
2. Türk Edebiyatında Eleştirinin Bugünkü Durumu Paneli,
3. Türk Şiirinde İnsani Değerler Paneli.

- Müzeler Alanındaki Panel;

1. Tarihin Tanıklarını Korumak.

- Müzik Alanlarındaki Paneller;

1. Klasik Türk Musikisinin Dünü, Bugünü ve Yarını Paneli,
2. Türk Halk Musikisinin Dünü, Bugünü ve Yarını Paneli.
39. ICANAS'ın Japonya'da gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

BİLİMSEL EKSEN DERGİSİ

ISSN: 1309-5811

Yayın İlkeleri

- 1) Bilimsel Eksen Dergisi yılda dört kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.
- 2) Bilimsel Eksen Dergisinde *[iletişim, arkeoloji, sosyoloji, felsefe, tarih, antropoloji, etnoloji, psikoloji, onomastik (ad bilimi), sanat tarihi, hukuk]* alanında makalelerin yanı sıra bu konularda; söyleşi (sohbet, röportaj), eleştiri, tanıtım ve haberler yer alabilmektedir.
- 3) Bilimsel Eksen Dergisinde yayımlanacak yazılar, daha önce herhangi bir yayın organında, sosyal medyada (internette) yayımlanmamış olacaktır.
- 4) Bilimsel Eksen Dergisinin dili; Türkiye Türkçesi, Türk dilinin diğer lehçeleri (Azeri Türkçesi, Kazak Türkçesi, Özbek Türkçesi, Kırgız Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Kırım Türkçesi vb.), İngilizce ve Rusça'dır.
- 5) Bilimsel Eksen Dergisinde, 4. maddede belirtilen dil ve lehçelerde yayımlanacak yazı ve makaleler; Lâtin, Kril ve Arap elifbası ile kaleme alınabilir. Ancak, makalede (yazıda); Türkçe öz ve anahtar kelimeler, İngilizce öz (abstract) ve anahtar kelimeler (Keywords) ile genel kaynakça Lâtin harfleri ile yer alır.
- 6) Türkiye Türkçesiyle kaleme alınan yazılara, Türkçe öz ve Türkçe anahtar kelimeler ile İngilizce öz ve İngilizce anahtar kelimeler mutlaka eklenecektir.
- 7) Türkiye Türkçesi dışında; Türk dilinin diğer lehçelerinde kaleme alınmış yazılara, Türkçe öz ve Türkçe anahtar kelimeler, İngilizce öz ve İngilizce anahtar kelimeler ile o lehçeyle öz ve o lehçeyle anahtar kelimeler mutlaka eklenecektir.
- 8) İngilizce kaleme alınmış yazılara, İngilizce öz ve İngilizce anahtar kelimeler ile Türkçe öz ve Türkçe anahtar kelimeler mutlaka eklenecektir.
- 9) Rusça kaleme alınmış yazılara, Rusça öz ve Rusça anahtar kelimeler, İngilizce öz ve İngilizce anahtar kelimeler ile Türkçe öz ve Türkçe anahtar kelimeler mutlaka eklenecektir.
- 10) Özler, hangi dilde ve hangi lehçede olursa olsun; 100-250 kelime arası ve tek paragraf olmalıdır. Tek cümlelik özler kesinlikle kabul edilmeyecektir. 100 kelimenin altında veya 250 kelimenin üstündeki özler de kabul edilmeyecektir.
- 11) Özler; hangi dil ve hangi lehçede olursa olsun, makaledeki bilginin kısaca bir tanımıdır. Makalenin ana kısımlarının (giriş, bulgular ve yöntem, sonuçlar, tartışma ve öneriler) her birinin kısa bir özünü içermelidir. Okuyucunun makalenin içeriğini; kısa zamanda ve hassasiyetle belirlemesine, kendi ilgi alanlarıyla ilişkisini saptamasına ve böylece makaleyi bütünüyle okumaya ihtiyaç duyup duymayacağına karar vermesine imkân vermelidir.
- 12) Özlerde; araştırmayı yapılmaya değer kılan neden ve çözülmeye çalışılan problem belirtilir. Araştırma sürecinde kullanılan yöntem, kapsam, zaman, yer ve verilen özellikler belirtilir. Kapsama alınan ve kapsam dışı bırakılan değişkenler açıklanır. Elde edilen en önemli sonuçlar sunulur. Bulgular rakamsal olarak ortaya konulur. "Çok, az, büyük, biraz" vb. gibi belirsiz ifadeler kullanılmaz. Elde edilen sonuçların önemi ve araştırma alanına kattığı bilginin önemi belirtilir. Sonuçların potansiyel olarak genellenebilir olup olmadığı ya da belirli bir duruma bağlı olarak ortaya konulup konulmayacağı belirtilir. Bilgiler ge-

nellikle birer cümle olarak verilir, bulgu ve sonuç kısmı birkaç cümleden oluşabilir. Uygun bağlaçlar kullanılarak bütünlük sağlayacak şekilde düzenlenir. Cümleler açık ve anlaşılır olmalıdır. Cümlelerde geçmiş zaman kipi kullanılır. Özte; tablo, şekil, atıf ve referans kullanılmaz.

13) Anahtar kelimeler (Keywords), yayının elektronik ortamda taranmasına, dizinlenmesine yardımcı olduğu gibi yayına hazırlama süreçlerinde hakem ve editörlere katkı sağlamaktadır. Anahtar kelimeler, ilişkili terimler dizini (gömü=thesaurus), dizin (index) vb. araçlardan seçilmeli, rastgele verilmemelidir. Bilgiye erişimde anlamlı olabilecek darlık ya da genişlikte seçilmelidir. Terimlerin ve kavramların seçimi mümkün olduğunca erişimi anlamlı kılacak biçimde yapılmalıdır. Anahtar kelime sayısı makalenin erişimine imkân verecek alanları içerecek sayıda (en fazla 5) olmalıdır. Özellikle edebiyat alanında makalede incelenen yazar ve eser adlarının erişim ögesi olduğu unutulmamalıdır.

14) Yazıların (makalelerin) başlıkları 12 kelimeyi aşmamalıdır. Başlık, makaleyi betimleyici olmalı, makalenin temel kavramlarını, tartışmalarını ve savını (tezini, iddiasını) yansıtmalıdır.

15) Bir makale hangi dilde ve lehçede kaleme alınmış olursa olsun; Türkçe başlık, İngilizce başlık, Rusça başlık mutlaka olmalıdır.

16) Makalelerin (yazıların) yazım sırası şöyle olmalıdır:

a)Yazının Başlığı

-Türkçe başlık

-İngilizce başlık

-Rusça başlık

Not: Yazı hangi dil ve lehçede yazılmış ise o başlık önce yazılmalıdır.

b) Özler

-Türkçe öz ve anahtar kelimeler

-İngilizce öz (abstract) ve anahtar kelimeler (keywords)

Not: Yazı hangi dil ve lehçede yazılmış ise o dildeki öz ve anahtar kelimeler önce yazılmalıdır.

a) Makale Metni

b) Kaynakça

c) Ekler (varsa)

d)Geniş öz (summary) (isteniyorsa)

17) Yazılar, (Microsoft Word) programıyla gönderilecektir. Yazı, Türkçe veya İngilizce ise, Times New Roman; Azeri lehçesinde ise, Times Roman Azlat (veya benzeri); Rusça ise Times Cyr (veya benzeri) olmalıdır. Gönderilen yazının yanında, yazının fontları mutlaka olmalıdır. Yazının içinde resim, nota vb. var ise baskıya uygun yüksek çözünürlükte gönderilmelidir.

18)Yazılar (makaleler), başlıklar, özler, metin, dipnotlar, kaynakça vb. dahil minimum 2000 kelimedenden az olmamalıdır. Yani, Bilimsel Eksen dergisinin sayfa standardına göre 5 sayfadan daha az olmamalıdır.

19) Makale metninin içindeki alıntılar ve göndermeler; yazar soyadı, yayın yılı, sayfa numarası biçiminde parantez içeride belirtilecektir. Mesela; (Boratav 1987:9)

20) Dipnotlar yalnızca açıklamalar için kullanılacak ve aynı yazı karakteriyle daha küçük punto ile yazılacaktır.

21) Metin içinde belirtilen alıntılar ve göndermelerin yeri; “KAYNAKÇA” başlığı altında soyadı başta olmak üzere alfabetik sıraya göre sıralanacaktır. “KAYNAKÇA” yazının (makalenin) en sonunda ve eklerden önce verilecektir.

a) Kitaplar için;

[KÖPRÜLÜ, M. Fuat: (2009). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara, Akçağ Yay., s.209-210.]

b) Makale ve bildiriler için;

[ASAN, Veli: (1995).”Tahtacı Türkmenleri-IX: Tahtacılar da Musahiplik”, *Cem*, V(49), s. 44-45]

22) Yazılar dergiye ait olan e-posta (e-mail) ile dergiye ulaştırılacaktır. Yazılar; derginin www.bilimseleksen.com sitesinde “makale gönder” tıklanarak mevcut “Makale Gönder Formu” doldurulacak bu formla birlikte iletilecektir. İleti e-posta (e-mail) olarak mutlaka (bilimseleksendergisi@gmail.com) aracılığıyla gönderilecektir.

23) Dergi Temsilcileri aracılığıyla gönderilen makaleler, yine mutlaka (bilimseleksendergisi@gmail.com) e-postası kanalıyla iletilecektir.

24) Dergiye yayımlanmak üzere gönderilen yazılar; hakem heyeti içinde yer alan konuyla ilgili en az iki uzmana gönderilecek ve yazılar gelecek raporlara göre yayımlanacak veya yayımlanmayacaktır. Düzeltmeler varsa yazı sahiplerine düzeltmelerin yapılması amacıyla geri gönderilecektir. İncelenmek üzere yazı gönderilen uzmanların (hakemlerin) adları yazarlara, yazarların adları, uzmanlara (hakemlere) kesinlikle bildirilmeyecek, gizli tutulacaktır. Çift taraflı körleme ilkesi (double blind referee) bozulmayacaktır. Hakemlerin yazı ile ilgili verdiği karar Yayın Kurulu’nda değerlendirilecektir. Yazıların yayımlanıp yayımlanmayacağı veya değişikliklerin neler olması gerektiği Yayın Kurulu tarafından kararlaştırılacaktır.

25) Türkiye Türkçesiyle kaleme alınan yazılar, TDK imlâ kurallarına uygun yazılacaktır.

26) Dergimize gönderilen yazılara yayımlandığında herhangi bir telif ücreti ödenmeyecektir.

SICENTIFIC AXIS JOURNAL

ISSN: 1309-5811

Publication Principles

- 1) *Scientific Axis* published four times a year is an international peer reviewed journal.
- 2) *Scientific Axis* journal includes scientific articles about folklore, linguistics, music, literature, Turcology and mythology. In addition, interview (chatting, conversations), critique, book-review and news are available for publishing in this journal.
- 3) Previously unpublished articles should be submitted to the *Scientific Axis* journal: at the any printed, net and magnetic facilities.
- 4) The languages of the *Scientific Axis* journal are Turkey Turkish, the other dialects of Turkish (dialects of Azerbaijani, Kazakh, Uzbek, Kyrgyz, Crimean Tatars etc.), English and Russian.
- 5) Writtings and articles which will be published (with 4th article will be mentioned in the specified languages and dialects) is to be written in Latin, Cyrillic and Arabic alphabet. The article (writting) should be include abstract, and Keywords Turkish and English and also general bibliography in Latin letters.
- 6) The article in Turkey Turkish should be include Turkish and English abstract and Keywords.
- 7) The article in other dialects of Turkic language should be include abstract and Keywords in Turkish, English and language of main text abstract and Keywords.
- 8) The article in English should be include English and Turkish abstract and Keywords.
- 9) The article in Russian should be include Russian, English and Turkish abstract and Keywords.
- 10) Abstract should include at least 100 upmost 250 words and in form of one paragraph in any language. Abstracts as only one sentence not be accepted. Abstract, the top of less than 100 words or 250 words will not be accepted.
- 11) Abstract, no matter in which language and dialect; is a brief description of knowledge in the article. Abstracts should also include a brief abstract of each main part in the article (introduction, findings and methods, results, discussion and proposals). Therefore abstracts should be comprehensible enough for the readers to have an idea about the article with precision in a short time and to determine the relationship between their own interests. So that, the abstract should enable the readers to decide about the necessity to read the entire text.
- 12) In abstracts; reason that is worth investigating and the problem to be solved are indicated. In the research process; method, scope, time, place and the specified properties are also indicated. Included and excluded variables are explained. The most significant results are presented. Results can be demonstrated numerically. Non-specific statements such as "So, little, big, little" etc. are not used. The importance of the results and their contribution to the research area are indicated. There are also indications about whether these results can be generalizable or potentially generalizable or whether to be put forward due to a particular situation. Information is usually given in one sentence. Some of the findings

and conclusions may consist of a few sentences. Sentences are arranged so as to ensure integrity using appropriate connectors. Sentences should be clear and understandable. Past tense is used in sentences. In abstract; tables, figures, cited and references are not used.

13) Keywords also make contributions to the referees and editors in publication process as well as to the publications scanned in electronic media and indexing process. Keywords should be chosen from associated terms index (burial = thesaurus), index and so on but not chosen randomly. For accessing to information they should also be selected having significantly stenosis or sizes. The choice of the term and concept of access as possible should be done in a way that makes sense. The number of keywords that will allow the article to include access to a number of areas (up to 5) should be. Especially in the field of literature, the names of authors and works analyzed in the article should be noted as an item for the access to the work.

14) The titles of articles (writings) should not exceed 12 words. The title should be descriptive for the article and should reflect the article's basic concepts, discussions and arguments (thesis, the claim).

15) Regardless in which language and dialect the article is written; there must be Turkish, English and Russian title located.

16) Title of article must be in order as follow:

a) Writings the title

- Turkish title
- English title
- Russian title

Note: The text should be written in which language and dialect is written before that title.

b) Abstracts

- Turkish abstracts and Keywords
- English abstracts (summary) and Keywords

Note: The text must be written in languages and dialects, which was written in the abstract and Keywords in that language before.

c) Article Text

d) Bibliography

e) Appendices (if applicable)

f) Large abstract (summary) (if required)

17) Articles will be sent to the MS Word program. Text, in Turkish or English should be in Times New Roman; In the Azerbaijani dialect, in Times Roman Azlat (or similar); in Russian in Times Cyr (or similar). Besides the type sent, type of fonts should also be included. In the article if there are pictures, musical notes etc. they should be submitted with high resolution in accordance with printing.

18) Writings (articles), titles, abstracts, text, footnotes, bibliography etc. including not less than a minimum of 2000 words. So, according to the standards of *Scientific Axis* journal, writings (articles) should not be less than 5 pages.

19) Citations and references in the article text; author's name, year of publication, page number format will be indicated in parentheses. For example; (Boratav 1987: 9)

20) Footnotes will be used for illustration only and will be written with the same font and smaller font size.

21) Location of quotations is specified in the text under the title of **“Bibliography”**. Those are listed in alphabetical order in that the surname of the author mainly located. **“Bibliography”** will be given at the end of the text (article), before appendices.

a) For the books;

In the bibliography: [KÖPRÜLÜ, M. Fuat: (2009).. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara, Akçağ Yay.,vs. 209-210.]

b) For the articles and proceedings;

In the bibliography: [ASAN, Veli: (1995). “Tahtacı Türkmenleri-IX: Tahtacılar da Musahiplik”, *Cem*, V(49), s. 44-45]

22) Articles will be delivered to the e-mail of journal through the journal's website of www.bilimseleksendergisi.com by clicking "article Send" in which "Submission Form" is available to be filled. So the articles attached with this form will be sent to the journal through e-mail (bilimseleksendergisi@gmail.com) to the absolute way.

23) However articles submitted to the Journal of Representatives, will also be sent to the current e-mail channel.(bilimseleksendergisi@gmail.com.)

24) Articles submitted for publication to the Journal will be delivered by at least two referee experts related to the subject penned in the texts thus according to the reports of these experts articles will be published or not. In case of corrections articles will be returned to the owners in order to make those corrections. The name of experts and the name of authors will not be divulged each other and will be kept confidential. Double-sided blinding principle (double-blind referee) will be kept. Decisions of the arbitrators over the articles shall be assessed on the Editorial Board. The Editorial Board will decide whether these articles will be published or what changes should be made.

25) Writings (articles) sent to our journal, will not be paid any royalties when published.

ЖУРНАЛ “НАУЧНЫЙ МЕРИДИАН

Научный Меридиан”

ISSN: 1308-5811

Требования по изданию

1) Журнал “Научный Меридиан” является реферируемым журналом и выходит в год четыре раза.

В журнале “Научный Меридиан”, наряду со статьями из области [Социальные науки, Археология, Социология, Философия, История, Антропология, Этнология, Этнография, Ономастика, Искусствоведение, Юриспруденция] будут издаваться статьи из сферы (разговорной речи, репортажей), критики, презентации и информирования.

2) Статьи, которые будут печататься в журнале “Научный Меридиан”, не должны быть изданы в других органах печати и социальной сети (интернет).

3) Статьи, в журнале “Научный Меридиан”, будут печататься на современном турецком языке, английском, русском языках и на разных диалектах турецкого языка (Азербайджанский, Казахский, Узбекский, Киргизский, Крымский и т.п).

4) Во всех статьях, издаваемых в журнале “Научный Меридиан” в указанном в 4-ой статье языках, можно использовать латинский, арабский шрифт письменности и кириллицу. Однако, аннотации (abstract) и ключевые слова (keywords) должны быть латинскими буквами.

5) Статьи, издаваемые на современном турецком языке, с аннотацией и ключевыми словами, обязательно должны иметь аннотацию и ключевые слова на английском языке.

6) Кроме статей на современном турецком языке, все статьи издаваемые на диалектах турецкого языка, должны иметь аннотацию и ключевые слова на современном турецком, английском языках и на указанных диалектах.

7) Статьи, издаваемые на английском языке, совместно с аннотациями и ключевыми словами на английском языке, должны иметь аннотаций и ключевые слова и на турецком языке.

8) Статьи, издаваемые на русском языке, совместно с аннотациями и ключевыми словами на русском языке, должны иметь аннотаций и ключевые слова на турецком и английском языках.

9) Все аннотации, на всех языках и диалектах, должны состояться из 100-250 слов без абзаца. Категорически не будут приниматься аннотации с одним предложением и менее 100 или более 250 слов.

10) Все аннотации, на всех языках и диалектах, должны содержать краткий смысл самой статьи. В нём должны быть выделены основные черты введения, новинки, методов исследования, диспута, предложений и результатов. Аннотация должна заинтересовать читателя. По нему читатель должен определить, стоит ли ему дочитывать до конца всю статью и связана ли она с его специальностью.

11) В аннотациях правильно должна быть поставлена проблема и указана путь его решения, чётко должны быть определены методы, сфера, время, место и данные

исследования, уточнены разницы между выдвинутой проблемой и похожими ему, указаны самые значительные итоги, открытия должны быть определены в цифрах, неопределённые выражения, подобные как “много, мало, большой, немножко” не должны приниматься, отчётливо должны определены значительные итоги и их вклад в науку. Информация должна быть уложена в одном предложении, а новинка и итог можно сформулировать в нескольких предложениях. Предложения должны быть чёткими и ясными. В них должна приниматься форма прошедшего времени. В аннотациях не принимаются картины, рисунки, ссылки и рекомендации.

12) Ключевые слова помогают членам редколлегии и научному совету в процессе издания, в поисках по интернету и индексации. Ключевые слова должны определены строго из числа применяемых терминов (thesaurus), (index) и т. п. Принципом их отбора должна быть упрочение доступности главного смысла статьи. Количество ключевых слов должно быть не более пяти. В статьях из сферы литературы следует соблюдать доступность к заглавию и автору произведения.

13) Заглавие статьи не должна превышать 12 слов. Оно должно включать в себя основные понятия, идеи и обсуждение статьи.

14) Все статьи, без исключения, должны иметь заглавия на турецком, английском и русском языках.

15) Правила писания статьи

a) Заглавие статьи

-Заглавие на турецком языке

-Заглавие на английском языке

-Заглавие на русском языке

Примечание: сначала пишется заглавие на том языке, на котором написана статья

b) Аннотации

–Аннотация на турецком языке и ключевые слова

–Аннотация на английском языке и ключевые слова

Примечание: сначала пишется аннотация и ключевые слова на том языке, на котором написана статья

c) Текст статьи

d) Источники

e) Приложения (если имеются)

f) Обширная аннотация (по требованию)

16) Статья должна высылаться по программе (Microsoft Word). Статьи на турецком и английском – по программе Times New Roman, на азербайджанском диалекте - Times Roman Azlat (или т.п.), на русском - Times Cyr (или т.п.). Вместе со статьёй должны высылаться фонты. Рисунки, ноты и т.п. из статьи должны высылаться соответственно с высокой растворимостью.

18)Статья, включая заглавие, аннотация, текст, сноски, источники и т.п. должна состояться не менее из 2000 слов, т.е. по стандартам журнала “Научный Меридиан” не менее 5 страниц.

17) Заимствования в тексте пишутся в скобках следующим образом (фамилия автора, год издания, номер страницы. К примеру (Boratav 1987:9)

18) Сноски должны приниматься только для разъяснений. Они пишутся малым шрифтом, а основной текст крупным шрифтом.

19) Место заимствований и препровождений в тексте; В “источниках” сначала указывается фамилия автора и список определяется по алфавиту. “Источники” пишутся в конце статьи, перед примечаниями.

а) для монографий

[KÖPRÜLÜ, M. Fuat: (2009). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara, Akçağ Yay.,s.209-210.]

б) Для статей и докладов

[ASAN, Veli: (1995).”Tahtacı Türkmenleri-IX: Tahtacılar da Musahiplik”, *Cem*, V(49), s. 44-45]

20) Статьи должны отправляться по **e-posta (e-mail)**. На электронной странице www.bilimselksen.com кликая над “makale gönder” надписью и заполняя форму “Makale Gönder Formu”. Готовая статья, вместе с заполненной формой исключительно должна отправляться по адресу (bilimselksendergisi@gmail.com)

21) Представителям журнала статьи должны отправляться тоже исключительно по адресу (bilimselksendergisi@gmail.com)

22) Каждая статья, принятая для публикации, будет отправляться двум специалистам, членам совета редколлегии для рассмотрения и она будет печататься на основе заключения указанных специалистов. В случае отрицательного заключения статья не будет опубликована. Для исправления ошибок статьи будут отсылаться к авторам. Члены совета редколлегии не будут осведомлены по именам и фамилиям авторов статей, информация будет конфиденциальным. Принцип двусторонней конфиденциальности (double blind referee) будет сохранён. Заключение специалистов будут переданы членам редколлегии. Окончательное решение о публикации статьи будет приниматься редколлегией.

23) Авторы статей не будут вознаграждаться.